מעריב
כ״ט באב,
הדוד הטוב יצחק
וראש הממשלה שמיר
הש״ג שומר על סבא
וסבתא אקהרט
אמנון ברנזון . פרק ב׳

רעפי אקרשטיין -
הרעפים הטובים
בישראל
היתרונות המובהקים של רעפי הבטון הלחוץ על פני רעפי החרס הרגילים, הפכו אותם זה מכבר לרעפים המועדפים באירופה ובארה״ב.
עכשיו חברת אקרשטיין מציעה גם בישראל את רעפי אקרשטיין על כל יתרונותיהם הייחודיים:
• הרעף היחיד במגוון צבעים: אפור, לבן, אדום, חום אדמה, שחור, חום, גוון חרס, גוון עתיק.
• עמידות גבוהה ביותר כנגד חדירת מים.
• חוזק פיזי רב ויכולת מעמס גדולה ביותר (מעל 250 ק״ג).
• גימור מדוייק.
• התאמה גם לשיפועים נמוכים ביותר.
• תו תקן ישראלי ועמידה בדרישות תקנים אירופיים מחמירים.
• משקל זהה לרעפי חרס (לפי מ״ר).
30 שנות אחריות -
וזו לא טעות!
לא במקרה אקרשטיין הינה החברה היחידה המעניקה 30 שנות אחריות!
רעפי אקרשטיין מיוצרים על פי הסכמי ידע עם חברה איטלקית מן המובילות בתחומה.
תהליך הייצור המודרני ומנגנון הבקרה הקפדני מבטיח רעפים באיכות מעולה ללא פשרות, כשמאחוריהם עומדים הנסיון והאמינות הידועים של חברת אקרשטיין.
חדש! רעפי אקרשטיין
רעפים חוקים מבטון לחוץ
יופי שאקרשטיין

המשביר לצרכן
21.8-26.8.88

סיום המכירה הגדולה
של סוף העונה

עד 50% הנחה
על הלבשת והנעלת קיץ

כולל מוצרי האיכות
St Michael MARKS & SPENCER

ב- 1.9.88 חוזרים לבית הספר.
כדאי להצטייד במשביר לצרכן.

מכשירי כתיבה
ילקוטי בית-ספר
מבחר חולצות T
מכנסי ג'ינס
מכנסי התעמלות
גרבי ספורט
מבחר צעצועים
20% הנחה

מתנה לבחירתך
על כל קניה
מעל 30 ש"ח
משקפי שחיה
או גלגל שחיה
עפיפון

נעלי ספורט 15% הנחה
חולצות בית-הספר 19.90 23.90 26.90
חצאיות ג'ינס לבית-הספר 25.90 27.90 29.90

תוי קניה של המשביר לצרכן-מתנה שכדאי לתת-מתנה שכדאי לקבל

רענן לוריא

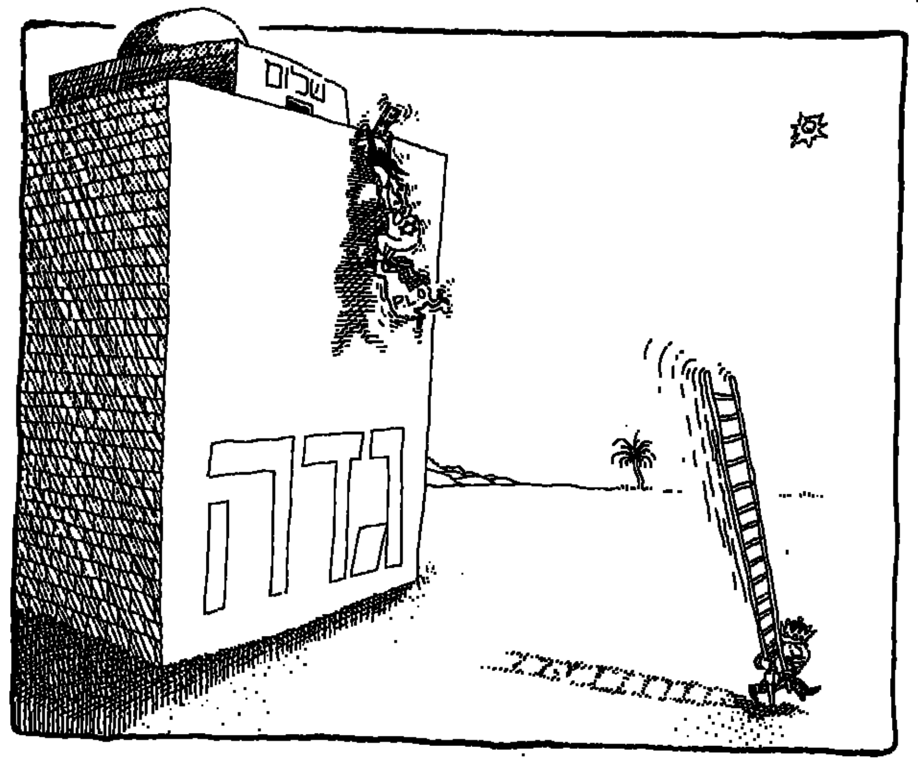

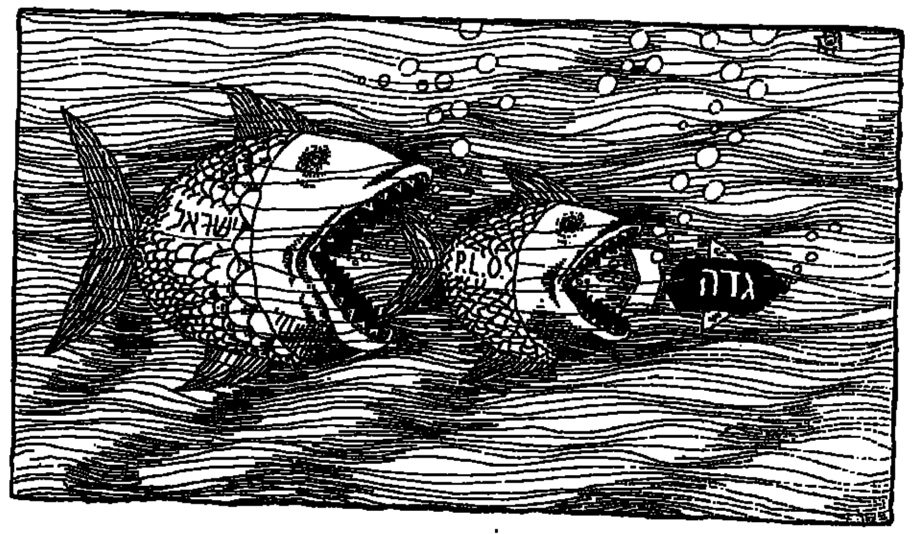

"אדמות!"

מוסף השבוע

כ"ט באב, תשמ"ח 12.8.1988

© 1988 כל הזכויות שמורות ל"מעריב"

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

6 דיירים מוגנים מאוד
עמוס לבב

10 הדוד הטוב יצחק ורה"מ שמיר
שרית פוקס

14 עכשיו, כשהיא יהודיה לבד
סימה קדמון

23 טיול סופשבוע, סמטאות צפת
נילי פרידלנדר

27 לאכול בחוץ
מאר"ל

28 שטח פרטי, עמי שביט
נורית ברצקי

32 העץ האחרון
יהונתן גפן

34 המתח חסר. חסר עם מי?
מיכאל ששר

36 פרק ב'
אביבה לורי (מץ)

41 שיפודים
מאיר עוזיאל

42 פנטהאוז
יגאל לב

43 חיים ואוהבים
תמר אבידר

44 הורוסקופ
רות אלי

46 מעריב לילדים

בשער: ברברה טאופר בירושלים. חזרה הביתה. כתבה בעמ' 14. צילום: בני גלזר.

עורך: עמי דור-און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטיין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

לבנק הפועלים, הבנק הגדול במדינה,
יש בשבילך יותר תכניות השקעה
מאשר לכל בנק אחר.

רק בנק הפועלים מציע לך למעלה מ-70 פתרונות ריווחיים, בכל תחומי החסכון וההשקעה, המתאימים לכל צורך שלך. לדוגמא:

גם הצמדה למדד וגם הגנה מפני פיחות -
במסלול מיוחד של תכנית "מטמון תשואה", המבטיח מענק מיוחד במקרה של פיחות.

גם ריבית גבוהה וגם שמירה על נזילות -
בפקדון "השקל הריווחי" בריבית "פריים" + 2% ל-12 חודש.

גם חסכון צמוד וגם אפשרויות משיכה רבות -
במסלול "פריים-מדד" של תכנית "מטמון תשואה" המאפשר משיכה כבר החל מ-3 חודשים ועד 6 שנים.

גם אם אינך לקוח של בנק הפועלים, הוכנס לסניף הקרוב אליך ותהאה איך פועלים טוב יותר, בבנק הגדול במדינה.

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר

בנק הפועלים

דיירים מוגנים מאוד

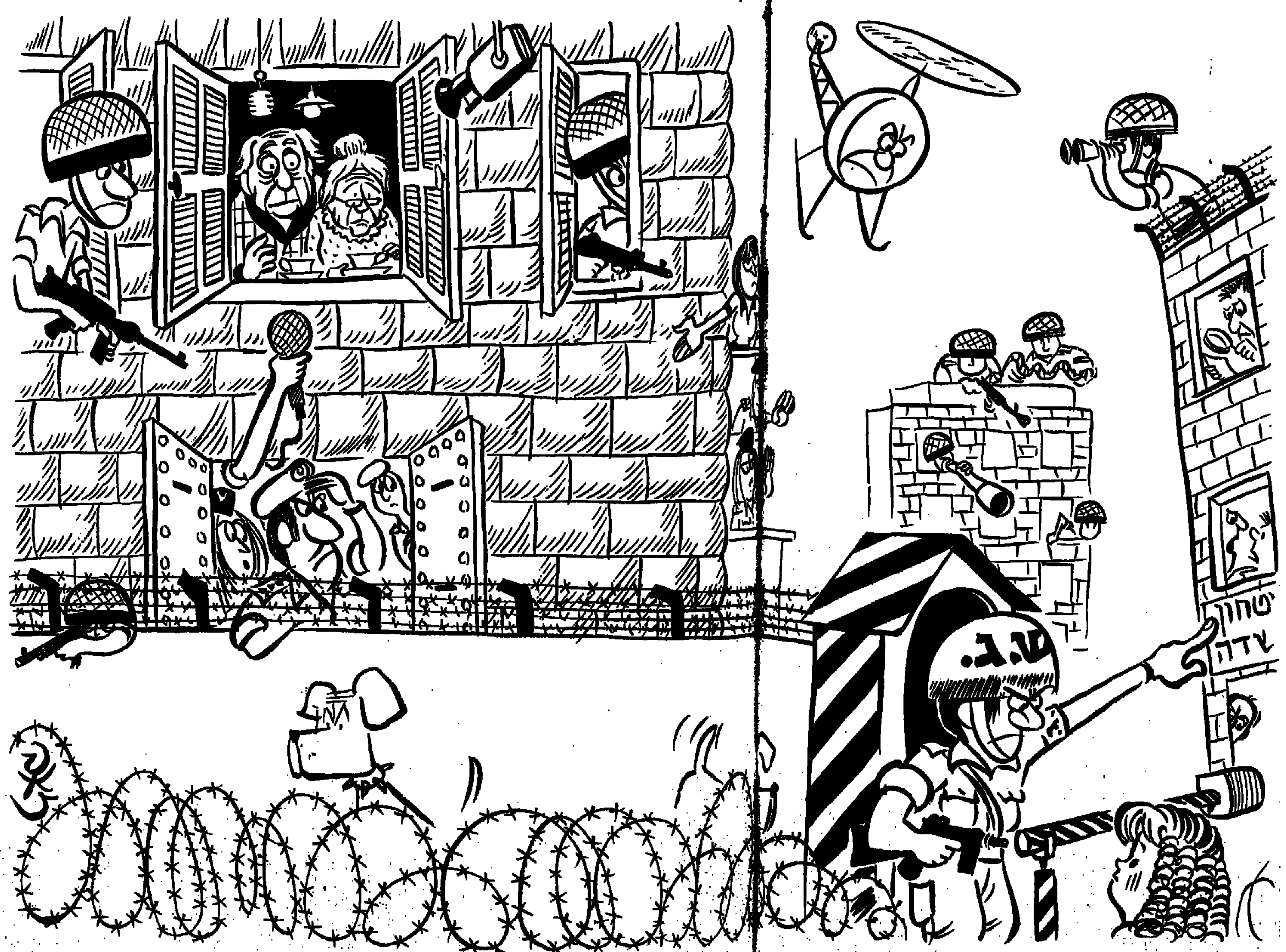

כשהנכדות של יעקב וסוניה אקרט באות לבקר את סבא וסבתא שלהן בביתם שבחיפה, הם צריכות קודם להש"ג אישור מבטחון שדה ולהתייצב אצל הש"ג. הדואר של סבא וסבתא מגיע לבודקה של הש"ג, ויש אצלו קו טלפון מיוחד לבידוד זהות מבקריהם. כאשר הבת מביאה מצרכים להוריה, היא אינה יכולה לפרוק אותם בחצר. בגלל עיוות קפקאי מתגוררים יעקב וסוניה בתוך מחנה צבאי. הם היו שמחים לצאת, לעבור לבית אבות או לדירה קטנה ליד הילדים, אבל הביורוקטיה חוגגת וזה לא פשוט והזמן עובר, וסבא וסבתא ממשיכים לגור בדירה שמאחורי הגדרות ולהרגיש מאוד־מאוד מוגנים.

מאת עמוס לבב

ב שבוע שעבר הלכנו לבקר את סוניה ויעקב אקרט. הם מתגוררים בבית אבן ישן־יפהפה, בשכונה שקטה ויוקרתית על הכרמל בחיפה. אבל הש"ג המוצב בכניסה לא איפשר לנו להיכנס.

אתם קוראים נכון. הש"ג. לא השוער. הש"ג. הוא שאל אם תאמנו את הביקור מראש. השבנו בשלילה. הוא הפנה אותנו אל משרדי בטחון שדה שמעבר לכביש. חצינו את הכביש. שכנה בבית סמוך תלתה כביסה. ילדים שיחקו במגרש חניה. שתי נשים מבוגרות ישבו על ספסל מתחת לעץ אורן וגילגלו שיחה. שכונה נעימה. בטחון שדה כבר היה סגור.

חזרנו אל הש"ג. "סגור שם", אמרנו לו. הוא הביט בשעון. "אה, נכון", אמר. "כבר אחרי חמש. הם סוגרים בחמש". הוא טלפן לסמל־תורן. התחלנו להרגיש כמו במילואים. הסמל הגיע. "לא תוכל להיכנס אל משפחת אקרט", אמר בקיצור. "המפקד נסע הביתה. בטחון שדה סגור. מי שבא אל משפחת אקרט צריך לעבור בדיקה בטחונית".

יעקב אקרט, יהודי חביב בן 83, הוא דייר מוגן. מאוד־מאוד מוגן. ולא רק על פי חוק הגנת הדייר. בגלל עיוות קפקאי הוא ואשתו מתגוררים בתוך מחנה צבאי, וכל מי שבא אליהם צריך לעבור בדיקה בטחונית. אבל בטחון שדה היה סגור.

"מצטער", אמר הסמל־תורן, "תבוא מחר".

"מה זאת אומרת תבוא מחר?" שאלנו. "באנו לבקר את משפחת אקרט, ואנחנו רוצים להיכנס היום. עכשיו".

הסמל משך בכתפיו והלך. עברו עשרים דקות. השכנה מהבית הסמוך כבר סיימה לתלות כביסה מול החלון של רס"ר הבסיס. ביקשנו מהש"ג להתקשר למשפחת אקרט. היה טלפון ב'בודקה' שלו, והוא צילצל. סוניה אקרט ירדה למטה, והלכה היישר אל המפקד התורן. חלפו עוד עשר דקות, הטלפון ב'בודקה' של הש"ג צילצל, מישהו נתן הוראה, והוא נתן לנו להיכנס.

בית האבן הגדול, עם חצר של שני דונם, הוא מה שנקרא רכוש נטוש. הוא היה שייך לאבו זייד, מראשי הקהילה הערבית של חיפה. אבו זייד ומשפחתו נמלטו מהבית בזמן מלחמת השחרור. כאשר שככו הקרבות ונדמו הדי הפגזים, נמסרו הדירות לאורחים. ארבע דירות היו בבניין. דירות מרווחות. 120 מטרים רבועים שטח כל דירה.

סוניה ויעקב אקרט שיפצו את הטעון שיפוץ, ונהנו מאוד ממגוריהם על ההר, מוקפים בחורשות עצי אורן. מר אקרט אף פנה למינהל מקרקעי ישראל וביקש לרכוש את הדירה, אך נמסר לו כי הבניין כולו כבר נמכר, על דייריו, לחברת "שיכון עובדים". מר אקרט זוכר שהוא אפילו קצת כעס – איך זה מוכרים אותו יחד עם דירתו והוא אפילו לא יודע. אבל הימים היו ימים יפים, של מדינה צעירה, ומר אקרט לא רצה להטריד את השלטון הצעיר גם הוא בעניינים שוליים כמו זכויות האורח.

שנה תמימה התגוררו סוניה ויעקב אקרט לבדם [illegible] בבניין הגדול. הסבירו להם שהם דיירים מוגנים. מר אקרט ממשמש בניירותיו, שולף מסמכים מצהיבים. "הנה יש לי דוקומנטים", הוא אומר. [illegible] שכנים שילמו בעבור הבניין 18 אלף לירות. [illegible] לי כסף, יכולתי לרכוש את דירתי. אבל הם [illegible] את הבית בלי לספר לי".

[illegible] אחרי שנה הגיעו השכנים, בקול רעש והמולה [illegible], עם כלי רכב רבים וציוד למכביר. סוניה ויעקב [illegible] מבעד לחלון ונוכחו לדעת שהשכן החדש [illegible] הצבא. [illegible] שם השקם. זה היה בית־נופש לחיילים. לסוניה ויעקב אקרט הצעירים לא הפריעה ההמולה של הצעירים הנופשים. "היה נעים", נזכרת סוניה. "הכל היה פתוח, לא היו גדרות", היא מעיפה עין בחומה עם גדר התיל המקיפה אותה היום.

אחר־כך השק"ם עזב. מישהו מהשכנים, לא בני הזוג אקרט הסובלנים, כתב מכתב לבן־גוריון והתלונן על הרעש. בן־גוריון פסק שמחנה צבאי לא ישכון בלב שכונת מגורים שקטה, והורה לשקם להתפנות. באותה עת למדו חיילים טעוני טיפוח בבית רוטנברג הסמוך, מה שנקרא "מחנה מרכוס". אלא שאז קפץ משה שרת וצעק שעל פי צוואתו של רוטנברג, ביתו נועד לחינוך בני נוער, ולא חיילים. מפקדי המחנה נותרו לפתע ללא קורת גג, וכשהבחינו שהשקם התפנה מבניין המגורים הסמוך, הזדרזו ונכנסו אליו. לסוניה ויעקב אקרט היו שכנים חדשים, גם הם, כקודמיהם, לובשי מדים. בני הזוג אקרט לא העלו על דעתם שהשידוך עם הצבא יהפך לחתונה קתולית. ברבות השנים, כשבתם בתיה נישאה לאחד הקצינים ממחנה "מרכוס", קיבל השידוך אפילו חותמת של הרבנות.

סוניה: "החיילים היו נחמדים. התנהגו יפה. לא היו מזה גניבות. לא היה ונדליזם. אלה החיילים שלנו,

(המשך בעמוד הבא)

סוניה ויעקב אקרט: "איך לא מתביישים לעשות את זה לאנשים זקנים?" (צילום: דורון הורוביץ)

(המשך מהעמוד הקודם)

לא כאן בוראי שהם נחמדים. ילדים כל־כך טובים".

מחנה "מרכוס" ישב במקום עד לפני שנתיים. "בשמך השנים היו פה קורסים נהדרים", נזכרת סוניה אקרט. "היו פה מורות חיילות, וחיילים מורים. אחד מהם, דוד מצר, פגש פה את בתי בתיה, והם התחתנו. הוא השתחרר מצה"ל בדרגת סגן אלוף, והיום יש להם בן ובת. דוד עושה דוקטורט באמריקה".

"כן", מסכים יעקב אקרט. "זה היה ממש שידוך עם הצבא".

גם בתם השניה, רחל, נהגה לשחק בחצר המרוצפת, המוצלת, ובכסף הכל זו לא היתה סתם שכנות. זה היה ממש קשר דם. השער היה פתוח לרווחה, ש"ג לא הפריע את תנועת האורחים לבית אקרט, מכוניות יכלו להיכנס לחצר הבית המשותף חופשי־חופשי. ואז, לפני שנתיים, עזב "מרכוס". חודשיים לפני שהוא עזב הגיעו שני חיילים לבית אקרט, הביטו סביב־סביב, ואמרו: "אנחנו נהיה השכנים החדשים שלכם".

למחנה "מרכוס" לקח חודש להתפנות. סוניה ויעקב אקרט הביטו מחלון בפעילות הקדחתנית שמסביב, במשאיות הנכנסות ויוצאות, ונזכרו בנוסטלגיה בימים היפים ההם. הם צפו בחיילים היוצאים מהמקום כמו היו אלה שכנים קרובים שגרו שם יותר מעשרים שנה.

חצי שנה נמשכו ההכנות לכניסת השכנים החדשים. חפרו והפכו להם את כל החצר. סוניה ויעקב אקרט, כבר לא צוציקים, נאלצו לדלג על תעלות פתוחות בדרך לביתם. החצר נסגרה בשער כבד. חברים הפסיקו לבוא לבקרם. שלושה ימים לא היו להם מים. הבת בתיה, שמצאה בחצר הזו את בחיר לבה, הגיעה לביקור מארה"ב, ולא הכירה את החצר שבה גדלה. רצה, דיברה עם המפקדים, וחיילים הגיעו מיד עם דליי מים למשפחת אקרט.

כל העת הזו הם לא התלוננו. אנשים שקטים. "גם לא היה בפני מי להתלונן", אומרת סוניה. "היו פה רק פועלים".

ה צרות לא נפלו על ראשיהם בחטף. לאט־לאט באו הגזירות, בטפטוף, ולפני שידעו מה ומי, היו סוניה ויעקב אקרט תחת עינוי סיני של ממש. קודם הקימו את השער ואסרו על כניסת מבקרים ללא תאום. התקינו קו טלפון מיוחד ב"בודקה" של הש"ג, כדי שיוכלו להתקשר אם בא אורח למשפחת אקרט. אחר כך אסרו על כניסת כלי רכב אזרחיים. כאשר הבת רחל באה לאמה עם מצרכים, אסרו עליה לפרוק את הסחורה בתוך החצר.

מר אקרט אינו איש בריא. הוא חולה לב. כאשר נשאל המפקד אם לאמבולנס יתיר את הכניסה, הבטיח שגם לרופא יתן להיכנס בלי בעיות. על הדוור אסורה הכניסה, והוא משאיר את המכתבים שנועדו למשפחת אקרט בשער. הש"ג זוכר – מביא להם את דברי הדואר. לא רוצה, או שוכח – לא מביא. לפעמים חלק מגיע, חלק לא. עכשיו יש להם מקרר ישן שהם רוצים למסור למישהו, אבל אינם יכולים, כי לסבלים הערבים לא נותנים להיכנס.

"זו יכולה היתה להיות קומדיה", מסכים מר אקרט. "אבל אני הם לא מתביישים לעשות את זה לאנשים זקנים"?

סוניה ויעקב אקרט החליטו – בצער – להיפרד מביתם. הביעו רצונם לעזוב את הבית שבו חלפו כמעט ארבעים שנים מחייהם, שבו גידלו את ילדותיהם. לא בלב קל החליטו לעקור, אך הגיעו מים עד נפש. ואז החלו חילופי מכתבים. סוניה ויעקב אקרט עשו הכרה מחודשת עם הביורוקרטיה הישראלית.

כתבו לגברת דבה קריא, ראש מערכת נכסים במשרד הבטחון. הסבירו לה שקשה להם עם השכנים החדשים, והם מוכנים לעבור אם יקבלו תמורת דירתם 60 אלף דולר. דירה באיזור יוקרתי זה, בגודל של 120 מטרים רבועים, עולה היום לא פחות ממאתיים אלף דולר. בני הזוג אקרט יודעים זאת היטב. "אבל זהו בית ישן", מסביר מר אקרט כשנשאל מדוע נקב בסכום כה נמוך. "זוה כדמי מפתח. כל מה שאנו רוצים זה סכום שיספיק לנו לעבור לבית אבות או לדירה קטנה לא רחוק מן הילדים".

הביורוקרטיה הגיבה די מהר. אחרי שלושה שבועות השיב להם מר יוסף אילן, מנהל מחלקת עיסקאות־נכסים במשרד הבטחון, ש"אין לנו עניין בדיור שלכם". הוא הפנה אותם לבעלי הבית, חברת "שיכון עובדים".

עורכי דין נכנסו לתמונה. העסק החל להסתבך. ותנגו של בני הזוג אקרט, אהוד ויינשטיין, בעל מפעל, הביע נכונות לרכוש את הדירה כדי לזרז את העניין. עו"ד יוסף אהרונסון, בא כוחה של "שיכון עובדים", הביע נכונות לרכוש את הזכויות בדירה מבני הזוג אקרט.

חלפו כמה חודשים. דבר לא קרה. מכריהם של סוניה ויעקב אקרט המשיכו להחקר בבטחון שדה, הדוור השאיר את הדואר אצל הש"ג. גם עורכי הדין המשיכו להתכתב.

בתיה, הבת הבכירה, הגיעה שוב לביקור מולדת, וכתבה מכתב ארוך ונרגש לאל"מ שולמית ליגום, נציב תלונות הציבור בצה"ל. "זועזעתי ללמוד באיזו שרירות לב מתיחסים ה'שכנים' הצה"ליים אל הורי הקשישים. אינני רוצה להתעלם מהתנהגותם של כמה חיילים טובי לב, אלא שהמדיניות הכללית היא המטרידה אותי". להלן שטחה בתיה מצר את מסכת היסורים העוברים על הוריה הקשישים שנקלעו למגורים קפקאיים בתוך בסיס צבאי שמור, וסיימה באלה המלים: "אל"מ ליגום הנכבדה. אני שבה לארה"ב בלב כבד... הגיעו מים עד נפש... אני רוצה לקוות שלא מנהלים נגד הורי מלחמת התשה מכוונת".

אל"מ ליגום השיבה מיד. היא הבטיחה כי "אין שום כוונה לטרטר את סוניה ויעקב אקרט או להציק להם, אך יש לזכור כי זוהי יחידה צבאית והחלות עליה ההוראות המקובלות לגבי הגבלת כניסתם של מי שאינם מורשים לכך". בסיום מכתבה הקצר היא מאחלת לבני הזוג אקרט כל טוב.

סוניה ויעקב אקרט כתבו לאלוף פיקוד הצפון, עם העתקים לנציב קבילות הציבור ולראש הממשלה. אירית זילברמן, מלשכת ראש הממשלה, אישרה את קבלת המכתב. סג"ם (כן, סגן משנה) מירב כרמל, מזכירת האלוף, השיבה אף היא: העניין נבדק... החצר שייכת לצבא... מדובר ביחידה צבאית... הפתרון היחידי המסתמן – החשש מעברכם ממקום...

...זה כבר היה יותר מהר. התיסכול הצטבר, ועימו תחושת אין אונים, כתוצאה מתחושת "אין עונה". לפני שלושה שבועות הגיעה לביקור הנכדה [...], נערה כבת 17. ביחד עם נכדה אחרת, כבת 6, הן יצאה לחצר. אהוד, החתן, צילם אותן בחצר הבית של הסבא והסבתא. הבלגן לא איחר לבוא. המצלמה של[...] הוחרמה, משטרה הוזמנה, והוא נעצר על צילום [...] צבאי. במשטרה פיתחו את הפילם. אחרי כמה שעות, כאשר הוא שב מהמשטרה, כבר לא נתנו לו להכנס לבית הורי אשתו, שם שהו בני משפחתו וילדיו.

ל אחר כמה ימים שבו שתי הנכדות, (זוכרים? בת 17 ובת שש), מטיול במרכז הכרמל. לא נתנו להן להיכנס והפנו אותן לבטחון שדה. כאשר הבת רחל ויינשטיין מציגה את האישור, היא אינה יודעת אם לבכות או לצחוק. "נא להכניס את לילך ואסנת לבסיס לבקר את משפחתן", כתוב בפתק החתום על ידי רס"ר לילי בן־עמי, ראש מדור אבטחן כוח אדם.

נכון להיום, סוניה אקרט צריכה להוציא רשיון מיוחד לכל מבקריה. היא מבקשת מהם את מספר תעודות הזהות שלהם, עוברת את הכביש לבטחון שדה, מוציאה אישור כניסה ורק אז יכולים אורחיה להכנס לביתה, שבו היא מתגוררת כמעט ארבעים שנה. יש לה גם אישור חודשי בשביל העוזרת ([...] שהיא יהודיה"). רחל ואהוד ויינשטיין עדיין זקוקים לאישור בכל עת שהם באים לבקר את ההורים. אהוד אומר שזה רק עניין של זמן עד שהוא יתפוצץ. "אני צריך לעבור תחקיר בכל פעם שאני עורך ביקור אצל הורי אשתי?" – הוא שואל, ועדיין מתקשה להאמין שכל זה אכן קרה לו.

"מי שרוצה לבקר אותנו צריך להודיע לנו מראש, ואני מוציאה לו אישור", שבה ואומרת סוניה, ונימת השלמה בקולה. בעלה, יעקב, אפילו מתלוצץ. "זה שבטחות, גנבים לא ייכנסו אלינו. יש פה שמירה מעולה. אתה שואל אם אנחנו מרגישים חשובים? לא, רק ישנים טוב".

אבל סוניה כועסת. "מתאכזרים אלינו", היא אומרת. "זוהי התאכזרות במלוא מובן המלה. הם רוצים לשכור אותנו, כדי שנצא. כל חיינו גרנו פה, עבדנו קשה. אנשים בגילנו מוכרים את דירותיהם ועוברים לבית אבות. אנחנו אפילו את זה לא יכולים לעשות. כל שאנחנו רוצים זה לעבור לגור ליד בתנו. למה לא מאפשרים לנו את זה? צה"ל צריך לגלות קצת רוחב לב".

היום, היא מוסיפה ואומרת, האווירה השתנתה. החיילים והחיילות כבר לא מקדימים להם ברכת שלום כמקודם. "מה עשינו?" היא שואלת. "פגענו בצה"ל? [...] זקנים נגד כל צה"ל?"

בדרך התוצה אנחנו שמים לב לחדר המקלחת של סוניה ויעקב אקרט. כדי להגיע אליו הם צריכים לעבור דרך מגורי ח"ן. יש להם מסדרון משותף עם החיילות והמקלחת שלהם גובלת בשירותים של הבנות. מר אקרט מחייך: "מה, גם זה מפתיע אותך? אנחנו כנראה כבר רגילים, וזה אפילו לא נראה לנו מוזר".

דובר צה"ל מסכים ש"זהו מצב מיוחד", והוא אומר: "נעשה מאמץ רצוף מצד היחידה ללכת לקראת משפחת אקרט ולהקל עליה. היחידה מסייעת למשפחה בכל הקשור לסעד רפואי והעברת מצרכים (מתאפשרת כניסת רכבים ולעיתים הם אף מסתייעים בחיילי היחידה). אין אפשרות להכניס את הדואר פנימה, אך הוצע למשפחה למקם את התיבה בכניסה לבסיס, מטרים ספורים מהבניין. אין אפשרות לאשר כניסה חופשית וחניה של רכבים אזרחיים בחצר הצבאית, אך במקרים מיוחדים הולכת היחידה לקראת בני הזוג (כמו הכנסת רכבו של קרוב נכה). אין כל כוונה לפגוע בזכויותיהם של בני משפחת אקרט, אך מצב מיוחד זה יכול לבוא על פתרונו רק אם יוחש תהליך התפנותם מהבניין, נושא המצוי במשא־ומתן בינם לבין משרד הבטחון". עד כאן הודעת דובר צה"ל.

ומה אומר משרד הבטחון?

"למשרד הבטחון אין עניין בדירה שלהם".

קפקא היה כותב שם עוד ספר.

עמוס לבב

הדוד הטוב יצחק וראש הממשלה שמיר

שתי פנים לו, לראש הממשלה. הפן הדודי והפן הממלכתי. הדוד הטוב מתלוצץ, מחנך, מספר על געגועיו לשקט של היחיד במחיצת עצמו. ראש הממשלה כמו קפוא בתוך זמן קפוא. גם אחרי שבועיים במחיצתו קשה לדעת האם הסוד שבאיש הוא שבעומק הסודיות הראש־ממשלתית אין סוד; אלא ריק גדול? שמיר – איש כפות לתפקידו, איש פעולה ללא פעולה – פוחד פחד מוות משינוי, שרוי במין שיתוק היסטרי. אבל הוא אינו חש צורך להסביר את מניעיו, ולעולם אינו עושה משהו לפני שהוא בטוח בצדקתו. הוא גם אינו רוצה להטביע חותם על ההיסטוריה. זה לא מעניין אותו. הוא רוצה להיזכר בתור האיש שפעל למען שלום עמו.

מאת שרית פוקס
צילומים: "גאמא"

"אני יכול להיות לבד הרבה מאוד זמן. חסר לי זמן. אני אוהב לקרוא ואין לי זמן לקרוא. בכלל, אני יכול לפעמים לא לעשות שום דבר. לחשוב. זה בכלל מותרות שאיני יכול להרשות לעצמי כבר הרבה זמן. אינני משתעמם אף פעם".

הדוד הטוב יצחק נאנח מרה בשעה שהודיע הקריין מן הרדיו שבמכוניתו הממלכתית על התעלפותה של אחת האחיות שובתות הרעב. "אוי, אוי", הוא אמר כמתחבר עם רצף היגון היהודי הנצחי; והוסיף גם מעומק ראותיו: "הה, הה". שקע בהרהור והסיק באידיש: "אָה מַעישָׂה". היתה שתיקה קצרה והדוד הטוב יצחק המהם קצרות המהום חסיריו "ימכם בם, ימכם בם." אין יאוש בעולם כלל.

שתי פנים לו לראש הממשלה. הפן הממלכתי והפן הדודי. בנסיעה בדרך חזרה מגוש לכיש נפלה לידי הזכות לשבת ליד הדוד הטוב יצחק.

בחבל לכיש ביקר ראש הממשלה בשלושה ישובים, ובמושב הבית"די שקף הוא פגש את אלמנת אלי כהן ז"ל. ראש הממשלה נכנס לנחם את האלמנה ויצא בפנים קורנים. בית המוות הפיח בו עוצמת חיים. כול כולו מעודד, כול כולו מעריץ את נחרצות האלמנה להמשיך בעיבוד הכרם. אופוריה מוזרה פקדה אותו, ומיד לאחר מכן נשא שני נאומים נרגשים בנהורה ובשחר, מקפץ מפאתוס אל פאתוס. האלמנה שביקשה מראש הממשלה לעזור לה במלחמתה הביורוקרטית – החשת קבלת מסמך המאשר כי בעלה נהרג בפעולות איבה – הופקעה מיגונה ונעשתה בפי ראש הממשלה לסמל. סמל ההמשכיות, סמל ההתגברות. יצחק שמיר סיפר לתושבים: "נכנסתי לבית האלמנה כפי שנכנסים לבית כזה. על קצות האצבעות, ברחילו וברחימו. היא אשר עודדה אותי. היא אמרה שכל מעייניה להמשך פיתוח המשק. היא לא תזוז משם! ומהו מבוקשה? להמשיך".

לשווא ניסה צבא התקשורת שהוזמן לביקור לחדור עם ראש הממשלה לתוך בית האלמנה. האלמנה דרשה להתייחד עם ראש הממשלה. הדלת הוטחה בפני העיתונאים שהידפקו עליה. לבסוף נפתחה הדלת ויוסי אחימאיר, ראש לשכת ראש הממשלה ודוברו קרא: "מי שרוצה לשמוע מה אמר ראש הממשלה לאלמנה יבוא אלי", והניף את דף הסטנוגרמה, קורא בהטעמה:

"ראש הממשלה: 'כולנו איתך. אנו יודעים מה עובר עלייך, ואני מעריך את החלטתך. אומרים שבמקרים כאלה לא באים לנחם. אך אנחנו כן באנו לנחם. אלי לא נפל באסון, בתאונה. הנה שמעתי הלילה שנפלו שישה חיילים בתאונות דרכים. אילו היו נהרגים בפעולות קרביות כל הארץ היתה רועשת. אבל אלי זה משהו אחר. אלי נפל במלחמת קיום של העם והמדינה. אנו יודעים מה הוא היה בשבילך ומה הוא היה למשפחתך, לישוב ולכולנו'". וכה המשיך יוסי, קורא לסירוגין את דברי האלמנה וראש הממשלה זה לזו. לבסוף ביקש ראש הממשלה: "תרשי לי לנשק אותך". ואכן, נישקה בלחייה. סיים יוסי את הסטנוגרמה וציין: "יפה, אה? מרגש? אה".

התאספו התושבים סביב ראש הממשלה להשיח את יגונם וספקנותם על העדר סיווג בטחוני א' לישוב שהיה מאפשר שכירת שומר בתשלום וסלילת כביש הגון בין בית ג'וברין ושקף. מישהי קראה בפניו בהתרגשות כי אם אין הממשלה רוצה 'בנו כאן, שתאמר, ואף הזכירה את ז'בוטינסקי שדרש שבוע לפני הארועים הטרגיים בתל־חי: חברים, אם אינכם יכולים לעזור להם, קיראו להם לחזור הנה! "והם נהפכו סמל חי", הוסיפה הדוברת ברמיזה מאיימת. הקשיב ראש הממשלה, אך היה זה הדוד הטוב יצחק שהשיב מיד, מדלג על משוכת היאוש:

"אין מלים בפי להביע הכרתי לחברים היושבים כאן שהחלטתם נחרצת אם יאמרו או לא יאמרו זאת,

(המשך בעמוד הבא)

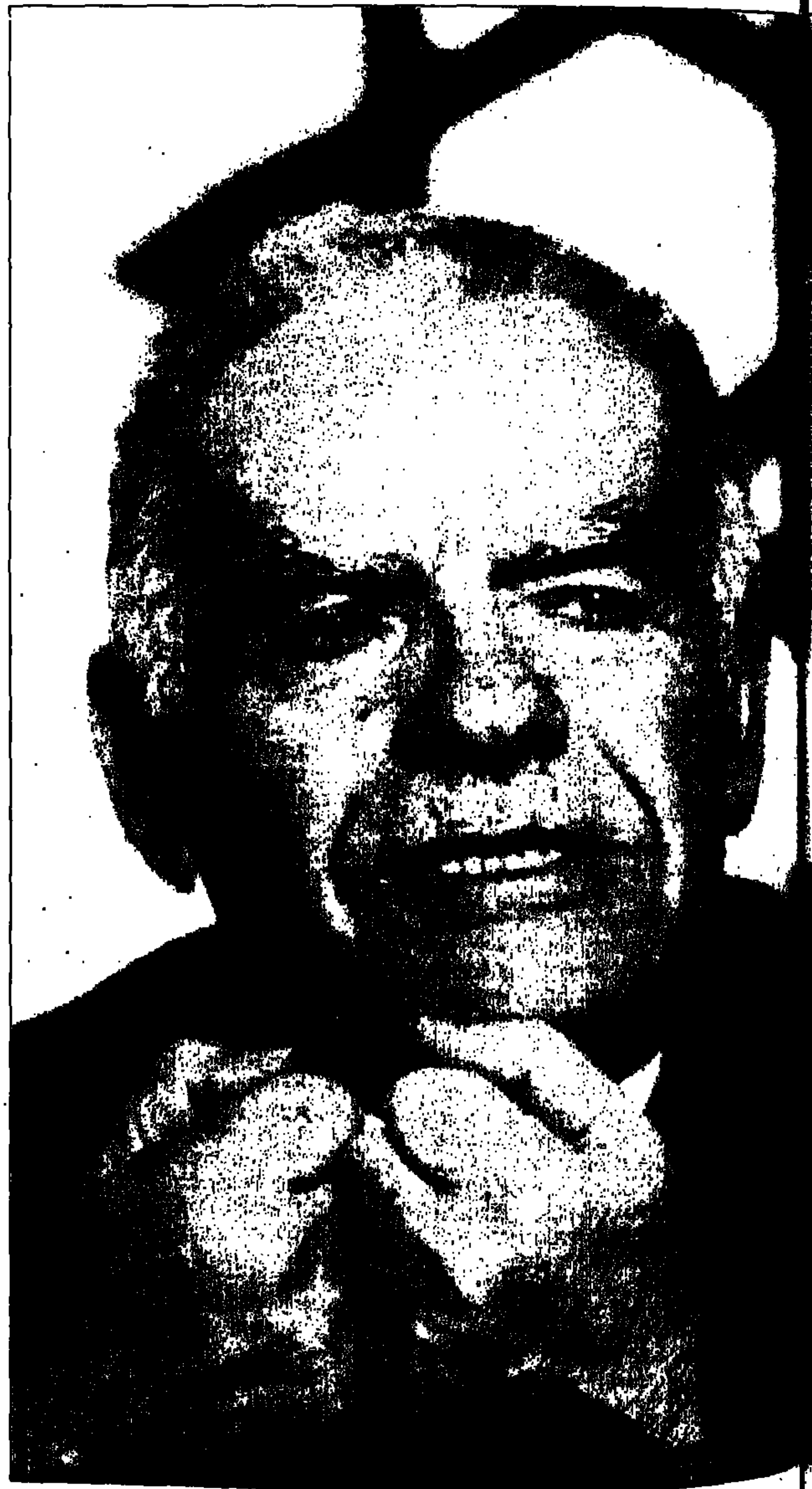

"אין מלים בפי להביע הכרתי לחברים היושבים כאן שהחלטתם נחרצת להמשיך! להתקדם! להגדיל!... כל החיים זה משא, מתן, לקחים. מה שקובע זאת התוצאה. מתקדמים או לא מתקדמים! מתגברים או לא מתגברים!".

(המשך מהעמוד הקודם)

להמשיך: להתקדם! להגדיל... מפני שהם רוצים להמשיך: להתגבר! לגבור! להוסיף כוח! להוסיף בטחון!". ולימדם הדוד הטוב חוכמת חיים: "כל החיים זה משא, מעש, לקחים. מה שקובע זאת התוצאה. מתקדמים או לא מתקדמים! מתגברים או לא מתגברים!".

מרגע שהפך ראש הממשלה את הכאב הקונקרטי לפראזה, היה נידמה כי הוא ניתק מדובריו, ממריא אל ימי ילדותו עת עמד מול חבריו בגמנסיה העברית בביאליסטוק נרגש וחיוור פנים ביום י"א באדר, והסעיר שם את הלבבות.

אבל אנחנו עוד בלכיש. התושבים עוד מבהירים לראש הממשלה את הדחיפות בצורך לשנות את סיווגם הבטחוני תוך ימים אחדים ולסייע להם בכסף כדי שיתאפשר להם לקלוט מתנדבים במקום הפועלים הערבים מהם החליטו להתנתק. כבעל נס היה ראש הממשלה בקוראו: "צריכים פשוט לעבור על גשר הזמן", והבטיח להתגייס מיד לפתרון הבעייה בדחיפות. לבסוף פנה הדוד הטוב יצחק ואמר: "משרדי פתוח בכל שעות היממה לכל פניה וקריאה". אלא שיצחק שמיר המעשי והאמין הוסיף מגרונו: "אינני אומר שכל פניה תשיג מיד תוצאות, אך תדעו כי ירושלים איתכם". כשבועיים חלפו מאז לא נעשה דבר. ירושלים שכחה.

את פיתות חבל לכיש יום לובה אליאב, אני מזכירה לראש הממשלה בדרך חזרה מלכיש, שעה שהוא אוסף אל חיקו את הגוש כילד שעשועיו של הליכוד. "אז מה", מצחקק ראש הממשלה, מכיר בערך שנינותה: "אז הוא גם שתל את המחשבות שלו שם?".

מה חביב הוא ראש הממשלה בהתגלמותו הרודית. מקבל את פני לפגישת הכרות בחשדנות חמימה. מיד מתברר לו כי אינני כלבתא נובחת ("עיתונאים נובחים... כנופיות", אמר בימי פרשת אוטובוס 300) ואף לא אמזונה פרועת שיער: "את עיתונ־איות? זה לא מתאים לך. את לא נראית כזאת. עיתונאית זה בדרך־כלל שלומפ־רית פרועה בג'ינס". ומאז התלוצץ והחמיא ושני שומרי ראשו מפני העיתו־נות – אבי פזנר ויו־סי אחימאיר – מל־היבים אותי: תראי כמה הוא נפתח בפ־נייך. יש לכם כימי־

יוסי אחימאיר, דובר וראש לשכה (צילום: עדי אבישי).

יה מצויינת, הוא מחבב אותך. כאשר שוחחנו על ילדותו ועל רצח הוריו הותש ראש הממשלה עד מאוד ופנה לעוזריו בפליאה: היא עשתה לי פסיכואנליזה! וגם נהגה לראות עצמו נפלש: "עוד מעט תחזירי אותי לרחם אימי. חה חה חה".

לאבי פזנר – יועץ ראש הממשלה לענייני תקשורת וליוסי אחימאיר – דוברו וראש לשכתו, שמור היה תפקיד תידרוך ועיצוב חיטובי מחשבתו של ראש הממשלה. על פי המלצתם הוא סרב להיפרד מהם בעת הראיון, שהרי הם "בני משפחתו, רק עליהם אני מרשה לעצמי לצעוק". אבי פזנר הצטיין כמאזכר ביטויים שגורים, ואילו יוסי תרם חידודי לשון על דרך לשון נופל על לשון. כאשר הזכרתי לראש הממשלה את טענתו של אבא אבן כי ראש הממשלה לוקה בנגטיביזם יסודי – הירתעות מכל החלטה הדורשת פשרה – היה אבן מגוחך מאוד בעיני ראש הממשלה: "גם אני יכול להגיד עליו שהוא תמיד בעד כל ויתור, תמיד הוא קיבל את הצד הנגדי... מה זה נגטיביזם? זה אסור? ואם בא אליו (לאבן) שודד ומתנגדים לו, לשודד הזה – אז זה נגטיביזם?". בנקודה זו הבהיר יוסי: אבן לא עמד בסלע.

לעומת זאת, כאשר התייחס לתפקיד שמילאה קומתו הלא־גבוהה בחייו, אמר ראש הממשלה בחוסר אונים תכליתי: "אני אשם? אני אשם שקומתי היא כזאת ולא אחרת? אני יכול לעשות משהו?... כשהייתי ילד, באותן הזדמנויות שעמדתי בשורה, אז הייתי עומד במקום מסויים, אם זה היה לפי הגובה. גם אז זה לא פגע בי. לא, לא... אדם במקרים כאלה מגדל – אה... איך קוראים לזה? הכדוריות הלבנות?" אבי פזנר נחלץ לעזרה: נוגדנים. ראש הממשלה: זהו. בדיוק כך.

שבועיים שאיפשר לי ראש הממשלה להסתובב במעגלותיו גרמו לי להרגיש כחפרפרת סובבת על צירה במרתף הניחושים. ההיתה זו טקטיקה מכוונת, או אולי הסוד הוא שבעומק הסודיות הראש־ממשלתית אין סוד, אלא ריק גדול? ואפשר שמעולם לא נפרד ראש הממשלה מן הטקטיקה המחתרתית לטשטוש האוייב שעקרונותיה הופצו בעלון פנימי של הלח"י "הקונספירציה": "בכלל, השתדל לא לאמר דברים מוחלטים על השתייכותך. מוטב שאנשים יחיו באשליות ויתחילו לבנות לעצמם תיאוריות שונות על אודותיך". וכן: "כדי להרוויח זמן כשהנך נאסר, תוכל לספר מעשיות, לעשות את עצמך טיפש או לטעון שאתה אדם ישר ונאמן למפלגה פשרנית".

הייתכן כי ראש הממשלה רוקן את האני שלו מאז הפעיל אותו צו ב"קונספירציה" האוסר על האדם לדבר עם עצמו? "איש מחתרת חייב לשמור על לשונו לא רק כלפי חוץ, אלא גם כלפי פנים". ובעצם, מתוורה באוזני ראש הממשלה כבר בפתח שיחתנו כי אינו מסוגל להתבונן פנימה אל תוך עצמו: "אני אף פעם לא חושב על עצמי. אני לא מומחה לעצמי. לאחר מעשה אני יכול לנתח מה עשיתי, אך זה אף פעם לא משפיע על מחשבותי לפני שאני עושה".

הפצרתי בראש הממשלה להתבונן אל ימיו הצעירים ולבדוק האם ידע כבר אז כי קורץ מגזע מנהיגים. ראש הממשלה נבהל: "לא. אני לא יכול להגיע למחשבות כאלה. כי אינני חושב על עצמי. בדרך־כלל איני חושב על עצמי, ובדרך־כלל אני חושב מעט מאוד על העבר. אני לא אוהב לחשוב על העבר". ואמר גם: "אני לא מתעמק. אין לי הרהורי חרטה".

בעיני עצמו אין ראש הממשלה אלא עבד נרצע של ארץ ישראל, משרת הרעיון הגדול שריגש אותו "פעם אחת בחייו" ולא הרפה ממנו: "רעיון הממלכתיות העברית". וכבר בגמנסיה העברית בביאליסטוק, הוא מספר לי, היה כל כולו מכוון לארץ ישראל: "מאה אחוז ארץ ישראל. שום דבר אחר לא היה שם". ואמר גם: "אין בכלל חציצה בין האני האישי והדרישות הפוליטיות. אני חי למענן". והנה דיברנו ולא דיברנו על חיסול אליהו גלעדי, איש הלח"י הקיצוני־עד־טירוף. שוב צמצם ראש הממשלה את ה"אני" שלו.

שאלתי: מדוע לא תשבת לאלה שכינו אותך בשם רוצח? הרי לפי השקפתך, הקריטריונים של העולם בימי מלחמה אינם יפים לימים שלאחריה?

השיב ראש הממשלה: "עם מי הייתי צריך להתעמת? עם מי שכתב? גם היום יכתבו את זה (ואחת מגבותיו הופנתה לעברי). אינני יודע למה את מתכוונת: רוצח? זה לא מעניין אותי בכלל. אני צריך ללחום נגד אנשים שרוצים ליצור אווירה מסויימת? אינני מרגיש עצמי כנאשם שצריך להתגונן".

שאלתי: ואולי להסביר?

שאל ראש הממשלה: "מה? מה להסביר? אני חייב הסברים לכל אחד ואחד? יש אנשים שכוונתם רעה מראש... אני לא כלום. אני לא חשוב כאן".

התפלאתי: אתה המנהיג? מנהיג מפלגתך.

השיב ראש הממשלה, תמה אף הוא: "מה מנהיג? לא מנהיג ולא מפלגה. אני ממלא תפקיד מסויים, אז אני לוחם על דברים שלדעתי עדיפים".

שאלתי: ולהסביר את עצמך לעם, זה לא חשוב?

השיב: "לא את עצמי. מה שעשיתי פה ושם באופן פרטי – את מי זה מעניין? אולי אותך זה מעניין, אבל עם כל החשיבות, את רק אשה אחת".

הודיתי: זה מסקרן.

אמר: "אה, מסקרן. נו טוב, אני אף פעם לא חייב לספק סקרנות של מישהו. אני לא סקרן. אינני מעוניין לדעת דברים לשם הידיעה עצמה. לא. אני לא סקרן".

האם ראש הממשלה הוא באמת איש עצוב, או אולי השלכתי עליו את עצבוני על הדוד הטוב יצחק, איש כפות לתפקידו, איש הפעולה ללא פעולה, הנמר המכוייתו? איש העלילות הנועזות הפוחד עכשיו פחד מוות משינוי, שרוי במין שיתוק היסטורי. שאלתי אותו על הפחד שלו מן היותר גרוע, מורשת אימת הקטסטרופה הטבועה ביהודי הגלותי. אמר ראש

יצחק שמיר (צילום: מגי אילון / לעמ): "אינני יודע כיצד זה התגלגל. אפשר להגיד שיש פה מקריות, גורליות... אני לא חתרתי, לא שאפתי, לא עשיתי שום דבר [...] מילאתי את חובתי".

הממשלה: "סטטוס קוו איננו טוב כי אינו שלום. יחד עם זאת לא צריך לגלוש למצב עוד יותר גרוע. תמיד כשרוצים לשנות מצב קיים זה יכול להיות שינוי בשני כיוונים: לטובה ולרעה. צריך לשאוף לשינוי לטובה, לא לרעה. לפעמים באים אנשים – עיתונאים, פוליטיקאים – העיקר לשנות. לא חשוב: לכאן או לכאן. זאת שטות, זאת איוולת. אם לשנות – אז לשנות לטובה".

הבעתי תמיהה: אך לעולם אי אפשר להיות בטוח. ומה על נטילת סיכון?

השיב ראש הממשלה: "צריך להיות משוכנע. מי שהולך לשלום צריך להיות משוכנע שהשינוי יהיה לטובה, אחרת אסור לשנות".

עוד כהיות יצחק יזרניצקי ראש הלח"י ידע יצחק שמיר את אימת השינוי וקשיי ההחלטה. יצחק יזרניצקי, אמר לי חניכו לשעבר, לא היה מעולם איש הקפיצות הגדולות. ואישרו את הדברים חבריו האחרים בלח"י, ביניהם מתי שמואלביץ. יזרניצקי לא היה מה יוזם אלא מוציא לפועל. המוחות היצירתיים, מולידי הפעולות, היו ישראל אלדד ונתן ילין־מור. מתמיד היה יזרניצקי שוקל לאיטו, ויש שאמרו לי כי היה גורם ממתן ומאזן בלח"י. מתנגד לפעולות ראווה, מונע פעולות שלא נראו לו חיוניות כדי לא להסתכן לריק. והנה הוא עכשיו איש פעולה בתפקיד יוזם. מה הפלא שלפעמים נדמה לו שקשים לו יסורי ההחלטה, כי מעולם בעצם לא רצה להנהיג. הדברים קרו לו. בעיני עצמו נוצרה מנהיגותו בעל כורחו: "אינני יודע כיצד נעשיתי מנהיג. זה באמת התגלגל. אפשר להגיד שיש פה מקריות, גורליות, יצא ככה כאילו במקרה. העומדתי במרכזו מחתרת מסויימת. אני לא חתרתי, לא שאפתי, לא עשיתי שום דבר למען זה. רק מילאתי את חובתי. עשיתי מה שצריך היה להיעשות לפי הבנתי".

למה אתה מתבונן בכך שהועמדת? מה ארע אחרי רצח יאיר שטרן?

"זה קרה. כך זה קורה. ככה. במחתרת מרגישים

"אני יודע שיש אנשים שאני צריך לחיות איתם ולקיים ידידות, אך אני גם יודע שבתנאים שונים מאלה של היום ירצו להרוג אותי, לרצוח אותי. העולם יכול בלי מדינת ישראל".

את זה באופן טבעי. פה אין בחירות, אין אסיפות ואין הצבעות. ככה זה קורה. כשבאתי לבית־הסוהר (מזרע) הלוא שאני אהיה המפקד או מה שקראו לזה – ראש האסירים. ככה זה. אותו דבר קרה לי אחר־כך".

יש בין חבריו מן האצ"ל והלח"י השותפים לפליאתו מכך שנעשה מנהיג הארץ. יצחק הקטן הנוקשה, אמר לי בעלבון אחר ממפקדיו, פשוט הקפוא. אני ויתרתי. יצחק יזרניצקי כמו יצחק שמיר, פעם בנעלי יאיר שטרן ופעם בנעלי מנחם בגין, מנהל כבות הביניים עד בוא הכוח האמיתי. נוכחותו הקשה, המסורה, האמינה על פיקודיו וחבריו לעבודה, משכיחה את הציפייה לכוח האמיתי. לביצועיזם הפראגמאטי יש קסם מרגיע המעמעם את האירראציונאליות שבתשתית הגישה הלאומנית.

ועדיין אנחנו במכוניתו, בדרך מחבל לכיש לירושלים, וראש הממשלה מספר על עצמו: כיצד קיבל את פניו של ביאליק בשם כל בית־ספרו – הגמנסיה העברית בביאליסטוק – שהרי נחשב לנואם משופח, וכיצד גם התרגש. "אז עוד לא יכולתי לשלוט ברגשותי כמו היום. אז עוד לא אילפתי את עצמי... רק אח"כ".

עבור שבוע, בחדרו, שאלתי את רוה"מ למה התכוון בדברו על אילוף הרגש. הוא אמר: "כן, היו ימים שהייתי נותן יותר דרור לרגש. במאבק קיצוני, אם תיתן לרגש לשלוט בך, בזמן שתהיינה המון שגיאות. לא יילקחו בחשבון כל גורמי המצב. צריך לשקול מה יהיה אח"כ".

אימת הרגש מגולמת גם בביטויי הפחד של ראש הממשלה מן ההיסטוריה, הנשמעים כבר ב־1949, בצאת לח"י מן המחתרת לועידתה הראשונה. הזכרתי לו דברים שאמר על ההיסטוריה באותו כינוס יוצאי לח"י: "יהודה, חברים מן ההיסטוריה. כאשר משתלטת ההיסטוריה הכל עלול להתמוטט, ללא כל הכרח וללא כל הצדקה אובייקטיבית". את אשמת ההיסטוריה הטיח אז באצ"ל שגרם לפילוג שהוליד את לח"י. אנשים אחרי ההיסטוריה כאצ"ל עשו שגיאות גסות.

אמר ראש הממשלה: "כן. זה נכון. יש מצבים שמשתלטת פסיכוזה ואז ההגיון לא פועל". אחר־כך נזכר בסוף ימי בית שני, ימי החורבן, תקופה של ההיסטוריה. "הקנאים", אמר, "היו הגוף המאוזן. הם שמרו על אחדות פנימית ללא קיצוניות מיותרת". הזכרתי לראש הממשלה את השימוש המוגבר שלו במלה היסטוריה, פעם אמר: "כל ניגרך אחרי היסטוריית השלום".

ראש הממשלה זיהה מיד את חומריו "כן יש היסטוריה. כששומעים את יוסי שריד שומעים היסטוריה. יש היסטוריה. שלום בכל מחיר זו היסטוריה".

חבריו מן הגמנסיה בביאליסטוק מספרים שהיה נואם מרטיט לבבות. והנה עכשיו גם הם תמהים כיצד התקשו מִלותיו, כבו הצלילים החיים. האיש הקפוא שבוי בתוך הרטוריקה הקפואה שלו, ולפעמים הוא מביט בעצמו ויודע מה שארע לו: "לעיתים רחוקות, לפעמים, במסיבות חברים, כשצריך לומר משהו... אז אני אומר דברים בלי שום רטוריקה, אלה דברים שאת היית אוהבת... הה... הה, בין חברים את לא יכולה להשתמש בפראזיולוגיה ובמטבעות לשון שגרתיות. אבל זה נדיר ביותר. נדיר ביותר".

האמנם רוצה ראש הממשלה להיות ראש ממשלה? בבקרים יש שהוא משתהה בקימתו, כפי שארע בבוקר הנסיעה ללכיש, פונה אל יועציו ושואל: מה אני צריך את זה? לי הוא מספר על געגועיו לשקט של היחיד במחיצת עצמו: "אני יכול להיות לבד הרבה מאוד זמן. חסר לי זמן. אני אוהב לקרוא ואין לי זמן לקרוא. בכלל, אני יכול לפעמים לא לעשות שום דבר. לחשוב. זה בכלל מותרות שאיני יכול להרשות לעצמי כבר הרבה זמן. אינני משתעמם אף פעם. אני לא אוהב שיושבים בציבור ולא עושים שום דבר, יושבים ומחכים שיגישו אוכל. זה אינני אוהב. זה בזבוז זמן".

ואכן, כשהתרבו הנאומים מעל שולחן האוכל בחבל לכיש, קטע ראש הממשלה את השטף ושאל: "סליחה, אפשר אולי כבר לאכול". והכל צחקו בעונג מטבעיותו של ראש הממשלה.

אינסטינקט החיים של יצחק יזרניצקי־שמיר מזנק לאס. פעם, בהיותו בקורס סגנים באצ"ל ושהוא קורס קצינים), לימד אחד המפקדים את הקצינים הפעלת רימונים. באחד השיעורים העמיד המפקד פנים כאילו נשמט הרימון מידיו. היה זה רימון דמה. כל הפיקודים נפוצו בבהלה. רק יצחק יזרניצקי זינק אל הרימון, והשליכו. על קור רוחו מספרים כל בני שיחי מימי המחתרות. פניו חסרי המבע כאשר נתפס בבריחה הראשונה ממורע זכורים למי שהיה שם.

האין הבדיחות על קומתו של ראש הממשלה מכוונות למעשה למשהו אחר? לאיש הקיברנטי, לדיבורו המודולרי? אנו צוחקים, אמר פילוסוף הצחוק אנרי ברגסון, למראה אדם אוטומטי כלוא בתוך עולם בלתי־משתנה וקפוא. אנו צוחקים לאותו צד בו המזכיר את דמיונו למכונה.

הערצת שמיר לאדם הקיברנטי, האדם־האקדח, התגלתה לי בגוש עציון, שם נשא נאום־ידידי על יהושע כהן. חברו היקר בלח"י, בערב שהוקדש לנושא הגבורה. וכך תיאר את יהושע: "כולו דרוך כקפיץ, האקדח היה חלק מגופו". יוסי אחימאיר הפנה את תשומת ליבי באותו ערב כי שמיר מדבר על עצמו במסווה יהושע כהן.

בחומו של יום כבהויית שמש שמעתי את ראש הממשלה משכנע את שומעיו בחבל לכיש בשאיפתו האמיתית לשלום. הפקעת השאיפה האמיתית לשלום ממחנה המערך היתה אחת ממטרותיו הסמויות של המסע לחבל לכיש. מטרה נוספת היתה להפגין כי גם לליכוד קשר אמיץ לאדמה ולערכי העבודה. כך או כך, בעומדו מול האיכרים ביקש שמיר להוכיח כי הוא רוצה שלום, וההוכחה לכך היתה טמונה בכך שאין הוא רוצה מלחמה. לא פעם מוכיח שמיר, רבולוציונר המלים, דבר בעזרת עצמו, באופן טאוטולוגי: "כולנו רוצים שלום, אוהבי שלום, מי לא רוצה שלום? הלוחם האמיץ ביותר, הלוחם הוותיק ביותר... גם הוא רוצה שלום. הוא לוחם למען השלום. ואכן זאת אחיזת עיניים לומר בארץ ישראל היום: מחנה שלום ומחנה של אי־שלום, ומלחמה, זו שטות ואיוולת".

ימים אחדים לפני כן, בשיחתו עם רבנים אורתודוכסים מארה"ב, שב נסער שמיר בהוכיחו שכיוון שאין איש שאינו רוצה שלום, הרי מחנהו הוא מחנה שלום: "אין יהודי בארץ־ישראל שאינו רוצה בשלום. אין בכלל יהודי בעולם שאיננו רוצה בשלום. ודאי שלום בארץ ישראל. שלום בעולם כולו. אך קודם־כל בארץ ישראל. ושלום עם שכנינו. מי רוצה לחיות על חרבו? מי רוצה מלחמות?". כמו גיבוריו של סמואל בקט בתיאטרון האבסורד המצפים לציפייה, כך גם שמיר, שבוי בתנועת המעגל הסגור שאינה מחייבת אותו לפעולה.

"היו ימים שהייתי נותן יותר דרור לרגש. במאבק קיצוני, אם תיתן לרגש לשלוט בך, בזמן שתהיינה המון שגיאות".

במכונית החוזרת מלכיש, על הכביש המשווע לתיקון של קבע, שבורותיו תוקנו בבהילות יום לפני בוא ראש הממשלה לשקף, היה יצחק שמיר כחולם נוכח היהודי החדש שנגלה לו במלוא תפארתו: "סך הכל הם חיים פה חיים טובים. גם נראים טוב. הו, הו. שזופים, ככה, הה... בריאים. הם די גינוחים". כולו נישא על כנפי העידוד מפולחן העבודה המתרחש בישובים כמו שקף ואמציה, ישובי בית"ר: "תראי איזה מושבים יש שם. אמציה – ישוב פורח. חקלאים! עובדי אדמה פר אקסלנס! אחד אחד. איזה מישקיסטים, אה... אנשי המערך רוצים להציג את אנשי הליכוד כרברנים שאינם יודעים לעשות שום דבר ואינם מבינים בחקלאות... אה... ראית – פה, בכל האיזור הזה, בחבל לכיש, יש חלק גדול אם לא רוב שמצביע ליכוד...".

התפעמותו הרומנטית של ראש הממשלה מתחברת אל ראשית המאה: "איך הם רוכבים על סוסים ויוצאים לערר. אני חושב שהגיע הזמן לטפח את פולחן העבודה בכלל. הרי יש עוד נטייה מאז הגולה ועד היום: יהודי לא עובד כפיים. היתה זו בהחלט מגמה בריאה בזמנה, כשהפכו את זה לערך. או, דת העבודה (מוקסם). פה אני מעריך מאוד את זכותה של תנועת העבודה...".

האם אתה מנסה להפקיע מתנועת העבודה את הבלעדיות על ערכי העבודה? שאלתי.

השיב ראש הממשלה: "אני מאמין בזה. מה אני צריך בלעדיות? הרי כשהייתי בבית"ס בפולין הייתי

עם שולמית: "אני אף פעם לא חושב על עצמי. אני לא מומחה לעצמי"

כותב חיבורים על זה – על ערכה של עבודה. אני זוכר, פעם כתבתי חיבור שעבודה זה לא רק אמצעי להתפרנס, אז המורה כתבה לי סימני שאלה. לא הבינה מה שאני כותב. את זה אני זוכר עד היום. באמת". ומצהלות ילדות עולות מפי ראש הממשלה.

ועוד אמר: "אני חושב שתנועת העבודה זנחה את הערך בתקופה האחרונה... מי מדבר שם על זה? ואם ידברו, זה ייראה לא אמיתי... אפשר לשמוע את זה מיעקובי? ח־ח־ח. משחל? זה המצחצח? ח־ח־ח".

ואז, כחומו של יום, נזכר ראש הממשלה בילדותו.

(המשך בעמוד 20)

עכשיו, כשהיא יהודיה לבד

ברברה טאופר בביתה בירושלים: "בגיל 45 יצאתי סוף סוף מגן ילדים. השתחררתי מההורים שלי, מהפוליטיקה, מכל הדברים שמחזירים אותך כמו אסיר"

ברברה טאופר יושבת בירושלים ואומרת שמצאה את השלווה. שחזרה הביתה. בתו של קצין האס.אס., שאהבה ושנאה אותו, שהיתה נתונה להשפעתו אבל לא יכלה לחיות עם אשמתו, סוגרת מעגל. קושרת את חייה עם הקורבן. מי שהיתה עיתונאית ודיפלומטית אוסטרית, שראתה חצי עולם וסובבה עוד חצי על אצבעה הקטנה בהרבה חן וקסם, מתייחדת עם יהדותה החדשה. והיא, שאמרו עליה שהיא מרגלת, שניהלה רומנים עם גדולים וחשובים, שחיפשה את אביה אצל הגברים בחייה ופוחדת שאנשים לא יקבלו אותה, אומרת שלא איכפת לה היום מה יגידו. היא לבד, עם עצמה, ועם אלוהים שלה.

מאת סימה קדמון
צילם: בני גלזר

בערב חג המולד, לפני שנה וחצי, במסעדה של בית מלון מפואר בפאריס, הזמינה אליה ברברה טאופר את אלוהי היהודים. כמו אותו בחור ישיבה, היא אומרת, שהלך אל הרבי ואמר לו: עשיתי את כל מה שצריך. ניקיתי את הבית, בישלתי את המעדנים הכי טובים, התרחצתי ולבשתי את בגדי היפים, ואלוהים לא בא אצלי. והרבי ענה: צריך רק להזמין אותו, והוא יבוא. ושם, במלון "פאריס אתנה", מעל מפות וכלי אוכל מעודנים, יין ואוכל משובח, לאורם הרך של הנרות ולצליליהם הבוכים של הכנורות, ברברה טאופר הזמינה אותו. לא במלים. בכאב, בבדידות. בהכרה שהיא אבודה.

היא ישבה עם חברה טובה מישראל. שתי נשים, לבד בחלל חדר האוכל הענק. עשרה מלצרים בחליפות שחורות שרתו אותן, מילאו שוב ושוב את הכוסות, החליפו את הצלחות, רוקנו אינסוף פעמים את המאפרות. התזמורת ניגנה, רק לשתיהן, מוסיקה צוענית מתייפחת. ובתוכה היה הכאב הזה, המתיחות הזאת. לא משהו אגרסיבי. מין תחושה של חנק. "הרגשתי לבד. כל־כך לבד. ומירי, החברה שלי, היתה כמו איזה חלק משרשרת ארוכה. אבל לא איתי. היא היתה אורחת בפאריס, ואני יכולתי להרגיש רק את הריחוק. הייתי כמו תתלתולה, שמרחרחת בכל הדירה, מחפשת ביאוש אחרי צלחת האוכל שלה".

למחרת בבוקר ידעה ברברה טאופר שהיא תהיה יהודיה.

קשה לה, היא אומרת, לדבר על היהדות. היהדות שלה. "יש דברים בחיים שהם כל־כך אינטימיים, שאי אפשר לדבר עליהם. קל לי יותר לדבר על סקס מאשר על היהדות שלי. ואני הרי לא מסיונרית. כל אדם יש לו את האידאה שלו על היהדות. על אלוהים. ואני עוד לא יודעת הכל. מה שחשוב הוא, שבפעם הראשונה בחיים שלי אני מרגישה שמחה. כל־כך הרבה שמחה. כל־כך הרבה אנרגיה. זה כמו לפתוח את החלון כל בוקר ולהגיד איזה יום יפה".

היא יודעת מה החיוך שלה עושה לאנשים. אור כחול נידלק בעיניים שלה ומאיר את כל הפנים. מסיח את דעתך, לשניות ספורות, ממשהו מאוד עצוב, שנמצא שם כל הזמן. והיא מחייכת הרבה. וכשהיא צוחקת, היא מכווצת את הפנים לקמטים קטנטנים, ומורצת בצחוק גדול. ויש רגע, שאתה לא בטוח אם היא באמת צוחקת או, אולי, בכלל בוכה. "אני מאושרת", היא אומרת. "מצאתי שקט. שלווה. חזרתי הביתה. ורק מי שעבר את האומללות, הכאב, הדמעות והיאוש, יכול להבין את תחושת האושר. יודע להיות אסיר תודה. ואני הרי כבר הייתי אבודה".

שם, בפאריס, בדירתה שברחוב ושינגטון, ליד שדרות אליזה, פתחה בפעם הראשונה בחייה את הדלת בפני השקט. נספחת העתונות בשגרירות האוסטרית בפאריס, היתה לבד. "עיר קרה", היא אומרת. "יפה וקרה. אנשים קרים. סגורים. ואני הייתי לבד. ולא כאב לי. לא הייתי היסטרית מזה. אני, שכל החיים, לא יכולתי להיות אפילו רגע לבד, בפעם הראשונה בחיי הרגשתי את הבדידות בלי להיות היסטרית. לא הבנתי איך זה קורה לי. ובעין אחת הסתכלתי כל הזמן. העין הרציונלית. ברקתי. עמדתי על המשמר. כי אם עין אחת לא פתוחה כל הזמן, אתה אבוד. רק לחצי השני מותר להיות אמוציונלי. לא, זו לא היתה דיפרסיה. עבדתי כמו

(המשך בעמוד 17)

ברברה של אז, הדיפלומטית, בתל אביב: "בתוך הסיפור של הרעש, הפוליטיקה, הקריירה, אין לך נשימה"

(המשך מעמוד 15)

חוטם, ובאתי הביתה, וסגרתי מאחורי את הדלת. זה היה כמו ריטואל. ישבתי שם שנים בלי קונטקטים, בלי אהבה, בלי מסיבות. בלי גברים. וחיכיתי. וחיכיתי. ידעתי שמשהו צריך לבוא, שמשהו צריך לקרות, ולא ידעתי מה. הבנתי שהגעתי לצומת גדול בחיים שלי, ולא ידעתי לאיזה כיוון ללכת. כאילו נדחפתי על ידי איזה כוח. ואחרי כמה חודשים הרגשתי את השקט. נפלא. אבל זה לא היה חלל. משהו כמו מריציה, שהגיעה מעצמה, שלא אני עשיתי אותה. ואז מצאתי את עצמי, קצת קצת. לאט לאט. ידעתי שנגמרו משחקי הילדים, שבגיל 42 אני חייבת להתבגר. שאני צריכה למצוא, סוף סוף, מה באמת יש אצלי בפנים. שאני צריכה הזות. ההצגה נגמרה. אי אפשר לשחק כל־כך הרבה שנים, כל־כך הרבה תפקידים. ידעתי שבסוף אני אלך לאיבוד. ואני, כבר לא ידעתי מי אני בכלל".

זה לא יכול היה לקרות לה פה, בתל אביב, בשנים הארוכות שהיתה נספחת לעתונות ולתרבות בשגרירות אוסטריה, מוקפת עתונאים, פקידי ממשלה, אנשי צבא, אמנים, אנשי האקדמיה ותיקי הפלמ"ח. נאהבת ומאוהבת, ריחפה בין קפה "כסית" למסיבות קוקטייל, בלי רגע של לבד, בלי רגע של שקט. "כל־כך הרבה רעש. וקשיים. ואין זמן. ואין שקט. וצריך שקט כדי להביט פנימה. כדי לשמוע מה קורה שם. וכשאתה נמצא בתוך הסיפור הזה, של הרעש, הפוליטיקה, הקריירה, אין לך נשימה. ובלי הנשימה הזאת, לא תוכל למצוא את זה".

זה קרה קצת אחרי מותו של אבא שלה. המוות הראשון שנגע בה. חודש וחצי ליוותה את גסיסתו של קצין האס.אס. לשעבר, שאותו שאהבה ושנאה באותה עוצמה של רגשות. וזו היתה הפעם הראשונה, היא אומרת, שהרגישה רק אהבה גדולה לאיש הזה. שקיבלה את זה שהיא באמת הבת שלו. בדרך של אביה אל המוות, היא אומרת, בדרך השקטה והמכובדת שלו אל המוות, נשבר משהו בתוכה.

"רציתי שאותו ילד קטן, שנידון למוות כשאני נולדתי לאותה חברה שרצתה להרוג אותו, שהילד הזה מבוכנוואלד יתן לי יד. יעזור לי ללכת הביתה"

"זה היה נורא. זה היה כמעט כמו משהו כרורגי. רציתי לראות כמו עיני איך זה קורה. איך המוות לוקח אותו. וזה היה כל־כך יפה, בגלל הסיטואציה הכל־כך הומאנית, כל־כך פיסית. וכשראיתי את האדם הזה, הכל־כך חולה, בלי הכוח, שיודע שהוא הולך למות, נגעו החוק הזה שהיה כל השנים בתוכי, התמוטט. בשבילי המוות היה תמיד משהו מרוחק. משהו שקורה למישהו אחר. שיגיע פעם, אבל לא חושבים עליו. כשאבא שלי הלך למות, הגעתי אליו כי רציתי להיות לידו עד הסוף. ואני הייתי שם, לא עם כל החוצפה שלי. הייתי שם כמו בן־אדם קטן קטן, שעומד מול משהו גדול. משהו נורא".

הוא שכב שם, אביה, גוסס מגידול בראש, לא יכול לדבר, מחובר לאינפוזיות. הוא דיבר אליה עם העיניים, עם היד האחת שלו, שהיתה חופשיה מצנתרים. היא ישבה לצידו, על המיטה, כמו שהוא ישב פעם, כשהיתה בת חמש, על מיטתה. הוא חזר אז משבי מעצר אמריקני בצפון גרמניה, לאחר שנתפס כשהוא נלחם בפרטיזנים. שנים רבות אחר כך עוד זכרה את תחושת האושר והבטחון שהרגישה כשחיבק אותה. "וכשהוא שכב שם, בלי לזוז, ורק הסתכל לי בעיניים, דיברתי איתו. וזו היתה הפעם הראשונה שדיברתי עם מישהו בלי רעש. שגיליתי שאפשר ליצור תקשורת בלי שפה, בלי צעקות. משהו אחר. הרגשתי תחושות שלא היו לי אף פעם. ורק אחרי שהוא מת, הבנתי שנפרדתי ממישהו שלא יחזור יותר לעולם. שהחיים שלי לא אפגוש יותר. וזו היתה תחושה של אבדה גדולה, כמו השד הגדול של גופי".

אני שואלת אותה, אם היא חיפשה באלוהים את אבא שלה, אם מצאה באלוהים את אותה תחושת בטחון ואושר שהיה בחיבוק של אבא שלה, בלי שתצטרך אף פעם לשבת ליד מיטתו ולראות אותו הולך ולא חוזר לעולם. אם החליפה את אבא שלה באלוהים. "אחרי המוות של אבא שלי", היא אומרת, "אני לא מחפשת יותר גברים שהם דמות של אבא. קודם חיפשתי. כרגע שמת, זה נגמר. זה תהליך של התבגרות. אני לא צריכה את זה יותר. המוות של אבא שלי היה שחרור בשבילי. שחרור מתחושת האשמה שהיתה לי כל החיים, על דברים שעשה או לא עשה. שחרור מהקבעון שלי אליו. מהחיפוש אחריו בכל מיני גברים. בגלל השחרור הזה הייתי יכולה למצוא את הדרך שלי. ואת הדרך אל היהדות. גם בגלל שנפרדתי ממנו בשלום. הוא לא מת כשאני שונאת אותו. הוא מת, כשהוא יודע שעשיתי איתו שלום".

קודם, לפני מותו, היא חיפשה את אותו בגברים שהיו בחייה. כמו אקסל שפרינגר, איל העיתונות הגרמני. בסדרת כתבות שעשה עליה, מספר הסופר יורם קניוק על הפגישה שלה עם שפרינגר. "הוא הגיע אליה, גביע שמפניה ביד, חיוור, גבוה, חזק, מאיים. מבוהל משהו שאל אותה, מי אתז והיא ענתה לו, היהודיה בעצם, מה שהיא צעקה לו בשקט, מתוך יופי שאולי היה ככר ארסי ומלא תום היה, אני היהודיה שלך שפרינגר".

היא לא היתה אז יהודיה. גם לא כשפגשה לראשונה את ברונו קרייסקי, כשהלכה לראיין אותו, בשנת 72, עם מגן דוד על צווארה. הרבה שנים של ידידות עמוקה חלפו מאז. לאחר שהתגיירה כתבה לו מכתב. על שישה עמודים פרסה את כל מה שחשבה על היהדות, על אוסטריה, על ישראל. ולמה היא חושבת שהיא צריכה ללכת אל עולמם של היהודים. מכתב ישר, חזק, מלא הגיון ומלא רגשות. קרייסקי התקשר אליה לילה אחד, אמר שהרגע גמר לקרוא את המכתב בפעם השלישית. אמר שהוא נרגש. שאף פעם לא ידע עד כמה היא חזקה. אמר שהוא גאה.

בדירתה שבמגדלי מגירו, בשכונת רחביה בירושלים, מקופל ספור חייה הבלתי אפשרי. עבר והווה מחובקים בזיווג מרתק, מסעיר, מעורר אימה. ריהוט כבד, עתיק, מרופד בקטיפה. על שולחן בצד, פמוטים מכסף לצידו של פסל בודהה־כהה. על הקירות תמונות של ציירים אוסטריים לצד אלו של ז'אן דוד ואורי ליפשיץ. בתוך מסגרות קטנות מכסף, תמונות של קצין האס.אס לשעבר ואשתו, לצד צילום של משה ורחל דיין. על השולחן קנקן עם מיץ. תפוזים טרי ליד מרצפנים ורודים, מסוכרים. ובקיר המערבי, בחלון הגדול, נפערת התמונה הכי אוטנטית בחייה העכשיוויים של ברברה טאופר: כנסת ישראל, האוניברסיטה העברית ומוזיאון ישראל.

"רציתי לגור פה, בירושלים", היא אומרת, "רחוק מהרעש, מהאופי ומהטמפרמנט התל־אביביים. אני צריכה עכשיו לחיות לצד אנשים שהולכים בשקט, שיושבים ומדברים הרבה על דברים שמעניינים אותי היום. על היחסים בין ההיסטוריה היהודית, הפילוסופיה, הדת. ואולי", היא אומרת, "אולי בגלל שהתחלתי פרק חדש בחיים, אני רוצה לחיות במקום חדש, לא לחזור לחיים שחייתי קודם".

את האופי והטמפרמנט התל־אביביים היא מכירה היטב. ב־1963 הגיעה לישראל ככתבת העתון "האכספרס". זה כבר היה אחרי שהכירה את הישראלי הראשון בחייה, את סמי מולכו, וזמן רב אחרי שהתחילה את חשבון הנפש הנוקב והממושך שלה עם אביה, שהיה מנהל התיאטרון מטעם המפלגה, שפשעו היה עשיית סרט תעמולה נאצי, ושתפקידו, כפי שאמרה פעם, היה לא לראות.

ב־1968 חזרה לישראל בשליחותו של קרל כהנא, איש עסקים יהודי אוסטרי. היא באה לבדוק אפשרות של הקמת מכון מידע בישראל. היא הכירה כאן דיפלומט אוסטרי, נישאה לו בקפריסין, נישארה בישראל שלוש שנים, ולאחר שנה של שליחות באינדונזיה התגרשה. ב־1975, לאחר הבחירות באוסטריה, הגיעה לישראל עם דרכון דיפלומטי, כנספחת העתונות והתרבות בשגרירות אוסטריה. תל־אביב חיבקה אותה, והיא התמסרה לה ללא מעצורים, כמו ספר פתוח היתה. דיברו על על ספור אהבתה לאקסל שפרינגר, על יחסיה הקרובים לקאנצלר קרייסקי, על אהבותיה הישראליות, על שברונות לבה.

כל־כך היה חשוב לי מה חושבים עלי. שאני יפה. שאוהבים אותי. שמדברים עלי דברים טובים. פחדתי לעשות דברים שאנשים לא יקבלו. היום כבר לא איכפת לי מה אנשים חושבים עלי. אני לא פה כדי לרצות את העולם. היום אפשר גם להגיד לא. לפני כן, היו לי תחושות אשם אם אמרתי לא. ויש לי סבלנות. למדתי שלא צריך למהר. שאפשר שהדברים יקרו לאט. בסבלנות. אני לא צריכה לפגוש היום את כל האנשים החשובים, את כל הגברים היפים. זה לא מעניין אותי, לפני זה, זה היה דקורציה, אבל זה היה חשוב. היום הדקורציה לא חשובה לי. אני רוצה היום לדעת מה נמצא מאחורי הדקורציה. מאחורי הפנים. זה לא רק הרתיות. הרבה דברים השתנו אצלי. וזו רק שאלה של סדר עדיפויות. פעם חשבתי שאני מחמיצה דברים. היום אני יודעת שאני לא מחמיצה שום דבר. שאני פה. שסוף סוף אני פה".

אני שואלת אותה, אם לא בזה היה כל העניין. להיות פה. ובשביל מה, בעצם, היתה צריכה להתגייר כדי לחיות כאן. "זה לא זה", היא אומרת. "אני בטוחה שאם הייתי מרימה כמה טלפונים, ושואלת אם אני יכולה לבוא לגור כאן, לא היתה לי שום בעיה. בוודאי שלא. יש גם לא יהודים שחיים כאן. אבל עברו עלי הרבה שנים של שאלות. השאלות על בריאת העולם, על היחסים בין אדם ואלוהים, מה אנחנו עושים פה בעולם, ומיסטיקה, ומדיטציה וגלגול נשמות. אלו היו שאלות שהיו כל הזמן איתי, אבל לא ידעתי איך לעשות את זה חלק מחיי. זו היתה איזו קומה אחרת, גבוהה יותר, שרציתי להגיע אליה. וביהדות מצאתי את כל התשובות. היה לי מזל. משהו בפנים נפתח בי".

(המשך בעמוד 19)

המיטה האמריקאית
המשך לשושלת ההצלחה של מזרוני קינג קויל.

מחעם [illegible] מזרון קינג קויל [illegible] בסיס קפיצים משולב [illegible] יחד מיטה אמריקאית חלומית - הנוסחה המתוחכמת למנוחה, ריחוף ובריאות בעת ובעונה אחת:
- קפיצי המזרון וקפיצי הבסיס יוצרים יחידה כפולה המעניקה לך שינה אלסטית, נוחה בכל תנוחה
- מרכז בריאותי כפול, במיטה ובמזרון, מבטיח לגופך חלוקת עומס אידיאלית ושינה בריאה
- הבסיס הגמיש שומר על חיי המזרון לאורך זמן
- למיטה האמריקאית, ניתן להוסיף ראש מיטה שידות וריהוט לפי טעמך
- לבחירתכם דגם מיוחד של מיטה מתרוממת עם ארגז למצעים (בסיס ללא קפיצים)

מיליוני אמריקאים מפונקים מודעים להעריך את החיים הטובים כבר שנים על מיטות היוקרה של קינג קויל.
עד 12 תשלומים לבעלי כרטיס אשראי

עכשיו ב־6 תשלומים שקליים שווים

מיטת החלומות האמריקאית
King Koil

להשיג ברשת חנויות עמינח. ברשתות השיווק הגדולות ובחנויות רהיטים מורשות.

(המשך מעמוד 17)

מהו שהיה כבר קודם, אבל לא ידעתי מה לעשות איתו, איך לעשות אותו. בשבילי, הגאווה להגיד שאני יהודיה, זו לא הציונות. אין לזה קשר עם ציונות. זו הגאווה שאני חלק מהשרשרת הארוכה הזו. זו השמחה שהגעתי לזה בחיים האלה, בגיל הזה". ואחר כך היא מוסיפה: "חשוב לי למות יהודיה. חשוב לי להיקבר יהודיה. משום שאני יודעת, שאם אוולד מחדש, לא אצטרך ללכת שוב בדרך כל־כך ארוכה, כדי למצוא את הזהות שלי".

היא יודעת, היא אומרת, שזה נשמע כמו איזה סיפור קיטש, כמו איזו הפקה הוליוודית. ילדה קטנה, בת של קצין נאצי, מחפשת זהות. בתו של התליין מגששת את דרכה אל קורבנותיו. ובסוף המעגל נסגר, והילדה הזו היא יהודיה, מגיעה לארץ ישראל, וזה סם לנצח נצחים. אבל בתסריט הזה של ברברה, חסר לי משהו. איזה גבר שנושא על צווארו את הגלימה, שריד של הזוועה, שלוקח את הבת של מרצחו, מלווה אותה מווינה לירושלים, ומושיב אותה בקומה העליונה, מעל כנסת ישראל. אני שואלת אותה אם יש גבר כזה.

היא אומרת שלא, שברוך השם אין. "אהבה זה צבע, וסקס זה סקס, ואלוהים זה אלוהים. ואין גבר שיכול שיהיה מספיק חזק בשביל הסיפור הזה. זה קצת יותר מדי בשביל כל אחד. גברים לא אוהבים סיפור כל־כך כבד. הם מפונקים, ואולי יש להם סיבות טובות להיות כאלה. אבל אני מכירה כמה גברים שאולי לא הבינו את מה שעשיתי, אבל מכבדים את זה".

לפני שאלך, אשאל אותה אם יש איזו שאלה שהיא, כעיתונאית, היתה שואלת, ושאני החסרתי. היא עונה, כמי שחיכתה דווקא לשאלה הזו שלא נשאלה: "הייתי שואלת איך זה יתכן שאין שום גבר בחיים שלי. איך אחרי כל מה ששמעת עלי, אני לבד. אבל אני אוהבת גברים. אני אשה של גבר. כל חיי הייתי מושפעת מגברים. תלויה בהם. ולפעמים אני מתפלאת על עצמי, ושואלת מה קורה איתי. כולם חושבים שאני חוגגת. שאני כל ערב עם מישהו אחר. אבל אין לי שום דבר. זאת אומרת יש, אבל זה עוד לא הולך לשום כיוון ברור".

אני שואלת איך זה יתכן. "זה ככה כי אני צריכה להתיישב עם מה שאני עכשיו. קרו כל־כך הרבה דברים מרגשים בשנים האחרונות, שאני מרגישה שהחיים מבחינה מסויימת. אני צריכה להתרגל לכך שזה אמיתי, שזה לא חלום. שאני לא צריכה לארוז מחר שוב ולחזור לווינה. וכשאתפוס את זה, אולי יהיו לי גם אנטנות מתאימות לחיים אמוציונאליים. צריך זמן שכן גם לסיפור אהבה. כי סיפור אהבה הוא גם עבודה, ועכשיו הראש שלי לגמרי עסוק".

היא קמה בשבע בבוקר, עם החדשות באנגלית. [די לה] – אומרת האשה שהפוליטיקה תפסה עד לא מזמן מקום מרכזי בחייה – זה מספיק לה. במשך היום היא נמצאת במוזיאון ישראל. משרד קטן, בלי מזכירה ובלי טלפון. מנהלת את יחסי הציבור של המוזיאון. "אשמח", היא אומרת, "עם כל המגבלות שישנן, לעזור גם להביא לכם קצת תרבות ואמנות, עם הנסיון שיש לי".

משך כל השיחה היא לא תאמר אף־פעם "אנחנו", "לנו". תמיד "אתם", ו"לכם". "זו היתה צביעות אם הייתי אומרת 'אנחנו'. אני [כאן] זמן כל־כך קצר פה. אני עוד לא מרגישה כמו [חלק מה]משפחה. גם אתם צריכים זמן כדי לפגוש אותי, [להכיר] אותי, לקבל אותי. ואולי ה'אנחנו' שלכם, הוא [משהו ש]אני צריכה לכבד את זה לתת לכם זמן". ואז [היא] נזכרת: "לפני כמה שנים", היא אומרת, "לא [הייתי] כזה. אמרתי 'אנחנו' בלי לחשוב אפילו מה זה [אומר]".

בערבים היא הרבה לבד. לפעמים באים חבר או חברה. היא אוהבת להיות לבד. טוב לה עם זה. "כך אני [יכולה] להיות. אני מרגישה הקלה גדולה שאני לא זקוקה [יותר] לצלילי הכנורות. לכל ההתרגשויות. להצגות, [להעמדת] הפנים. אני בטוחה שאותו סיפור קורה [ל]אנשים מתבגרים. ואולי זה הסיפור. סיפור של אשה [מתבגרת]. ולי זה פשוט קורה כך. בגיל 45 יצאתי [סוף־סוף] מגן הילדים. השתחררתי מההורים שלי, [מהפוליטיקה], מכל הדברים שמחזיקים אותך כמו אסיר. [...] כן ולא. דברים פשוטים".

צלצול בדלת. "אני מחסידי חב"ד", אומר הקול מהדלת.

"יש לי את הרב שלי והקבוצה שלי, אז אין לי בזה עניין".

הקול מהדלת מסביר לברברה את מה שרק מי שגדל בישראל יודע: שכשמצלצלים אחר־הצהריים בדלת, זו או השכנה שרוצה כוס סוכר, או מישהו שמבקש תרומה. הוא אומר: "אנחנו מבקשים תרומה".

בדרך לארנק היא מבקשת לדעת עבור מה הכסף. "היה טוב", היא אומרת, "שהבן־אדם ידע מה אתם עושים עם הכסף שלו".

הקול המופתע מהדלת אומר משהו על בתי אבות, על צה"ל. ברברה מבקשת לדעת כמה בן־אדם טוב אמור לתת. הקול הנבוך מהדלת לא אומר שום דבר ברור. ברברה מושיטה 50 שקלים.

כשהחליטה שהיא רוצה להיות יהודיה, יצרה קשר עם הרב לאו. "ידעתי שאם אני רוצה ללכת הביתה, זה לא רק לישראל. זה ליהדות. פחדתי שהרבנים לא יסכימו לסיפור הזה. זה הרי סיפור משוגע. זה הרי משהו שקרה לי בפנים, ואין לי תשובה למה. אני רק יודעת שהעניין הזה עם היהדות התחיל לפני 25 שנים, ושיום אחד, לפני שנה וחצי, קמתי בבוקר וידעתי שזה מה שאני רוצה. ושאין, אין לי אלטרנטיבה אחרת".

הרבה שנים קודם לכן, הכירה את נפתלי לאו, אחיו של הרב לאו. הוא, כמו כל החברים שלה, היה מתלוצץ איתה. אומר לה שיום אחד עוד תהיה יהודיה. תלך למיקווה. היא זכרה שהיה אומר לה, שאם תרצה להתגייר, יש לו אח שהוא רב. והיא זכרה את סיפור חייהם של האחים לאו. "רציתי שאותו ילד קטן, אותו ילד שנידון למוות, בזמן שאני נולדתי לאותה חברת אנשים שרצו להרוג אותו, שהילד הזה מבוכנוואלד יתן לי יד. יעזור לי ללכת הביתה. הייתי צריכה קשר עם אותו הדור. זה היה משהו סימבולי. חיפשתי מישהו שיבין את הסיפור שלי. והוא" היא אומרת, "הבין".

"אני לא מחפשת יותר גברים בדמות אבא שלי. מותו היה שחרור בשבילי, מתחושת האשמה שהיתה לי כל החיים על דברים שעשה או לא עשה"

איזו תחושה של אושר זו היתה. "נכון", היא אומרת, "זה סיפור ביני ובין אלוהים. אבל הייתי צריכה שרבן. זה חייב היה להיות רישמי. גם אם רוצים להינשא, מישהו עושה את זה רשמי. כל החיים יש אנשים שתפקידם לערוך את הטכסים האלה. ואני פחדתי. היכרתי את כל האגרסיה שיש בארץ נגד הדתיים. לפעמים אני גם מבינה את זה. פחדתי שאקבל תשובה שלילית. שהאנשים האלה סגורים, לא מבינים. שלא יהיה מי שיקשר אותי עם אלוהים. לא רציתי לעשות את זה בחוץ־לארץ. היה ברור לי שזה צריך להעשות בארץ. בבית. כשכל החברים שלי איתי, עוזרים לי, תומכים בי. והתשובה של הרב לאו היתה כל־כך יפה". ואחרי שתיקה היא אומרת: "לפעמים את בנקודה כזו בחיים שלך, שאם תקבלי תשובה שלילית, את אבודה".

היא מדברת, בהתרגשות רבה, על האושר הגדול, על החוויה האישית הנפלאה, על כך שבחיים היא לא היתה כל־כך שמחה. לא, בחיים לא, שנכון שאין לה משפחה, ונכון שאין לה סיפור אהבה, אבל היא מבסוטה, מאושרת. שמחה. כאילו שאם תגיד את זה מספיק פעמים, זה באמת יקרה. והאור הכחול מאיר את פניה. היא נראית כמו ילדה. ילדה אבודה. אני אומרת לה את זה. "או מה לעשות? אנחנו ילדים אפילו עד גיל 120. אני מעדיפה אנשים בני 60, 50, 40, שעדיין נרגשים, מבלי להיות ציניים. יש לי חברים שאומרים שאני מתנהגת ומדברת כאילו שאני בת 27. אני ככה, כי זו אני. כמו שאמא שלי אמרה לי, כשהייתי קטנה, שלא אדבר עם הידיים כמו יהודיה. או עכשיו מותר לי לדבר עם הידיים", אומרת ומתפרצת בצחוק גדול, עם הכשרות לא היתה לה בעיה. היא צמחונית.

לאחר שהתגיירה הוזמנה לארוחת ערב בשגרירות בפאריס. המארחת שאלה מה היא צריכה להכין לה. שום דבר מיוחד, אמרה. רק ירקות, אולי איזה פסטה. ועל צלחת זכוכית. שולחן האוכל היה גדול, ערוך יפה, ורק על הצלחת שלה היה משהו אחר. כולם ראו ולא אמרו דבר. אורח הכבוד ישב לידה. אחרי כמה דקות ביקש לדעת למה על הצלחת שלה יש משהו אחר.

"אמרתי לו שאני אוכלת כשר. אשתו ציחקקה בהיסטריה, ביקשה לדעת מה זה אומר. התחלתי להסביר, אבל מהר מאוד הבנתי שזה לא זה. שאי אפשר להסביר. רציתי לחזור לסיטואציה נורמלית. להפנות את תשומת הלב ממני. היה רגע שקט, ואז האיש שלידי אמר משהו ביידיש. "אצלנו אוכלים אחרת", אמר. וכולם פרצו בצחוק. ואני הייתי לבד. לא הבנתי מה זה מצחיק. ואז חשבתי: ברברה, זו היתה אנטישמיות. רק שבועיים את יהודיה, וכבר יש כלפיך אנטישמיות". ובשאני נראית לה קצת מסתייגת, היא אומרת: "זה משהו שקשה לכם להבין. לכם זה ברור מה זה להיות יהודי. אבל אסור לכם לשכוח מה זה יהדות. ההיסטוריה היהודית. המינהגים. הסיפור שלי הוא אולי קטן, אולי הוא היה מצחיק בשבילו, בשביל מי שישב שם. אבל אם זה היה קצת יותר בגדול, זו היתה אנטישמיות גדולה".

לא, היא אומרת. לא קשה להיות יהודי. בירושלים זה קל יותר מאשר בפאריס. בטח, היא מדליקה נרות בשבת. מברכת עליהם. היא לא נוסעת בשבת, אין לה מכונית. וחוץ מזה, היא ממילא לא היתה נוסעת, עם כל המיליונים, לים או לבריכה. נעים לה להיות בשקט בבית. להיות עם עצמה. כל האידאה נעימה לה. טובה לה. האידאה של השבת ביהדות.

"הרעיון שמכריחים קהילה שלמה לעצור ליום אחד. וכמו כל דבר אחר ביהדות, יש בזה משהו חברתי ופרקטי מאד". לבית הכנסת היא הולכת רק בחגים. היא מתפללת בבית. "בשבילי, תפילה היא לא רק כשהולכים לכותל המערבי. תפילה אפשר להגיד גם ברחוב. בגן סאקר. להגיד: אני כל־כך שמחה. תודה לך. זו גם תפילה. תפילה היא מדיטציה נפלאה. זהו מאמין קשה שטוב לבריאות ולנפש. משהו קורה כשאת מדברת עם הבורא. וצריך להאמין שיש בורא. והבורא יכול להיות מחשבה, או כל דבר אחר. אין לי ידיעה איך הוא נראה. אולי כמו השמש, אולי כל דבר אחר. מה שאני יודעת, זה שיש משהו שיצר את כל מה שאני חיה בו. שעשה את זה אפשרי. הדברים הרעים והדברים הטובים. זה משהו אבסטרקטי. זה לא האבא הטוב עם הטוגה או הגלבייה, שרוצה להזמין אותי אליו אחרי מותי. זה משהו אבסטרקטי, שמכריח אותי לחשוב בצורה אבסטרקטית".

היא חושבת שהיא בדרך הנכונה. יש לה הרגשה שדרך היסורים כבר מאחוריה. ולא בגלל שהיא מזדקנת, ולא בגלל שהיא עייפה. היא לא בורחת מהמציאות אל הדת. היא אוהבת יותר מדי את החיים מכדי להיפרד ממה שקורה סביבה. "אבל אפשר בצורה יפה להכניס את כל המרכיבים תחת גג אחד. ולא צריך לפחד מזה. צריך רק להיות ישר עם עצמך. ואם יום אחד אחשוב שאני חייבת להיות בקהילה אורתודוכסית, אני אלך. לא איכפת לי מה אנשים יחשבו על זה.

"את חושבת שאיכפת לי מה אנשים באוסטריה אומרים עכשיו עלי? וכאן, אנשים ממפלגות שמאלניות אמרו לחברים פלשתינים שלי שאני בישיבה. כמעט שמו לי פאות". כן, היא חושבת שהיא בן־אדם עם מזל. אבל אחרי שהיא חושבת קצת, היא אומרת שהמזל התחיל כשחזרה הביתה. והבית זה ירושלים, וכנסת ישראל, והזהות עם הקהילה הרוחנית. "כן, יש לי מזל. פשוט מזל. ואני יודעת את זה. אני יודעת מה זה אומר שיש מזל. אני הייתי אבודה. עשיתי המון דברים, אבל הכל כדי לאבד את עצמי. להרוס את עצמי. הכל היה אטרקטיבי ויפה, אבל לא ידעתי איפה המקום שלי. ואתה צריך לדעת איפה המקום שלך, אם אתה הולך לשם או לא – זו כבר הבחירה שלך".

אבל כל בוקר, כשהיא הולכת למוזיאון ישראל, והיא רואה את האור, את הבתים המסותתים באבן ירושלמית, את הירוק של העצים, היא צריכה לגעת בעצמה, כדי להאמין שזו באמת היא. שהיא פה. כדי להיות בטוחה שזה לא הכל רק חלום.

סימה קדמון

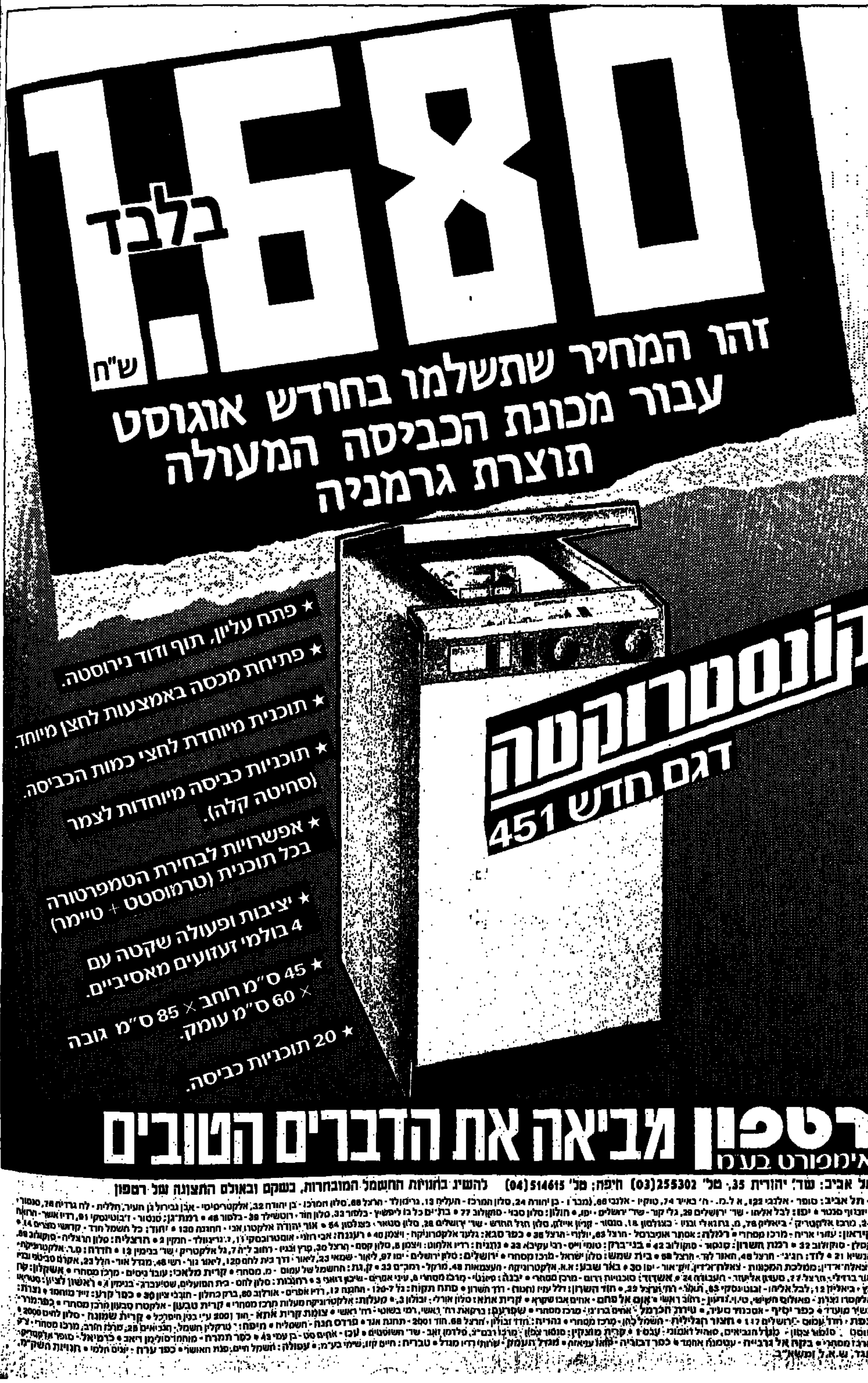

הדוד הטוב יצחק וראש הממשלה שמיר

(המשך מעמוד 13)
כיצד התגוששו הילדים: בער מי אתה, בער ביאליק או טשרניחובסקי? והוא, מאוזן אולי משחר ימיו, העריץ את שניהם. "אבי היה איש מאוד חזק", אומר ראש הממשלה בהערצה, "עליו אני יכול לומר שהיה חכם". שאלתי: "ועל מי אינך יכול לומר?" השיב: "על עצמי. חה הה חה". ובאשר לאמו, גם היא "היתה חזקה. אשה חזקת אופי". שאלתי: "אתה מעריך חוזק יותר מרגישות"? השיב: "כן". ובעקבות כך בא הסיפור העגום על סוף משפחתו.

לבדו עלה יצחק יורניצקי ב־1935, כבעל סרטיפיקט של תלמיד אוניברסיטה אותו מימנו הוריו בהלוואות. נרשם לאוניברסיטה העברית וחבש את ספסליה קרוב לשנה, עד שהחל עובד במנהל חשבונות ונסחף לתנועות המחתרת. בתום המלחמה הגיעה אליו השמועה: "אבי הצליח לברוח לפני שהקהילה שלו, קהילת רוזינוי, עלתה לרכבת ההשמדה. הוא נמלט לכפר הולדתו, שם התגוררה משפחתו מדורות. היו לו שם חברים מנוער. אני אפילו הכרתי את הגויים האלה. הם הרגו אותו". מכאן ואילך מתרוקן קולו של ראש הממשלה מצבע: "הגויים האלה, יהודי חי היה בשבילם דבר מיותר. אחרי שהגרמנים הרגו את כל יהודי פולין, הם לא השלימו כבר עם יהודי חי. ואמי, אמי, כנראה הלכה בתקופה יותר מוקדמת, ואחות אחת, היא בעלה ומשפחתה נמלטו ליער. שם היה להם מפעל לטרפנטין. גיסי הקים יחד עם הגוי ששימש כשומר המפעל בונקר להתחבא בו לזמן ממושך. הגוי ארב להם והרג את כל המשפחה על מנת לרשת את כל הרכוש".

שאלתי את ראש הממשלה מתי נודע לו על קורות משפחתו והאם הוא זוכר את התחושות? ראש הממשלה הסביר לי כי "כששומעים שכל העם היהודי בפולין ובאיזור הנשמד, אז זה לא משפיע כל־כך באופן אישי. זה חלק מ...". אבלו האישי של יצחק שמיר התקהה בתוך האבל הכללי. רגשותיו האינטימיים התאבנו נוכח גודל אומתו. הכל התגמד מול השואה. סיבלו, סיבלם של קורבנות קטנים מאלה של האומה היהודית, וגם היום, כשאני שואלת אותו האם השתנת ראייתו את טבח סברא ושתילא, וכיצד זכור לו מות הילדים שם לאור ורקורי צה"ל, מציב ראש הממשלה מולי את קיר הברזל: "או, זו היתה אפיזודה בכל מלחמת לבנון. שם נרצחו המון אנשים וממשיכים להרצח... הם רוצחים אחד את השני. בכלל, הם לא יכולים להסתדר אחרת. מה אני יכול לעשות? זה נופח מעבר לכל פרופורציה, כל מידה. בעצם, מה קרה שם? אנשי הפלנגות רצחו אחרים שלחמו בהם. זה הכל". ראש הממשלה פונה אלי בהתכעסות ראשונה ואחרונה כלפי: "מה, את רוצה לעשות ועדת חקירה? כבר היתה. נו, מה היה שם? אנחנו רצחנו אותם? לא. נו, או מה יש פה".

שאלתי את ראש הממשלה: "האם הגויים שרצחו את הורייך מזכירים לך את הערבים? האם אש"ף ממשיך את דרכם של הרוצים להשמידנו? האם זכרון השואה חי בך באופן פעיל, משפיע על הכרעותיך?" אמר ראש הממשלה בפליאה על קוצר הבנתי: "איזו שאלה! מה זאת אומרת? הרי זה חלק מהוויה היסטורית של כולנו... הסכנה קיימת. אם זה היה יכול לקרות פעם אחת, זה יכול לקרות עוד פעם, וצריך לעשות הכל כדי שזה לא יקרה עוד פעם. לא עוד".

שאלתיו ומשום כך אינך יכול להתייחס באמון לעולם הגויי, הערבי? השיב: "נו, מה זה, הרי ידידים של אבא שלי רצחו אותו ללא כל סיבה. למרות שהיו ידידים... מי שרוצה להשמיד אותנו הוא ממשיך הדרך. אנשים אלה מעריצים עד היום את היטלר והנאצים. איך את יכולה להסביר את ההערצה שהיתה בעולם הערבי לנאציזם? איך אפשר להסביר זאת?... עד היום היא קיימת. היתה איזו קנאה שהוא (היטלר) הצליח לבצע את זממו והם לא מצליחים". שאלתי: "ועדיין ישנה?" השיב: "בהחלט כן. גם אם הם לא מגלים אותה כלפי חוץ כי הם יודעים שזה לא מקובל ולא טוב להם לומר שצריך לדחוף את היהודים לים. שצריך להגיד את ההיפך. אבל זה רק כלפי חוץ. זה אינו עמוק. אינו אמיתי... אני יודע שיש אנשים שאני צריך לחיות איתם ולקיים יחסי ידידות, אך אני גם יודע שבתנאים שונים מאלה של היום ירצו להרוג אותי, לרצוח אותי. הנה, אבי נפל, זאת עובדה. זאת המציאות. העולם יכול בלי מדינת ישראל. גם זו עובדה".

יצחק שמיר, האיש הקפוא בתוך הזמן הקפוא. האם יצא אי־פעם מן הלח"י? כיון שבכל אשר הלך באותם ימים בהן התלוויתי אליו מרחוק ומקרוב, דיבר ראש הממשלה על נאמנות למטרה, שאלתיו מהי המטרה? השיב ראש הממשלה בקוממיות: "חרות ישראל! ישראל חופשית. עצמאית. לא לוותר, קודם כל לא על המולדת. לשאוף שעם ישראל כולו יבוא לכאן".

החרות עוד לא הושגה. הרגע המחתרתי קפא מלכת ונעשה מלוא כל הזמנים.

גם על שלום דיבר שמיר ללא הרף. שאלתי אותו כיצד נראה השלום. השיב ראש הממשלה על מה שהיה, לא על מה שיהיה: "תראי, אני חלמתי על השלום עוד בזמן המחתרת. בזמן המחתרת ראיתי את עצמי, עצמנו, לוחמים נגד האימפריאליזם הבריטי יחד עם כוחות ערבים, כשכל אחד מכיר בזכויות העם השני." בהתפעמות חדר ראש הממשלה אל העבר לראות ממנו את השלום.

"כולנו רוצים שלום. אוהבי שלום. זו אחיזת עיניים לומר בארץ ישראל היום: מחנה שלום ומחנה של אי־שלום, ומלחמה. זו שטות ואיוולת".

ואם השלום הוא צורה ולא תוכן, אולי משום כך משתרבבות לדברי ראש הממשלה הבטחות למלחמה נצחית. "המלחמה, מצב החירום, הוא מצב פרמננטי לזמן רב", אמר לי ראש הממשלה. וכאשר שאלתי אם ישנן תכונות שימי מלחמה ממושכת מעצבות בעם, תכונות שלא תצלחנה לימות שלום, השיב ראש הממשלה באופן מוזר כי בשבתם בין הגויים ידעו שהיהודים מתאמצים יותר, משמע מועיל הוא החיכוך עם הגוי. "למה יהודים בארצות רבות מצליחים יותר, חרוצים יותר, מאשר הגויים. מפני שהם צריכים לעבוד יותר כדי להבטיח את קיומם. יהודי צריך יותר כוח. או הוא לא שותה לשכרה, חוסך יותר. אינו מכה את אשתו. חי חיים משפחתיים הגונים. זה הכל תוצאה של תנאים".

האם פוחד ראש הממשלה שבהעדר מאבק יצוצו מחדש תכונותיו השליליות של היהודי?

ועדיין מתגעגע ראש הממשלה אל "מנהיגות האמת" של המחתרת. המחתרת חיה בתוכו כמודל למנהיגות, שם "אי־אפשר להתייעץ. אין דמוקרטיה". הייתכן כי ראש הממשלה אינו דמוקרט? "תראי, במחתרת אין דפוסים קבועים כמו בארגון דמוקרטי שבנוי על הירארכיה מסויימת וכל החלטה חייבת לעבור תהליך דיונים והתייעצויות, וזקוקה לאישורים, לרוב. במחתרת, כשזה מגיע לקודקוד הפרמידה – רק איש אחד מחליט: לכל היותר שניים־שלושה. אין עם מי להתייעץ".

יתכן שראש הממשלה אינו דמוקרט. אין הוא חש צורך להסביר את מניעיו, לעולם אינו עושה משהו לפני שהוא בטוח בצדקתו. הוודאות הסובייקטיבית תופסת את הצורך בהוכחות. ואם לעיתים הוא משיב באופן ילדותי: "עובדה ש", או "ככה", אין זו ילדותיות אלא תפיסה בלתי דמוקרטית שהאמת היא בתוכו ולא ניתן להסבירה. ועל כן סובבת השיחה על אחריותו לסבלו של האלוף יצחק מרדכי – לצידו נשא דברים בערב הגבורה בגוש עציון – בימים בהם חיפה על השב"כ, ימי אוטובוס 300, סביב ציר "העובדה ש..."

כיצד אתה מרגיש לגבי האלוף יצחק מרדכי כשאתה פוגש אותו, כפי שארע בכפר עציון?

"הוא בחור מצויין. אני מאוד אוהב אותו. מאוד מעריך אותו".

ובתקופה שנרדף?

"כך מספרים. (עיניו של רוה"מ מאירות בגילוי פתאומי). "ועל לא עוול בכפו. לא הייתי אשם בזה. אני לא הייתי אחראי. לא, לא שוחחנו על אותה תקופה. למה לפתוח פצעים ישנים? הוא עבר את זה ויצא משם כראש מורם".

יכול היה שלא לצאת.

"עובדה שיצא, שלם ומנצח. (חגיגי כעוטר לאלוף זר רפנה). עובדה שהאמת ניצחה".

אך מעורבות השב"כ הוסתרה תקופת מה...

"לא. לא הוסתרה. אמרנו שלא צריך לחשוף לעיני כל בעיתונות כי זה עלול להרוס את המכשיר, לשרת את אויבינו".

אך אלוף מרדכי הוקע?

"מה זה הוקע? עובדה שהוא זוכה".

כאן מעיר יוסי אחימאיר: היחסים ביניכם ממש חמים. ושמיר מאשר: אני מאוד מחבב אותו. יוסי מציין: והוא אותך.

היתכן כי מתוך אותה עמדה בלתי־דמוקרטית חש ראש הממשלה כי האמת האמיתית על רצונותיהם וצרכיהם של הערבים נמצאת בתוכו? "צריך להסביר", הוא אומר לי בנושא אוכלוסיית האינתיפאדה, "להסביר ולהסביר לאוכלוסייה כי זאת אינה הדרך המשרתת את האינטרסים האמיתיים של אוכלוסייה זו". הוא יהיה זה שיעניק לפלשתינים לראשונה את נציגותם הלגיטימית באמת, שכן האוטונומיה תצא לדרך בעריכת בחירות חופשיות של נציגות פלשתינית: "אחת ולתמיד תהיה להם נציגות לגיטימית". מה שאינו מתיישב עם הוודאות הסובייקטיבית של ראש הממשלה: נשלל בבושת פנים. כשאני שואלת אותו על הבעיה הדמוגרפית, על הנתון לפיו מתחת לגיל ? יש רוב ערבי בארץ – משיב לי ראש הממשלה בזעף: "סיפורים".

הנשק הפילולוגי הוא שיפתור גם את בעיית האינתיפאדה, שכן ראש הממשלה מסביר שאין ההתעוררות הערבית לאומית – אלא לאומנית. וההבדל הוא בכך שתנועה לאומנית מבוססת בעיקרה על שנאה ומניעים שליליים, ועל כן היא חלשה מבפנים וניתן בהחלט יהיה לעצור אותה. ההתעוררות הלאומית הישראלית, לה היה שותף, לעומת זאת, היא התעוררות חיובית שהמניע שלה איננו שנאה לעם אחר.

מיהו ראש הממשלה ולאן מועדות פניו?

"האם יש סיכוי שתפתיע אותנו, אדוני ראש הממשלה? אם תחדש תפנית מדינית, האם תאזור אומץ?" שאלתי.

"אני לא צריך לאזור אומץ. אני צריך להיות משוכנע, זה הכל".

ובתור מי היית רוצה להיזכר?

"מה זאת אומרת בתור מי? אני לא חושב על כך. להטביע את חותמי על ההיסטוריה? אני צריך למלא את חובתי. אני לא צריך לחשוב איך יכתבו ומה יאמרו. זה בכלל לא מעניין אותי. מעניין אותי מה קורה עכשיו... אני מאמין שבסופו של דבר הצדק ינצח גם כן בכתיבת ההיסטוריה. לפעמים יש הרבה זיופים, הרבה עיוותים בכתיבת ההיסטוריה – אבל האמת תופיע".

למעשה אתה רוצה להיזכר כאיש שדרש את טובת עמו ותו לא.

"כתור האיש שפעל".

האיש שהביא את השלום אולי?

"אם זה לטובת עמו. אני רוצה להיזכר כאיש שפעל למען שלום עמו. זה כך".

אז שקע ראש ממשלתנו בשרעפים נוגים ועייפים, מתייחד עם השלום שבליבו, השלום שעליו ניתן לוותר באופן אינסופי למען שלום־העם.

שרית פוקס

אויהשמואה

אויה. המילה הראשונה בחדר השינה.

קסמי המזרח הרחוק בחדר השינה שלך -
חלום שתוכלי מעתה להגשים עם סט המצעים היפהפה
שאויה עיצבה במיוחד בשבילך, בהשראת
הסרט "הקיסר האחרון".
דגם "סין" של אויה - המילה הראשונה באופנת
כלי מיטה - המילה האחרונה אצלך בבית.
להשיג ברשתות השיווק ובחנויות המובחרות.

79. אל הסמטאות התכולות

מאת נילי פרידלנדר
בשיתוף רשות
שמורות הטבע

דלתות כחולות בצפת (מתוך לוח "דלתות" של טורנובסקי)

לאן כבר אפשר ללכת ביום קיץ, יום חומז אם לא לים, לנחלי הצפון, או לסימטאות צפת. שלמה בר־איל לוקח אותנו מתוק ומשעשע בסמטאות הלב־התכולות של צפת העתיקה, מול הר מירון, ואם הסיפורים לא היו כל כך צפ־תיים, היה נדמה לנו שאנחנו משוטטים בסימטה בכפר יווני בהרי כרתים. סיור של שעה, שעה וחצי בסמטאות צפת. אפשר גם לעשות יום־יומיים בצ־פת עם נופש באחד מבתי המלון בעיר ("רימונים" מומלץ) ועם גיחות לחוות מדייר ביער בירייה, או שיט בסירות נהר על הירדן.

● הטיול בסמטאות התכולות

מגיעים ברכב לרחוב ירושלים במרכז צפת, חונים והולכים ברגל. פונים לרחוב בר־יוחאי. לפני בניין מספר 49, פונים לסמטה צרה, "סימטת המשיח". אחר כך נראה שיש עוד סמטונת כזאת שמשקיפה על הר מירון. תמיד קשור בה הסיפור על זקנה צפתית אחת, שהיתה יושבת כאן על המדרגות עם סיר חמין, בציפיה למשיח. אם יבוא, וד־אי יגיע מדרך ארוכה ויהיה רעב, אז שי־היה לו מה לאכול.

הגרסה השניה על הסבתא שישבה כאן קשורה בימים שבהם היה כבוד לזקנים. כל אחד היה עובר ושואל, מה נשמע סבתא, "ברוך השם", ענתה הזקנה "עד שיבוא משיח". ומי שלא היה צפתי חשב שהיא מחכה למשיח.

מחצות, סוכת גפנים ויסמין. הולכים משם לבית הכנסת ע"ש חסידי צ'רנוביל. בנה זה בצפת. נבנה ב־1780, נהרס בר־עש האדמה הגדול ב־1837, שופץ ב־1851, נהרס בפרעות תרפ"ט, 1929, ושופץ מחדש ב־1974 בידי חסידי סקו־רו, שרבם הוא הנכד של הרבי מצ'רנוביל. מגיעים לכבר המגינים שבו ישב מטה ההגנה במלחמת העצמאות. שם צפתי: כבר פחם, כי לכאן היו מבי־אים פחמים. הכבר המרכזית של צפת העתיקה. מגיעים לסמטה מסויידת תכ־לת ויורדים מהכבר במעלות גורי האר"י.

האר"י, ר' יצחק לוריא נולד ב־1534 בי־רושלים לאב שעלה מאשכנז ולאם ממ־שפחה ירושלמית ספרדית. למד במצ־רים ובשנתיים האחרונות לחייו הנהיג את קהילת מקובלים בצפת.

בית כנסת האר"י האשכנזי ניבנה לאחר מותו על חלקת השדה שאליה יצא עם תלמידיו, גורי האר"י, לקבל פני שבת המלכה. בית הכנסת שנהרס ברעש וניב־נה מחדש בשנת 1857 פעיל עד היום. אין בו מזוזה ולא היתה אף פעם. יש בו ארון קודש מקורי יפהפה שנבנה בידי נגר אומן מעץ זית. כולו קשתות וארב־עה עמודים לכבוד ערי הקודש בא"י: חברון, ירושלים, צפת וטבריה. בנות ישראל, וגם הבנים, מתבקשים לבוא הנה בתלבושת צנועה. אחרת, יכסו את כתפי הבנות בסמרטוטים שריחם לא הכי טוב.

יוצאים מבית מדרש האר"י ופונים ימי־נה ליד עץ ענק מלא תאנים ומיד שמא־לה במדרגות לבית מדרש האר"י. עוב־רים ליד עץ לימון ומגיעים לגלריה של חסידי צאנז. מרחוב הספרדים, אחרי הגג עם סוכות הגפן פונים שמאלה וער־לים כמה סמטאות, ויורדים לסמטה מסויידת תכלת שמובילה לבית הכנסת אבוהב.

בחצר, עץ רימון ושקד. בית כנסת גדול ומפואר ע"ש רבי יצחק אבוהב שחי בספרד במאה ה־15. ניבנה בידי עולי פורטוגל ב־1500. עם תשע כיפות לגג, עשרה חלונות קטנים ואחד עשר גדו־לים.

בדרך עוברים ליד בית מסחר לכלי נגי־נה, עוד, של אליס אמזלג, חנויות ובתי קפה, וההרגשה היא כמו בסמטה של אי יווני.

מי שמעוניין בסיור יותר ארוך ומלומד יוכל להצטרף לסיור צפת העתיקה שיו־צא בכל יום חול בתשע וחצי בבוקר, מרחוב ירושלים 23, מול לשכת המודי־עין. יש גם סיור לילה שיוצא ממלון "רימונים" אחרי ארוחת הערב. לקבוצות מומלץ לתאם בטלפון עם שלמה בר איל בלשכת המודיעין, 06־930633, או בבית 06־974597.

אחד המקומות היפים בדרך היא המרכז לאמנות האתיופית בבית אשטרום, שם אפשר לרכוש פסלי חימר יפים וציורים נאיביים של עולי אתיופיה.

מפות של צפת אפשר לקבל בלשכת המודיעין, רחוב ירושלים.

● אל בת־יער

אל חוות בת־יער ליד מצפה עמוקה, מגיעים אחרי שיוצאים מצפת בדרך הע־צמאות ונוסעים ישר. לא פונים להר כנ־ען, אלא ישר לתוך היער הנטוע, מהיע־רות היפים שנטעו אנשי קק"ל בארץ עם ארזי־הימלאיה, שלידם נוסעים. לס־גור את המזגן במכונית, לפתוח את הח־לונות ולקחת הרבה אוויר לריאות. נוס־עים בתוך יער ביריה אל החווה. יש שילוט.

בבת־יער יש מסעדה נחמדה. ילדים יכו־לים לרכב על סוסי פוני והגדולים על סוסים אמיתיים. מכאן יוצאים גם כל מיני טיולי רכיבה וג'יפים באיזור. אורך הטיולים משעתיים וחצי עד ימים אח־דים בגליל ובגולן. מחירים: 120 שקלים לג'יפ (עד שבעה אנשים) לטיול של שעתיים וחצי. מטיילים כאן כל הש־בוע, חוץ מיום ראשון בערב ולא ביום כיפור. לפרטים נוספים ותיאומים – טל־פון 06־974682. בדואר: בת־יער, מצפה עמוקה ד"נ מרום גליל 13905.

בסירת גומי על נהר הירדן. בחוצלארץ קוראים לזה "ראפטינג"

סירות נהר

עדן בורוכוב וצח סדור, שני בחורים צעירים בוגרי תשייטת, נדדו בעולם ובמקום להמשיך ולשוטט באוסטרליה ובניו זילנד חזרו הביתה, לנהר הירדן. הם הביאו הנה מה שראו בעולם הגדול: ארבע סירות גומי גדולות ובטיחותיות, מיוחדות לשיט בנהרות. עליהן, בחליפות הצלה וקסדות שטים חמישה עד שבעה איש עם מדריך ומציל צמוד. זה מה שנקרא בעולם הגדול "ראפטינג", ומגישו שם אפילו נשים דתיות ומבוגרות שנהנו מהחוויה החדשה של שיט על מים סוערים בנהר ירדן. יש מסלולים שונים משעה עד חמש וחצי שעות, לנועזים שרוצים לשוט עד הכנרת. מגיל 15 ומעלה, רק למי שיודע לשחות.

אל "סירות־נהר" מגיעים מצומת מחניים. פונים צפונה לראש פינה, השלט אומר לכיוון עין־זיוון. 20 מטר אחרי קיבוץ גדות פונים שמאלה לכיוון קיבוץ גונן. לפני גשר הפקק, כאן חונים, ליד עץ אקליפטוס גדול, והבחורים לוקחים את השייטים אל הנהר ולכאן מחזירים אותם. פרטים נוספים והזמנות בטלפון 06־934622, רצוי בשעות הערב.

תלם 555 - מכשרים מוכשרים.
תנורי בישול ואפיה
מכונות כביסה
מדיחי כלים
מייבשי כביסה
יצא לך משהו משהו...
זה מה שתשמעי אחרי שתגישי את העוגה
המדהימה שאפית, או אחרי תמגע הרך של
המגבת שיצאה כמו חדשה מהכביסה.
יש מי שאחראי לתוצאות האלו, תלם 555.
מכשירי חשמל באיכות מעולה לכל מטרה
בבית: תנורי אפיה ובישול, מכונות כביסה,
מדיחי כלים ומייבשי כלים. כל מכשיר עם
חותמת 555 מבטיח תוצאות נהדרות לאורך
זמן.
תלם 555 מכשירים מוכשרים לאנשים
מוכשרים.
להשיג בחנויות החשמל המובחרות.
תלם 555
ייצור ויבוא מכשירי חשמל לבית
נמנה על קבוצת

לאכול בחוץ

סושי וטמפורה והג'ינגר שביניהם

ביפן אוהבים את זה ככה. גם ב"סינגינג־במבו" בתל־אביב. (צילום: שמואל רחמני).

שיהיה בשעה טובה ומוצלחת. יש סושי ויש סשימי בעיר העברית הראשונה. משהו יפני אוריגינל. והחסידים של "סינגינג־במבו" טוענים: יותר יפני מיפני. אנחנו, למען הזהירות, על הטהרה יפני לגמרי לא רע.

אחרי תקופה לא כל־כך מלבבת ל"סינגינג־במבו" (תל־אביב, רחוב הירקון 137) באה לה עדנה. רפי שאולי שם הופיע במיטבו, הפשיל שרוולים, החליף טבחים, שינה ושיפר את התפריט ואיני העלה על המפה (של השולחן) את התפריט היפני.

הפעם נתרכז בסושי ובסשימי, ונשאיר את היקיטורי ואת הטמפורה לפעם הבאה. סושי הם פרי ים וחלקים מסוימים של דג שלא בושלו ולא טוגנו ולא נאפו. כלומר – בשרם נא לחלוטין (מלבד הסילונים). כל פריט של הסושי עשוי לדבוקת־אורז. את כל ה"חבילה" הזו אתה טובל ברוטב "תמרי", שכדי להדגיש מוסיף לו כל סועד, לפי טעמו, את הוואסאבי, ה"חריין" היפני. אותם פריטים, ללא אורז, הם הסשימי. זוהי כל התורה – השטחית, הלא מרוייקת עד הסוף – של הסושי והסשימי.

◆

ב"מוריס סינגינג במבו" אתה יכול לקבל במסגרת הסושי פיסות סילה של לוקס, קלאמרי, טונה אדומה, הסילונים, קוויאר עטוף באצת־ים, ועוד. בין לבין אתה לועס מעט ג'ינג'ר כדי לסלק טעמים קודמים ולהכין את החיך לטעמים חדשים. אפשר גם ללגום מיסו־סופ – מרק הירקות היפני, עם תוספת של אצות. מי שרוצה לגוון יכול להזמין משהו מהסושי ו/או סשימי כפתיחה לארוחה, ולעבור אחרי־כן למאכלים יפניים אחרים, או ישירות אל התפריט הסיני.

ניתן להזמין "קומבינציה" של סושי וסשימי על צלחת אחת ומחירה לזוג יהיה 48 שקל. יש לזכור כי ארוחת סושי אינה זולה, בעיקר בגלל חומרי היסוד היקרים יחסית.

חומוס עם נפש חצוויה

איפה אתה מקבל על שולחן אחד חומוס ופיתות עיראקיות יחד עם טבעות עגל בתחמיץ שום ופלפל? ואיפה אתה יכול לקבל באותו שולחן עצמו שוק אווז ברוטב תפוזים יחד עם שיפודים של קציצות בשר (הודות כבש)?

אההז יש מקום כזה. בתל־אביב. בקצה דרך פתח־תקוה, קצת לפני הגשר הגדול המחבר את תל־אביב עם רמת־גן וגבעתיים. מסעדה בצד כביש השירות, באיזור של מלאכה. מסעדה בעלת יומרות "אירופיות" אך תפריט גמיש המבקש להתאים עצמו לאוכלוסייה הסביבתית־פוטנציאלית של שעות הצהריים. ומי שאחראי על ה"מישמש" הזה הוא בחור גדול במימדיו העונה לשם פייר. מכורתו היא שוויץ. למסעדתו הישראלית הוא קורא "על האש ועל הכייפאק". יש עוד אחת עם שם כזה, ביפו, אבל אין כל קשר בין השתיים.

פייר למד מלונאות במכורתו ארץ האלפים, עלה ארצה ב־1975, עסק במלונאות ומסעדנות. גילגול פה, גילגול שם – והנה לכם טבח שוויצרי עם נפש חצוייה – חומוס ומשופרים מצד אחד, ומצד שני בשר עגל ורוטב מתוחכם מאותו מטבח עצמו.

אנחנו פותחים בחומוס, ובעור אנו בוצעים מהפיתה (שחוכנה במטבח המסעדה) ומורידים ניגוב ראשון, אנו שואלים את פייר מי אחראי אצלו על הכנת החומוס. אני, הוא משיב. ומאין למד את סודות הכנת החומוס? היה לי עובד דרוזי מאחד מכפרי הכרמל, הוא משיב, ישבתי שלושה ימים בביתו וראיתי איך מכינים שם חומוס וכל מיני סלטים מזרחיים. טעמנו מהחומוס. לתומנו סברנו שדרווזים מכינים חומוס טוב יותר. או שאנחנו טעינו. או שפייר טעה.

עכשיו משהו טוב: ה"חמוצים" המוגשים לשולחן. פייר עושה אותם בעצמו. תמצא שם על הצלחת, בין היתר, מלפפונים ופלחי גזר, הכל תווז ובדרגת חריפות גבוהה.

עוברים למנות ה"מתוחכמות": כתף של "לבן" ברוטב שמנת, אפוי בתנורו בשר עגל ממולא עם רוטב דמי־ גלאס. זה היה הספציאליטה של היום. מדי יום מתחלפות כאן המנות העיקריות "המיוחדות". תוכל, איפוא, לקבל שם ביום מסויים שוק אווז ברוטב תפוזים, או כף סטרוגנוף, וביום אחר הפתעה אחרת. בתפריט עצמו מופיעות רק המנות הקבועות. מאחר שהזמנו את המנות המיוחדות, נבצר מאתנו לטעום מן השיפורים למיניהם. חבל. אולי היינו מתלהבים יותר; לכל מנה עיקרית נילוות תוספות (תפורים או אורז). במרכן יכול כל מי שקומין מנה עיקרית לגשת לדלפק הסלט וליטול משם כאוות נפשו. מלבד בשרים כמנה עיקרית, ניתן להזמין גם דגים.

המנות האחרונות אינן נרכשות אצל יצרנים, אלא נעשות במטבח. וכלל זה חל על בוואריה ומוס וקרם קרמל. ניתן לקבל כמנה אחרונה אפילו קרפ־סוזט. אין מכינים אותו ליד שולחנו של הסועד ואין מלהיבים אותו לעיני אורחי המסעדה. מכינים אותו באורח מהיר ופשוט יותר (אחד מסודותיו המקצועים של פייר) ובסך הכל טעמו לגמרי לא רע.

מחירים לדוגמה: מנות ראשונות – 2,5 שקלים. פיתה וחמוצים – תשלום נפרד. תבשילי בשר "מיוחסים" – כ־15 שקלים. בשרים אחרים – בין 12 ל־15 שקלים. שני שיפודי בשר עם תוספות – 10 שקלים. מי שמתעקש לקבל אומצת פילה ישלם בעבורה 25 שקל. המסעדה פתוחה צהריים וערב בימי א'־ה'. בשבתות – מצהריים ועד חצות.

מאו"ל

כל החיים אני מרגיש במין חופשה

עמיחי שביט: "מהקומה ה־19, תל־אביב נראית ומחפית".

שטח פרטי

עמיחי שביט

אמן ואיש עסקים

יליד ת"א (1934), בוגר גימנסיה הרצליה. למד פילוסופיה, אמנות ומינהל עסקים. לימד באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת ת"א פילוסופיה ואסטטיקה, והציג בארץ ובחו"ל בגלריות ובתערוכות בינלאומיות. ניהל מוזיאונים (חיפה, תפן) והיה המנהל האמנותי בתערוכת הארבעים. מנהל "אריק" טכנולוגיות ועוסק בפיתוח מיחשוב ביולוגי. נשוי, אב לשלושה, סב לשתיים, גר בעין־הוד ובת"א.

פה, למעלה, 19 קומות מעל דיזנגוף סנטר, שקט, ממוזג ותל־אביב נראית יפהפיה. הדירה הזאת היא במקום מלון לארבעה ימים בשבוע. ריהטנו אותה נקי, לבן, טיפה מנוכר, פונקציונלי, שלא תיהפך לעול. הבית האמיתי הוא בעין־הוד. בית על גבעה שנבנה כבית סוף־שבוע אבל נוכחנו שהוא ביתנו הממשי. בסוף השבוע כל המשפחה מגיעה: הילדים, הנכדות, החותנת. כשאני מסתכל לכיוון הים, אני רואה את מבצר עתלית, חורש טבעי. רק כשיורדים לחוף רואים את הטינופת של הפלסטיקים והזפת.

עין הוד זו מין שמורת טבע. גם מבחינת טבע ונוף וגם מבחינת הטיפוסים. פינה קסומה, חמה, מגותקת מהמולה. גידלתי קטן עם 60 עצי פרי: קוצה, צרייבות, מנגו, אננות, פאפאיות, פסיפלורה נפלאות, פיג'ויות משגעות. את יודעת מה זה לקטוף מישמש מהעץ, לאכול תאנים שאתה גידלת? תענוג. ויש בעשרים מיני תבלינים, לבישול ולמשקאות, ואפילו קני־סוכר. זה תענוג מיוחד לאכול עם נכדותי "קינעס", לשחזר את טעם הילדות במציצת המתוק הסמיך הזה.

לפנות ערב אני יורד לים, וחוזר הביתה לתפוס את פאתי השקיעה על המרפסת. בערב משוחח עם הילדים, מקשיב למוסיקה, קורא, וכשיצר היצירה גובר – אני יוצא לסטודיו. לפעמים מבלה שעות ליד המחשב שלי, המחובר למרכזי מידע בינלאומיים, וזה תענוג. יש לי התקפות של עיסוקים במטבח, הכנת חמוצים, שימורים ובעיקר גלידות. אני אוהב לאכול ולעשות גלידות במבחר טעמים. הגלידה הכי טובה שלי היא גלידת ג'ינג'ר. משהו נפלא.

הכיף של תל־אביב הוא התחושה שהכל במגע יד, ותחושת הזמינות חשובה לפעמים יותר מהמימוש שלה. אתה יושב בדיזנגוף סנטר ויודע שיש לך 12 בתי קולנוע בטווח של 5 דקות הליכה ו־7 דקות מהקונצרט ומהתיאטרון והגלריות לא רחוקות ולמטה חנויות ספרים ותקליטים. בטלוויזיה אני קולט גם את ארה"ב וגרמניה ואפילו רוסיה בשידור חי. מתי"ל האינטיפדה נראית עוד יותר נוראה, ואתה מרגיש שאתה חי 10 דקות מאסון טבע, מאירועים אפוקליפטיים, ואתה מתרגל, למרות המחילה וכאבי הבטן.

כולנו יושבים פה ומאוננים על תרבות, אמנות, פוליטיקה ושום דבר לא מזיז. בתי־החולים שובתים, חוקנים מכוים, מגן דוד משחק ולמעלה – ואקום נורא. הנהגה שלא יוצרת חזון אלא קטנוניות של חילוקי דעות על כסאות, ערפל חושים שגובל בטמטום, וזה מפחיד. אין תחושה שאמצעי התקשורת נותנים תמונה אמינה, נדמה שהכל מסונן, מצונזר, מין דרום אפריקה כזאת, ואתה חושב – מילא הדור שלי, אבל יש ילדים ונכדים הגדלים לעור מלחמות, למערבת מוסר וערכים מעוותים. זה מדכא. אין לי בעיות כלכליות וזו הקלה עצומה. אני לא צריך לקנא באף אחד, מספיק לי לקנא בעצמי, אבל כשרואים מה קורה מסביב, נכנסים למועקה שמוציאה את הרצון לעשות דברים.

"אני אוהב לאכול ולעשות גלידות במבחר טעמים. הגלידה הכי טובה שלי היא גלידת ג'ינג'ר. נפלאה"

הדבר הכי חשוב בשבילי זה סיפוק רוחני, אתגר, [illegible] חוויות שיש להן עומק רגשי ואינטלקטואלי. [illegible] הוא התבלין העיקרי בגישתי לחיים. בספרים, [illegible] באנשים, בחוויות, בעבודה. אני מנסה לקבל [illegible] שמשך קיומם בין שנה לשלוש שנים. [illegible] ניהלתי את מוזיאון חיפה, שלוש שנים את [illegible] ועכשיו, אחרי שנה וחצי שעסקתי באירגון [illegible] האמנותי של תערוכת ה־40, לקחתי פסק זמן [illegible] אמנותית, לעסקים המשפחתיים ולפיתוחים [illegible].

[illegible] שאני כפוף לשיגרת מוסד, יש לי סדר [illegible] לבין, כמו עכשיו, חלק גדול מהיום [illegible] לקריאה. קורא לפחות שני ספרים לשבוע [illegible] את מה שהחסרתי בתקופת העבודה. [illegible] בשבוע שעבר קראתי את ספרו של מירון [illegible] "האלה והקלע". יוצא מהכלל, ספר חובה [illegible] קראתי גם את "רומן רוסי" שנותן אור [illegible] של תקופה. קריאה מהנה בעברית טובה [illegible] שזו לא ספרות גדולה. השבוע אני [illegible] של ויטגנשטיין, "ממוארל", מעניין [illegible] והכלל, ופלש נחמד, "רצח בשבת בבוקר" [illegible] אוהב לקרוא שירה עברית, בעיקר

אלתרמן, זך, ודוביץ שהיה גם חבר. פחות אוהב את השירה הלאומנית. באנגלית אני קורא יותר פילוסופיה, ספרים העוסקים במיבנה התפיסה של חמות, מחקרים בביאולוגיה, סיקולוגיה ומחשבים. גם אמנות שלי וגם פיתוחי המיכשורים של משובים ביאולוגיים, נובעים מהתעניינותי בקשר בין התהליך הרציונלי והאמוציונלי.

[illegible] לא מארחים הרבה. אני לא אוהב לשבת עם [illegible] השטחות, המפגשים החברתיים יותר משניאים [illegible] לי רחוקה. אני לא חברותי במיוחד. יש לי ידידים אבל לא הרבה חברים של ממש. אולי אין לי גם צורך. אני מאוד נהנה מחברת עצמי ומספק את עצמי בעבודה, קריאה ויצירה.

אני מרבה [illegible] ומוזיאונים. בארץ

מה מערער את בטחונך? תוקפנות, קנאות, אלימות, וולגריות.

מתי אתה נבהל מעצמך? כשאני חושב שרק הפיכה תשנה את המצב במדינה.

מתי אתה מתבייש? כשאנשים מתחזים. ולעיתים כשאני צופה בטלוויזיה.

באיזה מצב אתה שונא להימצא? מצב שקשה לצאת ממנו.

מה מוציא אותך מהכלים? קנאות קיצונית.

מה מעצבן אותך? ביורוקרטיה, טיפשות, כיעור, רעש.

מה גורם לך נדודי שינה? המצב הנוכחי וחוסר היכולת המשווע להתמודד ולשנות.

מה מקומם אותך? קנאות קיצונית, יחס מזלזל בערכי אנוש, חוסר צדק.

במה מה קשה לך לעמוד? סבל.

על מי צר לך? על אלה שלא רואים את המציאות, ועל אלה שרואים את המציאות ולא יכולים לשנותה.

את מי אתה מכבד? אנשים סובלניים שמכבדים אחרים.

למי אתה בז? לאלה שבטוחים לגמרי בכל דבר, ולאלה שמועלים באמון שנותנים בהם.

מה לא מוסרי בעיניך? הרבה דברים שאנו עושים "כדי לשרוד".

מה מביך אותך? מבוכה של אנשים.

על מה קשה לך לסלוח? על רשעות לשמה, חוסר יושר וטימטום.

מה החולשות שלך? אמונה באנשים, נאיביות.

אילו תכונות אתה מעריך אצל אחרים? כושר מחשבה ויצירה מקוריים, יחס אנושי וכבוד לאדם.

מה מפחיד אותך אצל אנשים? דבקות וקנאות קיצונית.

מתי אתה צוחק הרבה? מסלפסטיק.

מה אתה מתעב? לכלוך, השחתה, ונדליזם וחוסר יושר.

מה ישראלי בעיניך? ריח האדמה לאחר היורה.

מה אתה שונא בארץ? העובדה שהטבע נשחק, הפער הגדל בין המנהיגות והעם.

מה מחזיק אותך פה? אהבה.

מה גורם לך סיפוק? ליצור, לקרוא, להאזין למוסיקה, לטייל ול...

מה אתה שונא לעשות? למלא טפסים, לבקש סליחה, לעמוד בתור.

מה אתה אוהב לקנות? ספרים, תקליטים, כלי כתיבה, מחשבים.

מה המאכל האהוב עליך? גלידה.

מהו בשבילך בילוי טוב? לעבוד עם המחשב, להסתכל על הנוף, לפגוש אדם מרתק.

מהו זכרון הילדות החזק ביותר שלך? ספריית איזרסקי בין אופיר לעדן, עוצר וזריקות.

לאיזה טלפון אתה מצפה? לטלפון אלקטרוני רב־לחצנים שניתן לחזות דרכו בדובר.

באיזה אירוע הסטורי היית רוצה להיות נוכח? בחתימת חוזה השלום.

מה הכי חשוב לך? לנסות לא לשקר לעצמי, להשתדל להימנע מאילוצים חברתיים ואחרים, להביע את האמת שלי, זו גם חובתי וגם זכותי.

"אין לי בעיות כלכליות וזו הקלה עצומה, אני לא צריך לקנא באף אחד, מספיק לי לקנא בעצמי. אבל כשרואים מה קורה מסביב, נכנסים למועקה שמוציאה את הרצון לעשות דברים"

ובחו"ל. בארץ אני אוהב למשל חלק מהדברים של תומרקין ושל קרוון, אהוד אלוני, פנחס כהן־גן, בני אפרת ומיכאל גיטלין. אני רוצה לקבל את האמת של האמן, לא את המניירות, לדעת שאני קורא את מחשבתו והרגשתו ביצירה. לפעמים אתה עומד מול יצירה וחודר לאמן, למה שרצה להביע, לצורת הסתכלותו על העולם והאמנות, לטכניקה. בהבזק של אלפית השניה, היצירה נהפכת מדבר תלוי או עומד למשהו שפוגע בנימים הפנימיים שלך. זה לא קורה הרבה, אבל כשזה קורה – אין חוויה שתישווה לזה.

מוסיקה מרגיעה ולפעמים מרגשת אותי, החל מפיליפ גלאס דרך ויוואלדי ומוצרט לג'אז ומוסיקה עממית. אוהב את פוליקר, גלרון, רביץ והכי את אריק איינשטיין. הלכתי לשמוע את שלום חנוך ונהניתי. גם ממנו וגם מהתופעה של צעירים יפים, זרוקים, שיש להם הזדהות טוטאלית עם השירים. זה היה מרגש. אני אוהב את המוסיקה הישראלית שנוצרת. זה תחום עם המון מקוריות, ספונטניות וכוח באיכות המסרים המועברים, מסרים הנוגעים לחיים שלנו פה ולא חיקוי לברוס ספרינגסטיין (אותו אני אוהב בקונטקסט שלו). ארם, חזה, ארזי – הם לא כל־כך מדברים אלי, כנראה שעברתי את הגיל. אני מת על הגבעתרון. הם מזכירים לי את התקופה היותר אידאליסטית, רומנטית, את התקוות שהיו ונגמרו. אבל כמו שאומר יעקב אגמון – אסור לאבד את הייאוש. את התקוה כבר איבדנו. יש לי מינוי לפילהרמונית ומדי פעם אני הולך גם לקונצרטים מיוחדים או לאופרה. עכשיו קניתי את "חליל הקסם" בהפקה של ברגמן, וכשנמאס לי מהטלוויזיה, אני תוקע לוידאו את "חליל הקסם" ונכנס לעולם קסום.

"אני לא חברותי במיוחד. יש לי ידידים אבל לא הרבה חברים של ממש. אולי אין לי גם צורך. אני מאוד נהנה מחברת עצמי ומספק את עצמי בעבודה, קריאה ויצירה"

סרטים אני מעדיף לראות בקולנוע. הוידאו זה רק השלמה. בזמנו הייתי חולה מערבונים. היום פחות. סרטי אלימות אני לא סובל. מעניין אותי החידוש במסך הקולנועי, חשיפה של עולמות אחרים, בעיות שאיני מודע להן, דרכי מחשבה, גישה וצורות הסתכלות חדשות, העברת מסרים וחוויות בצורה ויזואלית, וגם בריחה וניתוק מאטרוקיות השיגרה. אני לא מרגיש חובה תרבותית ללכת לתיאטרון. אם תיאטרון, אז משהו כמו "היהודי האחרון", שונא הצגות מסוג "עלובי החיים" ו"סלאח שבתי". גם בחו"ל לא הולך למחזמר. מעדיף תיאטרון אינטימי, אינטלקטואלי, כסאתי.

כל החיים אני מרגיש במין חופשה. אבל כנראה שגיל 54 עושה לך משהו. עובדה שיצאתי לשבוע חופשה של ממש, בפלמחיה שבקורסיקה. חופשה זה להיות זרוק טוטאלי, להסיר את השעון מהיד, לעשות מה שבא לך ברגע שבא לך לעשות, לאכול טוב. ישראלים לא היו שם. היתה מוסיקה טובה, ביחור קליל, אתרים ארכיאולוגיים מעניינים, ותיכות עם ובלי שרצו על חופים מרהיבים, ומעמקי ים בלי ויחוס סביבתי. אני מרבה לצלול בארץ ובחו"ל, אוהב את חוויית הריחוף שבצלילה. לא האמנתי שבים התיכון יש נקיון וצלילות משגעת ודגים נפלאים כמו שראיתי בדרום תורכיה.

ראיינה: נורית ברצקי

צילום: ראובן קסטרו

מהיום אנחנו מתחייבים שתישנו בשקט אפילו שהמתחרים יעשו הרבה רעש!

חדש
ההצלחה הבינלאומית הגיעה לארץ!
מזרון גוף סימונס®

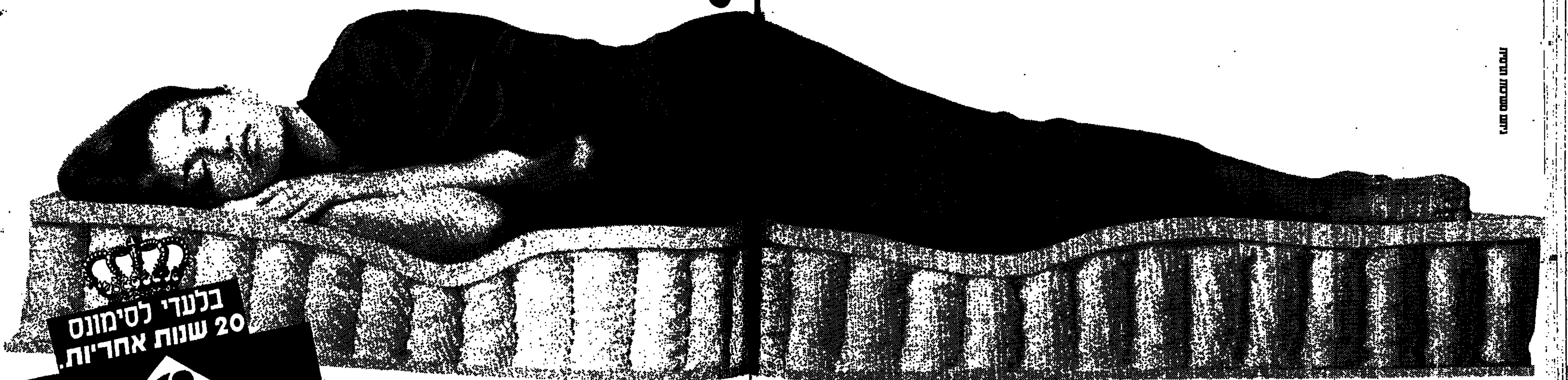

אתם רוצים מזרון רק לגב או מזרון לכל הגוף?

כולם מדברים אתכם על הגב, אבל אם אתם זוכרים שחוץ מגב, יש לכם עוד כמה איברים בגוף, חשוב שתדעו כי *"מזרון גוף" סימונס* הוא המזרון היחידי, שתוכנן להעניק תמיכה נכונה ובריאה לכל מילימטר בגוף.

"מזרון גוף" סימונס – לכל גוף ולכל הגוף!

אתם רוצים מזרון רגיל או את המזרון הטוב בעולם בשיטת *O.P.C.?

במזרונים הרגילים, הקפיצים מחוברים ביניהם בחלקם העליון ובחלקם התחתון. לכן, כשאתם שוכבים על מזרון מהסוג הרגיל, הקפיצים מושכים האחד את השני ומתחת לגוף נוצר ה"בור" הידוע. לעומת זאת, בשיטת O.P.C. של *"מזרון גוף" סימונס* הקפיצים מורכבים כל אחד בנפרד בתוך "כיסים" ושורות ה"כיסים" מחוברות זו לזו רק במרכזן. משום כך, ב*"מזרון גוף" סימונס* תנועת קפיץ אחד אינה משפיעה על הקפיצים האחרים, כל קפיץ מתפקד באופן עצמאי ומעניק תמיכה נפרדת לכל איבר בגוף – בהתאם לצורתו ומשקלו. כן, *"מזרון גוף" סימונס* הינו היחיד שמכיר כל נקודה בגוף ויודע להבחין, "בעיניים עצומות" בין ראש לרגל, גב לברך, כתף לקרסול...

* ORIGINAL POCKETED COIL

אז מי מספר אחד באמריקה ובעולם כולו?

ירחון הצרכנות הבלתי תלוי החשוב והמחמיר בארה"ב, ערך השוואה עצמאית בין 32 מזרונים של יצרנים, שהציגו עצמם כטובים בעולם. הירחון בדק אמינות, נוחות, אורך חיים ושווי – לעומת עלות, וקבע חד-משמעית:

סימונס הטוב מכולם!

דגם WORLD CLASS

אתם מעדיפים להתעורר מספר פעמים בלילה... או פעם אחת בבוקר?

אם כל תזוזה של בן-הזוג מעירה אתכם משנתכם – אתם חייבים לעבור ל*"מזרון גוף" סימונס*.

רק הקפיצים העצמאיים של סימונס, המגיבים לגוף המתנועע בלבד, מאפשרים לכם "פרטיות" מלאה בזמן השינה, כשתזוזת בן-הזוג האחד אינה מורגשת כלל אצל בן-הזוג השני. "שניכם ביחד וכל אחד לחוד" – ליקיצה רעננה בבוקר – רק עם *"מזרון גוף" סימונס*.

אתם רוצים גם שיכבת פינוק מיוחדת?

בדגם "WORLD CLASS", שהוא הדגם היוקרתי של סימונס, תוכלו ליהנות, בנוסף לשיטת O.P.C. גם ...שכבה עליונה מיוחדת, שהיא פיתוח בלעדי של ...שכבת ציפוי זו רכה ומפנקת והשינה עליה ...כמו על שכבת פוך.

...אתם רוצים רק 15 שנות ...אחריות או 118 שנות ניסיון ...20 שנות אחריות?

על ההבדל בין מזרון למזרון אתם יכולים להסיק גם ממספר שנות ...האחריות שהיצרן מעניק לכם... אתם מכירים עוד ...מזרון שאחרי 20 שנה עוד תרצו (ותוכלו) לעבור ...עליו את הלילה?

...בואו ל"מבחן סימונס"!

...גשו אל אחת מחנויות המזרונים המובחרות ...ובחנו את *"מזרון גוף" סימונס*. ...ערכו את "מבחן סימונס", במקום. ...ותגלו כמה *"מזרון גוף" סימונס* הוא הצלחה ...בינלאומית היחידי בעולם לכל גוף – ולכל הגוף!

להשיג בחנויות הרהיטים והמזרונים המובחרות ברחבי הארץ.

בלעדי לסימונס
20 שנות אחריות.

ביוטירסט Beautyrest
סימונס SIMMONS

סימונס ישראל מערכות שינה בע"מ
רח' השיקמה, אזור התעשיה כפר-סבא, טל. 052-36323

מזרון גוף סימונס®
היחידי בעולם לכל גוף - ולכל הגוף.

* סימונס ביוטירסט SIMMONS BEAUTYREST הינם סמל מסחרי וסימן רשום.

הזמנה לחטיפה

מהרו לחטוף את ההיזדמנות החד-פעמית ש"אלקל" נותנת לכם עד החגים... כל הקודם - זוכה!!!

אלקל
שולחן אוכל עם 4 כסאות "טונט"
מחיר רגיל: 1000 ש"ח, מחיר חטיפה: 695 ש"ח

אלקל
שולחן אוכל עם 4 כסאות "לירה"
מחיר רגיל: 895 ש"ח, מחיר חטיפה: 695 ש"ח

אלקל
שולחן אוכל עם 4 כסאות "בופלו"
מחיר רגיל: 932 ש"ח, מחיר חטיפה: 695 ש"ח

דגם "קפרי"
מחיר רגיל: 82 ש"ח
מחיר חטיפה: 60 ש"ח

דגם "שנס"
מחיר רגיל: 94 ש"ח
מחיר חטיפה: 64 ש"ח

דגם "אסיה"
מחיר רגיל: 105 ש"ח
מחיר חטיפה: 78 ש"ח

כל חנויות היבואן פתוחות במוצאי שבת עד: 22.30

המכירה בחנויות היבואן
ימים א'—ה':
19.00—08.00
יום ו':
13.00—08.00

חניה בשפע!

אספקה עד החג!

60 דגמי כסאות ועשרות דגמי שולחנות. המבחר הגדול בארץ!!!

מבחר ענק של חדרי שינה, מערכות סלון, מזנונים, שידות, כורסאות טלויזיה.

אלקל
החברה הותיקה המובילה ביבוא ושיווק רהיטים
ת"א - סניף מרכזי - רח' שלבים 8, (ע"י איצטדיון בלומפילד) טל: 03-827949, 824230
ירושלים - שלומציון המלכה 9, טל: 02-222196
רמת-גן - ביתילי - מול הקניון
פ"ת - בית פריזמה, רח' אפעל 23, טל: 03-9244039

1987
העסק הנבחר

יהונתן גפן

העץ האחרון

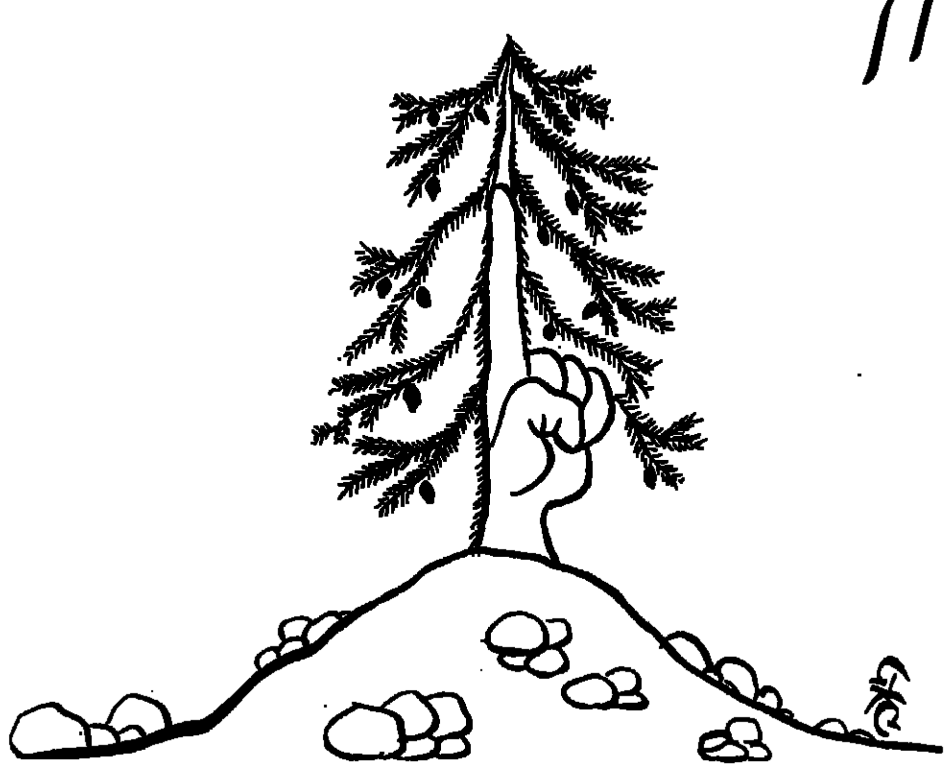

היה היה אי פעם עץ. עץ רגיל. עץ לא משהו מיוחד. עץ לא שלנו ולא שלהם. ומועדת החקירה לא בדיוק ברור מי אשם. אבל העץ נגמר, ואנחנו נשארנו במידבר, בלי כתם ירוק אחד לרפואה. ואני לא אומר שזה סוף העולם. אנשים יכולים לחיות גם בלי עצים. למשל בנֶוָדה. למשל במאדים. אבל בכל זאת היה נחמד כשהיה עץ כזה, ועכשיו אין כבר שום עץ. חבל.

•

הוא עמד לבד, על ראש ההר, ההר שפעם היה מיוער, רוחש מטיילים וצפורים. העץ האחרון בארץ ישראל. השאלה שנשאלה בדרגים הגבוהים היתה, כמובן: של מי העץ לעזאזל, שלנו או שלהם?

הכנסת הנכבדה הפסיקה את פגרתה כדי לדון בגורל העץ הבודד. חבר הכנסת מהתחיה גרס שיש להתיישב מתחת לעץ, ויפה שעה אחת קודם. לוינגר נאם ברחבת הכותל: "זהו עץ קדוש, אברהם אבינו שתל אותו, ואחר כך הרביץ בנאבוט שלו לישמעאל והגר בדיוק כאן, מתחת לעץ הזה, אז שקט שיהיה פה!".

יוסי שריד אמר שזאת "בושה וחרפה" ונינזף על ביזיון הכנסת ווילגת היושב־ראש. תנועת "שלום עכשיו" יצאה להפגנה המונית מתונה בסיסמה: "עץ תחת קץ".

עץ אחד לבד, אחרי שכל החורשות והיערות, שלנו ושלהם, כבר נשרפו במסגרת האינתיפאדה, הנאבוטיארה והגיגות הארבעימרה. בכיכרות הערים הערביות התגודדו צעירים רעולי פנים, ושאגו: "בדם ואש ניפדה אותך, יא־עץ". חוסיין החליט לוותר על העץ. יש לו מספיק עצים שרופים. הוא לא צריך עוד אחד.

עץ לבד, בראש איזה הר, הר די נמוך שנקרא הר הכרמל, עץ אורן הכי רגיל שיש, עם מחטים ואיצטרובלים פקוחים. פעם טיפס עליו ילד, הביט לשמים, וראה כוכב נופל על חיפה. זוג אוהבים מקרית־מוצקין חרט על גזע העץ הזה, לפני שנים, לב עם חץ נוטף שרף, ושני שמות של נערה ונער שהיום הם גרושים ועוסקים ב"ריל־אסטייט" במיאמי, פלורידה. "העץ שייך לעם ישראל, והוא שיחליט בקשר לגורלו", אמר שמיר בנשף מכבי האש.

"לא יעלה על הדעת", אמר שמעון פרס בעצרת יערנים מחוזית.

"לשרוף אותו הלילה", נאמר בפירוש בכרוז מס. 578 של אש"ף המתקרא אירגון.

הטלוויזיה האמריקנית שידרה ללא לאות, באמצעות לווין, וטד קופל הסתרק מול העץ ואמר למצלמה: "ובכן, זהו העץ האחרון, והמאבק ברגע זה נראה צמוד. כאן טד קופל. הקרן הקיימת. ישראל".

•

השמש קפחה כמו שלא קפחה מעולם, ולא היה צל. היערות, שהם מיזוג־האוויר של הארץ, נעלמו כלא היו. חורשות שלמות של אקליפטוסים, אורנים וברושים, מטעי זיתים ודקלים — הכל נשרף במסגרת המאבק על ארץ ישראל. לעתונים היתה בעיה משום שבלי עצים אין ניירות, ובלי ניירות אתה לא יכול לדעת מה העורך חושב על העץ האחרון. אבל הבעיה החמורה ביותר התעוררה בבתי המלאכה לנאבוטים.

"אנחנו חייבים עוד אלפיים נאבוטים באופן דחוף", אמר תת־אלה יעקובי. "ומאיפה אתם רוצים שנעשה נאבוטים, מחול?" אמר סגנו הנאמן.

"יש בכל זאת עוד עץ אחד..." – פלט תת־אלה יעקובי.

בטלוויזיה וברדיו שמעת ללא הרף דיונים במעגל סגור. גלי צה"ל פתח במיבצע "עצותרום" ובו זמרת ובדרן ביקשו מהציבור לתרום חורשות ויערות, או, כפי שהגדיר זאת הבדרן המשעשע:

"אם יש לכם ביצים – תביאו כסף לעצים".

בטלוויזיה, במהדורה האחרונה של החדשות, מנשה רז הפגיש את הפרופסורים אלדד ולייבוביץ שירבו קצת על המירקע לפני שהציבור הולך לישון במידבר שלו:

"בואו לא נשכח את עמוד האש", אמר פרופ' אלדד.

"עוד בשישים ושבע אני אמרתי שמרוב שריפות לא תיראו את היער", אמר פרופ' לייבוביץ.

משורר ניסה לקרוא שיר קינה על מות האילנות. אבל מנשה רז אמר שזמננו תם.

למרבית האירוניה נסתיימו השידורים ב"התקוה".

•

נגמרו היערות והחורשות. בעקבות המאבק. כל מה שהיה ירוק, נשרף. אפילו הקו הירוק היה שחור עכשיו.

"זה עץ שלנו", אמר אחד מוותיקי העמק. "אנחנו שותלנו את האקליפטוס הזה נגד הביצות".

"זה לא אקליפטוס", ענה לו אחד מוותיקי קלקיליה, "זהו זית. זית שמתחתיו ישבו אבות אבותי, התפללו לאללה וחיכו לזכויות לגיטימיות ולצל".

אבל זה לא היה אקליפטוס ולא זית. זה היה אורן. סתם אורן טיפש, הכי רגיל ודוקר שיכול להיות. והאורן חיכה בין האיצטרובלים שלו להחלטה מדינית נבונה בקשר אליו.

אוגוסט, חודש חם ודביק, ואין איפה להסתתר. אנשים חיפשו צל בכל מקום, אבל הצל היחידי היה צל של דגלים שהתנופפו בכל מקום, בגלל המצב. הם עמדו מתחת לדגלים, וחיכו לראות מה יעלה בגורל העץ, ובכלל, מה יהיה הסוף פה לעזאזל?

ההר שמתחת לעץ האחרון בארץ היה קרח לגמרי. מין קוג'אק כזה עם אורן אחד על הראש. עובדה זאת הקשתה על הערבים שניסו לטפס ולשרוף אותו, כבקשת הכרוז. וגם כוחותינו לא יכלו להגיע בקלות אל פיסגת ההר בגלל האבנים שניזרקו עליהם מלמעלה.

"הם נרגעו", אמר שר הבטחון.

"תנו לי לטפל בעץ הזה", מיצמץ כהנא.

"לגמור על העץ!" – יצא כרוז נוסף לשטחים, כרוז 579 המפורסם. "אותי תעזבו בשקט", אמר חוסיין, "היה לי כבר מספיק מהעצים שלכם".

•

בבוקר אוגוסט נעים החליטו מדריכי גוש אמונים לצאת לטיול בהרי הכרמל, כולל העץ הקדוש, שם יעשו את חניית הלילה, כראוי לניני המכבים. הם אפילו לא חשבו לבקש אישור לטיול, כי ארץ ישראל שייכת לעם ישראל ואף אחד לא צריך אישורים כדי לטייל בתוך הבית שלו.

עכשיו, לך תדע איך זה התחיל, אבל כשהטיול הגיע אל העץ, לא עברו שלוש דקות והעץ האחרון נשרף, ועדת החקירה שפעלה במהירות ובמיומנות חשפה לציבור את המסקנות הבאות: הטיול הגיע לעץ. שני נערים פלשתינים חיכו להם וזרקו עליהם שלוש אבנים. כוחות צה"ל התחילו לטפס ולפזר גז, והמאבטח של הטיול, ששמו המוזר הוא שומם אלקובי, החליט שחיי הנוער בסכנה, ושלף את הלהביור שלו. והעץ נשרף במדורה ענקית וקרס מיד. חיילי גולני ניסו לפנות את המטיילים, אבל הם התעקשו להישאר עם השורשים, ופונו בכוח סביר.

•

היה היה אי פעם עץ. עץ רגיל. עץ לא משהו מיוחד. אבל הוא היה העץ האחרון, והיה נחמד לדעת שיש בארץ הזאת גם עץ אחד. שבאיזה מקום, בפיסגת הכרמל, יש מקום אחד עם צל, לשים את הראש, לנוח, להרגיש קריר וטוב, אולי אפילו לחשוב.

המתת חסד, חסר עם מי?

טלילה שפר מבקשת: הניחו ליעל, בתי החולה, למות. פרופ' שושנה בירן, ראש המחלקה האונקולוגית ב"הדסה", ירושלים, אומרת שהמושג "המתת חסד" טומן בתוכו סתירה איומה. זה דבר והיפוכו. אבל קיימים מקרים מסויימים מאוד בהם יש מקום להניח לועדה של אנשי דת, משפטנים, הומניסטים ורופאים לקבוע האם לעזור לחולה למות. פרופסור ישעיהו ליבוביץ, פילוסוף, לא יגנה רופא שיעשה זאת, "ובלבד שידע כי עשה מעשה שאסור לעשות". אבל הוא גם שואל: "המתת חסד? חסד עם מי? זהו חסר עם עצמנו. אנחנו רוצים להיפטר מן האדם. וזו הסכנה הגדולה ביותר".

מאת מיכאל ששר

יעל שפר בבית-החולים בצפת (צילום: הרצי שפירא)

פרופ' שושנה בירן, האם את בעד "המתת חסד"?

"אני רופאה. הרופאים הם האחרונים שצריכים להביע דעה בעניין, כי תפקידם לרפא. המוות לא צריך להיות עיסוקם. אבל חיי היום-יום הם אחרים ונגזר עלינו להתמודד עם הבעיה, ואפילו להעלותה לפני הציבור הרחב".

כלומר?

"המושג 'המתת חסד' טומן בחובו סתירה איומה. זהו דבר והיפוכו. מוות וחסד אינם הולכים יחד. אבל יש כנראה סיטואציה שבה יש מקום להמתת חסד. לגבי, כרופאה המטפלת בעיקר בחולי סרטן – מתמקדת הבעיה בחולים טרמינאליים (סופניים). קח למשל חולה סופני, מחוסר הכרה וללא כאבים. המשפחה פונה אלינו הרופאים ואומרת: עשו משהו. במקרה כזה תשובתי היא: אני מטפלת בחולה. בקשתכם אינה מקובלת עלי. נכון שבאמצעים העומדים לרשותנו אנחנו גורמים לעתים למצב כזה, אבל אם החולה אינו סובל, לא עלינו לטפל בבעיות המשפחה. זה נכון אפילו אם הקרובים רואים את ההפרשות של החולה ואין זה מחזה קל. אבל זוהי בעייתה של המשפחה ושל מערכת הבריאות – ולא של החולה. זו בעיה של כולנו, המצווים לתת לחולים סופניים תנאים שיאפשרו להם לסיים את חייהם בכבוד, ולא במצב מוזנח כפי שרואים לא-פעם בבתי החולים. אבל לא במקרים כאלה אנחנו דנים.

פרופ' שושנה בירן

"ישנה סיטואציה אחרת של חולים סופניים שהם נינוחים ואינם סובלים, אבל ההתמודדות עם הידיעה שאתה עומד למות בקרוב – גורמת להם לסבל עצום. אספר לך מתוך נסיוני. באים אלי חולים שאומרים: אם אגיע למצב סופני, האם תעזרי לי למות? – וזו בקשה שכיחה. ליוויתי מאות חולים כאלה, אבל אף אחד לא בא לבקש את פרעון ההמחאה כשאכן הגיע למצב כזה. לאמור: בקשה זו אינה קיימת אצל חולים שאינם סובלים, וכיום ביכולתנו לעזור להם שימותו בלא סבל. אבל שוב, לא בכל מערכת הבריאות בארץ יש האמצעים לכך.

"יותר על כן: חולי סרטן במצב סופני אינם מתאבדים: כוח החיים הוא כה עצום שאינם מבקשים מאתנו חסד זה. אנשים החולים במחלה קשה מגייסים לעתים כוחות שאין לאדם בריא, ולכן הפסיכולוגיה שלהם שונה – ואפילו מדובר באנשים שהיו חלשים בהיותם בריאים".

עדיין לא ענית על השאלה.

"ישנה עוד קבוצת חולים, זו שהרפואה אינה מצליחה להשתלט על הכאב ועל הסבל שלה. אלה הם החולים המהווים בשבילנו את הבעיה הקשה ביותר. קשה לשער את סבלם עד שאין רואים אותם. בשבילם הזמן נדמה בנצח. אני עדה לאותם אנשים – אפילו הם מאמינים – המכפישים את שם אלוהים ומתריסים כלפיו מדוע הביא אותם למצב זה, והם מתחננים שנביא סוף לחייהם. למקרים כאלה – אף שהם נדירים – אני מתייחסת".

אין מצב ביניים

פרופ' בירן: "פרופ' ליבוביץ, ביקרת בבית-החולים וראית את החולים סובלים?"

פרופ' ליבוביץ: "ראיתי, ואף על פי כן אסור לעשות המתת חסד, כי אין לכך גבול".

פרופ' בירן: "איני חושבת שאנו פותחים פתח לכדור-שלג שאין לו סוף, אם נמסד את הנושא של המתת חסד. אותי מעניין החולה הבודד, ואני לעתים קוראת להמתת-חסד של חולה הסובל מיסורים נוראים – 'המתת גאולה'. אלה הם, כאמור, מקרים נדירים, אבל ברגע ששוב איני יודעת מה לעשות, אני רוצה שיעזרו לי. אי אפשר לפתור את הבעיה בתשובה פילוסופית. החולה רוצה תשובה קונקרטית. אני מדברת בשמם של אותם חולים שבשבילם האותנזיה (המונח היווני להמתת-חסד – מ.ש.) היא הגאולה".

פרופ' ליבוביץ: "בתחום הפסיכולוגי ידי על התחתונה. עמיתתי עומדת בפני הבעיה בפועל ואני – לא. ולכן הרקע הפסיכולוגי הוא דבר שאני דן בו לא מן החוויה שיש לי, אלא מתוך ההבנה שיש לי. אין זה סוד שמעשים אלה של המתת-חסד נעשים, ואיני מיידה אבן ברופא העושה זאת ובלבד שידע שעשה מעשה שאסור לעשותו, אבל הוא לא יכול היה שלא לעשותו.

אם ישאל אותי לדעתי, אומר לו: אסור. אבל אם לא ישאל ויעשה – לא אגנה אותו, אף שעשה מעשה אסור.

"אחד מטובי הוגי הדיעות האמריקנים, אמרסון, אומר: 'בני-אדם טובים, אל להם לציית לחוק יותר מדי'. הוא מדבר אמנם על מציאות פוליטית – גבול הציות – אבל ניתן להעביר את דבריו לענייננו. ולכן, אפילו אני איני בטוח אם הייתי יכול לעמוד בנסיון (שלא לבצע המתת-חסד בשום מקרה – מ.ש.), בכל זאת אני אומר: ברגע שינתן היתר כלשהו להמתת-חסד, ההיתר לא יוגבל ליחידים. אלא אז כל חרש, שוטה וקטן ירשה לעצמו לעשות זאת. ולכן, זו מן הבעיות האנושיות שאין להן פתרון – ואיוולת היא לחשוב שלכל בעיה אנושית יש פתרון – ועם ידיעה זו צריך לחיות.

"בדברי עמיתתי אני מוצא אישור מלא לעמדתי. 'האנושות' יכולה להחליט שהעם היהודי מזיק לה והוא מהווה מיטרד זה 3000 שנה ולכן יש להשמידו. בנושא שלפנינו אין מצב ביניים. יש רק או איסור מוחלט – או התרת גבול. יש רק שחור ולבן; אם נתיר המתת-חסד בצורה כלשהי, תראה חברתנו עוד שנים לא רבות כחברה הנאציזם".

האם משתמע מדבריך שבמקרים נדירים אלה על הרופא "לעשות חסד" עם החולה?

"לי ברור שלא הרופא צריך לטפל בהם. זה נוגד את שבועת הרופא, את מקצועו ואת הפילוסופיה שלו. רופא תפקידו לרפא, לא להמית. אין זה סימן טוב לחברה אם היא אומרת לרופאים: אתם שם בחדרי-חדרים יודעים כבר מה לעשות... זוהי בעייתה של החברה ולא של הרופא. תפקיד הרופא במקרה זה מצטמצם בהבעת דעה – האם באמת אין לחולה סיכוי. אבל גם כאן לא תמיד הדעה נחרצת. לעתים מתברר שמתוך לחץ מנסים טיפול חדש המוסיף לחולה עוד כמה חודשי חיים.

"מכל מקום – על החברה להתמודד עם בעיה זו. כוונתי לאותם מקרים בודדים שבהם אין לנו הרופאים שום אפשרות להקל על סבל החולים. למשל, מי שיש לו גוש גדול במוח והוא סובל מלחץ שאין כלל לתארו, זו סיטואציה מאוד מוגדרת. לחולים אלה אנחנו מגדילים את מנת המורפין עד שזו הורגת אותם".

האם את בדיעה שעל "החברה" לפתור בעיה זו, שמא באמצעות חוק?

"לדעתי לא צריך לחוקק חוק, אך צריכה להיות החלטה אד-הוק בכל מקרה לגופו, באמצעות ועדה של אנשי דת, משפטנים, הומאניסטים ורופאים. אבל אין לערב את הממסד הרפואי בהחלטה ובביצוע. כיום הבעיה נפתרת בחדרי-חדרים, ועל כך אני כואבת. כיום המתת-חסד נעשית על-ידי רופאים ואני חרדה מאוד מפני האפשרות שיהיו רופאים שיבצעו המתת-חסד שלא במקומה".

פרופ' ישעיהו ליבוביץ:

"עמיתתי פרופ' בירן היא רופאה במובן הקליני. היא עומדת יום-יום ושעה-שעה לפני מיטת החולה ועליה להכריע למעשה. אני אמנם איש רפואה כמותה, אלא שזה עשרות שנים לא עמדתי ליד מיטת חולה ואני עוסק רק במחקר רפואי. מכאן שמבחינה אינטלקטואלית שנינו מכירים אותן בעיות, אבל ברור שיתכן שיהיה בינינו הבדל מבחינת ההתייחסות הנפשית".

כלומר?

"אני מסכים שאין הבעיה ניתנת להכרעה חוקית, משום שאין זו בעיה רפואית. אבל גם אני רואה שזו בעיית החברה (כדברי פרופ' בירן). קודם כל, אין 'חברה': יש רק בני-אדם. החברה היא יש קונספטואלי ולא יש ריאלי. היש הריאלי הוא האדם, ולכן אני שולל כל התייחסות לבעיות החברה שהיא אינסטיטוציה אנושית, בניגוד לחיים עצמם שאינם יש אינסטיטוציונאלי. החוק, המשפט, הם דברים אינסטיטוציונאליים, לא כן החיים. אינסטיטוציה היא כמו שבני-אדם הקימו, עיצבו וכננו, ומדובר ברוב התחומים של הקיום האנושי, פרט לעצם הקיום האנושי, שאינו אינסטיטוציונאלי. ולכן, הבעיה העומדת לפנינו אינה תיאורטית, אלא אנתרופולוגית-פילוסופית ויש לה השלכות מעשיות.

"ניתן לנסח זאת כך: אין – באופן מוחלט – רציונאליזציה של החיים: כל חוק וכל צו ניתן לנמקם. ממילא, ייתכנו חילוקי דעות מאיזו בחינה ושיקול מוקדם חוק או צו, אבל על-כל-פנים יש שיקול ויש צו, שאלמלא כן החוק לא היה קיים. החוק הוא מסקנה של שיקול מסויים. אבל רק דבר אינסטיטוציונאלי מושתת על הנמקה – ניתן לרציונאליזציה ולשיקולים מתי הוא תקף ומתי לא.

"נדגים זאת במשהו אלמנטרי: משטרת התנועה הגבילה את מהירות הנסיעה בכביש מסויים ל-50 קמ"ש. ברור שבמספר עצמו אין שום משמעות ערכית, אלא שיקולים מבחינת סיכון הנהג והולכי הרגל. אבל דווקא משום שחוק זה נובע משיקולים רציונאליים, אפשר לדון בו. ניתן למשל לומר שהוא תקף בעיקר ביום, אבל אולי אפשר לבטלו בלילה, משום שמספר הולכי-הרגל קטן. על-כל-פנים יש מקום לשיקול דעת בעניין זה, וכך בכל חוק. גם חוקה נחקקת על-ידי עם מתוך שיקולים מסויימים, ולכן יש מקום להרהר ולהחליט שבתנאים מסויימים משנים את החוק.

"דבר זה ניתן לומר גם על כל עקרון מוסרי. זוהי השאלה העצומה הנשאלת בפילוסופיה של המוסר – האם הוא אוטונומי או לא. ישנם נסיונות לביסוס רציונאלי של האתיקה – וכאן בולטת דמותו של קאנט – וישנם ביסוסים אמוציונאליים ואוטיליטאריסטיים ועוד. אבל תמיד יש בסיס, ולגבי כל חוק מוסרי אני יכול לשאול: האם בתנאים מסויימים שבהם בטלה ההנמקה, עדיין תקף החוק?

"כל זה אינו חל על החיים. אין שום בסיס רציונאלי לעצם העובדה שהנה כאן קיים אדם חי, והדבר חל על כל אדם. אין לכך הנמקה וגם לא הצדקה. אין טעם רציונאלי לכך שהאדם קיים, ולכן גם אין מקום לשאול האם בתנאים או בנסיבות מסויימות – אפילו הן אכזריות – בטל טעם המשך חיי האדם, משום שאיני מכיר כל טעם לקיום חיי האדם. הקיום, או שאני מקבל אותו כפוסטולאט (הנחה) ולא כמסקנה, או שאין הוא קיים".

האם זו בעיה פילוסופית חדשה יחסית?

"את משמעות הפוסטולאט אציג בדברי שני אישים. האחד חי בקהיר שבמצרים והשני ברואן, בנורמנדיה שבצרפת, ורווח הזמן ביניהם כ-550 שנה. האחד הוא הרמב"ם, גדול הפוסקים ביהדות, והשני בלאס פסקל, אחד מגדולי ההוגים הקתוליים, אולי הגדול בהם. הרמב"ם בפרק ב' של מורה נבוכים – שהוא אחד הדיונים הנוקבים ביותר בעימות בין הצמד אמת ושקר וטוב ורע (דיון המתחיל כבר אצל אפלטון) אומר: 'בשכל יבדיל האדם בין האמת והשקר (זוהי הרציונאליזציה – מ.ש.) אבל הטוב והרע הוא במפורסמות ולא במושכלות ואין בהכרחי (במה שיש – מ.ש.) טוב ורע כלל, אלא אמת ושקר בלבד'. במלים אחרות: טוב ורע, אסור ומותר – אינם מתייחסים למה שיש, ואין בהם מקום לדיון רציונאלי.

"ואילו פסקל אומר: 'שום דבר אינו צודק מטעמים שבהגיון (צדק שייך לטוב ורע). המוחזק המקובל הוא היושר' (זה מה שהרמב"ם קרא 'המפורסמות'). אנחנו הסכמנו על כך שזהו היושר, אבל במציאות האובייקטיבית היושר אינו קיים. יש רק אמת ושקר. רק בשבילנו זהו היושר, וכל תקפותו אינה אלא בכך שהוא מוחזק ומקובל כיושר. מי שמנסה להעמיד את היושר על עיקרו (מדוע הוא יושר?) – מחסלו. לאמור: מי שמנסה לקבוע האם זה צודק וישר להאריך חיי אדם זה, או לתת להם להתחסל – מסלק את מושגי הצדק והיושר מן העולם".

אם כך, אסור באופן מוחלט ליטול חיי אדם?

"אני איני רשאי ליטול את חייך – למרות שאולי רצוני לחסל אותך – משום שאין זה נובע מבסיס אובייקטיבי, אלא מכך שאני שותף לבני-אדם שהסכימו שאסור ליטול חיי אדם. ואם יבוא מישהו ויגיד על פלוני שנהפך 'צמח' ושוב אין הוא אישיות, שחייו חסרי ערך ואינם כדאיים, ומשום כך יגיע – מתוך גישה הומניסטית עמוקה – למסקנה שאין ערך להמשכתם, אומר לו: בעיני, לחייך אין שום ערך!"

הוא יכול לטעון: אני אדם חי, בניגוד ל"צמח".

"אז אומר לו: האם העובדה שאתה חי, נותנת לך זכויות כלשהן? מניין בכלל זכותו של אדם להתקיים, במובן העמוק ביותר של המושג? האדם הוא מוצר של הטבע, כמוהו כסלע בשדה המפריע לי. במקרה זה, אם אין הסלע בבעלות מישהו (והוא הפקר), האם אני רשאי, מבחינה מוסרית, לפוצצו? כל אדם יאמר שאין לכך מניעה".

אבל הסלע הוא דומם, ואנחנו – חיים.

"אז נעבור לאילן. אני כורת אותו, כי הוא מפריע לי, ואין בכך פגם מוסרי".

ועדיין אין זה דומה לחיי אדם.

"אז נעבור לכלב המפריע לי בנביחותיו ולכן אני מרעיל אותו (אם הוא כלב שוטה ואינו שייך לאיש). והאדם הזה – וכוונתי לכל אדם – הוא אחד ממרכיבי הטבע והוא מפריע לי... האם יש לי נימוק רציונאלי מדוע איני מחסל אותו? קיימת רק ההסכמה שאין ליטול חיי אדם, ועליה אנחנו מבססים את קיומנו בצוותא. שהרי כל אדם מכיר המוני בני-אדם שלפי הכרתו העמוקה ביותר אין שום טעם לחייהם והם מזיקים מאוד לסביבתם.

"קח למשל את ה'סמרטוט' הזה והזה – פרשת חייו היא תועבה והוא הורס את חיי אשתו וילדיו – האם בגלל זה נחסל אותו? אם תאמר כן, אין לדבר יותר גבול. אני מתחיל ב'צמח' שמתקיים רק הודות להנשמה מלאכותית, ואפשר לקיים מצב זה של גוויה-חיה חודשים ושנים. ואולי כולנו נסכים שהמעשה הטוב – בכל המובנים – הוא להוציא את התקע (ולא דרוש יותר), והוא מת. יתכן אפילו שכולנו נסכים שלא רק שמותר לעשות זאת, אלא שאולי זו חובה: הקרובים מבקשים שינתן לאותו 'צמח' למות בכבוד ומדוע שלא נענה לבקשה זו.

"אבל אחרי-כן יהיה מקרה של אדם שעדיין נושם מעצמו, אלא שפרט לנשימה אין בו שום סימן של אישיות, ומה עכשיו? וכאן כבר לא די בהוצאת התקע, אלא צריך לתת לו זריקה על-מנת שימות. כאן אני כבר עושה משהו על-מנת שימות. יתכן אולי שגם כאן נסכים שיש לעשות זאת. אבל אז יהיה מקרה שלישי של פגוע-מוח שלא איבד עדיין את ספונטניות התנועה, אבל כן איבד את האינטליגנציה האנושית. האם יש לחיים אלה ערך? והעומס על הסביבה עוד גדול מאשר במקרים הקודמים. כאן כבר עלינו להחליט אם להורגו, פשוטו כמשמעו.

"ומה במקרה של אידיוט גמור? מכונה ביולוגית הוא ככל האדם, אלא שאינו מכיר או מבין דבר. האם גם כאן נחליט שמותר להורגו? וילד מונגולואידי, או סתם חשוכי מרפא שחייהם יכולים להימשך חודשים? וחולי-רוח שאין להם מרפא? ולכן, היה אדם – כמוך וכמוני – ששמו היה אדולף היטלר, שטבע מטבע של 'אובדן הכדאיות' של החיים, וכתוצאה מכך החליט שאם בני-אדם הם כאלה, אין יותר טעם לקיומם – ועל-פי פקודתו הוצאו להורג 70,000 ארים טהורים! – ואחר-כך, כידוע, הוא הגיע גם למסקנה שאין ערך לחייהם של היהודים והם גורמים נזק לאנושות ולכן יש לחסלם, והתוצאה היתה אושוויץ".

אינך מגזים בשלשלת הגיונית זאת?

פרופ' ישעיהו ליבוביץ

"אני רחוק מדמגוגיה זולה שמשווה בין המצדדים מתוך הכרה הומאניסטית כנה בהמתת חסד לבין היטלר, אבל איני יודע היכן בדיוק עובר הגבול בין שתי עמדות אלו. עד איזו נקודה אני רשאי, או אפילו חייב, לומר שטוב לחסל את החיים, ומאיזו נקודה אסור לעשות כן. יתכן שאדם יאמר טוב לעשות המתת חסד ולעומת זאת כולנו בדיעה שאושוויץ אסורה, אבל איני יודע איפה הגבול. ולכן אני עונה בלאו מוחלט על השאלה האם מותרת המתת חסד. אין שיקול לגבי כדאיות החיים. אם החיים תלויים בשיקול דעת, אז עלי לפחד שפלוני ירצח אותי וכל החברה תתמוטט".

אבל אנו דנים בהמתת חסד ולא ברצח.

"המתת חסד? חסד עם מי? זהו חסר עם עצמנו. אנחנו רוצים להיפטר מן האדם. יתכן שאנו איננו מודעים לכך כלל. יתכן שאדם יאמר שלפי הכרתו המלאה מדובר בהמתת חסד, ובכל זאת מדובר בכך שאעשה חסד עם עצמי אם אפטר מפלוני, וזו הסכנה הגדולה ביותר. אם ניתן למישהו (גוף של רופאים, פילוסופים, אנשי מוסר וחוק וכו') סמכות לקבוע ולפסוק בכך, החשש הוא איום ונורא שהחברה תפעיל אינטרסים שיש לה ותחסל בני-אדם בלי אבחנה".

עד כדי כך?

"אנחנו חיים בתקופה של ברבריזציה. המאה ה-20 היא התקופה הברברית ביותר בהיסטוריה האנושית, ולגבי עצם העובדה המופלאה שיש חיי אדם, לכך מתייחסים בביטול. זהו הסימן לברבריזציה".

ואדם המבקש ליטול את חייו בעצמו?

"אדם שמתאבד, איני יכול להטיל בו דופי (איני דן כרגע בשאלה זו מבחינת ההלכה. כאן יש קריטריונים אחרים שאינם הומניסטים). קאנט, שהיה אתאיסט, עשה מאמץ עצום כדי להוכיח שהתאבדות היא דבר בלתי מוסרי. וזהו הצו הקטגורי שלו. אבל אין הוא משכנע אותי בנקודה זו. לעומת זאת, אם החולה מבקש שיעזרו לו כזאת – אז יתכן שמדובר במצב שאני מרגיש בכל נימי נפשי שהטוב לאדם זה הוא לעזור לו, ובכל זאת – אסור לעשות זאת, כי אין לדבר גבול, והעולם עלול להיעשות הפקר".

רונית אופיר ואמנון ברנזון בהופעה (משמאל) ובבית. "היינו יושבים לילות שלמים ומדברים. לא רק שלא היה כסף, ההתנכרות קברה את היכולת להרים את הראש ולעשות משהו"

פרק ב'

רונית אופיר, פרק ב' של אמנון ברנזון, היום אשתו ואם בנו. היא זמרת אלמונית כמעט, עם קול פעמונים. הוא מפיק וזמר ששמו נקשר בהצלחות גדולות וכשלונות עוד יותר מפוארים. הוא כבר עייף, מאמין, צודק. היא האור שמנצנץ לידו. אשה צעירה, שהכירה אותו אחרי המפילה הגדולה שלו ונשארה איתו. עשר שנים היא מדשדשת לידו ואיש לא מבין למה ביטלה את עצמה ככה, ביזבזה כשרון ככה, ונשארה כרוכה אחריו ככה. עכשיו חזרה.

מאת אביבה לורי (מץ)
צילם: ראובן קסטרו

יום שישי בלילה. "קרוקודיל" הוא שם של מסעדה/מועדון בהרצליה פיתוח. לא בדיוק פרובינציה, אבל גם לא תל־אביב. בקומה השניה מרבית השולחנות תפוסים. לא ממש מפוצץ. הגיל הממוצע די גבוה. הלילה יש ב"קרוקודיל" שתי אטרקציות ולא ברור מי מן הקליינים המקומיים העייפים קצת בחצות, בא בגלל מה: האוכל או ההופעה. במרכז מככב מזנון סלטים ענק, אליו עולים לרגל הסועדים, בכל פעם שהצלחת מתרוקנת. על הבמה – שלושה זמרים ואקורדיון אחד מחוברים למערכת מגברים. העגורים. שניים חדשים, אחד ישן: אריק קרן – אקורדיון, מורה למוסיקה מירוחם, רונית אופיר – זמרת, ואשתו של העגור הוותיק, אמנון ברנזון. אצלו זו מערכה שניה.

הרפרטואר מורכב משירים שזומזמו כאן לפני שבע־עשרה שנה לערך. ציוני דרך כמו "ליושינקה", "היי שלום יפה שלי מתי שוב ניפגש מתי, מתי"ז, עיבודים חדשים לשירים של שלישית גשר הירקון וכמובן, העגורים. לפי הבעות הפנים ועוצמת מחיאות הכפיים, קשה לדעת מה ערב יותר, הגיטרה של פרון או השניצל. בשולחן משמאל קבוצה מפתח־תקוה. הגיל הממוצע מסביר את ההתלהבות או ההתלהבות מסגירה את הגיל. הם עוצרים לרגע על הקצפת, נזכרים בימים הטובים ועוברים לקפה. בסוף הערב ישאל אותם ברנזון איך אפשר להגיע לפתח־תקוה להופעה. "אנחנו נסדר לך", אומרים המלאבסים, ונעלבים מהשאלה מה יש להם לחפש בהרצליה ביום שישי בלילה.

כדי שהסיפור יהיה מובן צריך להתחיל אותו בשנות השבעים. למי שהשם ברנזון אומר משהו, סימן שגם הוא, כמו השירים הערב, היה בסביבה באותן שנים. "השטן ואשת האיכר", "הלוך הלכה החבריא", "הכל עובר חביבי" ועוד. מופעים קאמריים מסוגננים. הצלחות גדולות במימדים מקומיים. ביחד עם ברנזון היו בכותרות שמות כמו ליאור ייני, מיכל טל, ורפי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

גרנות. הקופה היתה מלאה וברנזון היה מלך. מלך־קרבוצניק מכפר־גלעדי, בלונדיני עם בלורית מתנופפת, חזה מנופח ומבט של מאצ'ו בעיניים. התחיל כזמר והפך למפיק. מקום טוב במרכז הבוהמה התל־אביבית.

בהרצליה אין בוהמה. ההפקה חסכונית. לברנזון אין בלורית. הוא האפיר, הזרקן, החזה כבר לא נפוח, הכתפיים שמוטות, העיניים כבויות. הוא שר יפה בבס־בריטון עמוק, אבל בלי רזרבות של שמחת חיים. ברנזון לא מסתיר את העייפות. הוא אומר בטלפון: "עזבו אותי. מה עוד אפשר לכתוב עלי שלא כתבו. מה שאני רוצה היום זה לספר על רונית. יש פה ענין עם תגלית בלתי רגילה. זמרת בקנה מידה של אסתר עופרים. מי שיכתוב עליה יניח אבן פינה להצלחה בממדים אדירים", הוא מכין את המלכודת. ואיזה עיתונאי לא ירצה להניח אבני פינה?

רונית אופיר, אשתו, מאירה את המופע. במראה שובב ושיער קצוץ היא מצליחה במקום שבעלה אמנון, כבר לא יכול. מצליחה להלהיב את הקהל, להוציא אותו משלוותו.

יום שלישי באמצע השבוע, בפאב "ההוויה" בקאונטרי קלאב של הרצליה. בתוכניה כתוב: "העגורים חוזרים". שלישיית העגורים, אריק, רונית ואמנון עושים חזרה אחרונה. בשעה עשר הם עולים על הבמה. אותם שירים, אותו קהל לועס ומקשיב, מתמלא נוסטלגיה, מזמזם את השירים. מרוצה. ושוב כמו ב"קרוקודיל" – רונית אופיר. בסוף המופע ניגש אליה שמעון שמריהו, אורח שלא מתבייש בסנטימנטליות: "רונית, אני רוצה להגיד לך שעשית לי משהו הערב. מי את? אני חושב שאין זמר ישראלי שאני לא מכיר. למה לא שמענו עליך? איפה התחבאת כל השנים"?

רונית אופיר לא התחבאה. היא היתה כאן תמיד. עסוקה מכדי להופיע או לחשוב על קריירה של זמרת. בעשר השנים האחרונות היא טיפלה באמנון. אפשר לומר, בלי שזה ישמע כמו איזה קלישאה, שהיא היתה צינור החמצן שלו לחיים. וברנזון? הוא מעדיף להיזכר בימים הטובים: "הייתי נסיך, מה זה נסיך? יותר מנסיך. איזה חברים היו לי. כולם נטשו אותי... חוץ מרונית. היום, כל החברים שלי הם אנשים שהכרתי אחרי הנפילה. יום אחד חרב עליך עולמך והפכת שעיר לעזאזל. כולם בזים לך".

"זה היה קשה מנשוא. לקום בבוקר ולא לדעת מה אוכלים ואיך נותנים אוכל לילדים שלו ואיך ממשיכים הלאה. בעיקר לאן כל העסק מוביל"

מה קרה ברנזון? למה כולם בזים לך?

"בשואו ביזנס בארץ לא מתווכחים עם ההצלחה אבל לא מוכנים לסלוח למי שנכשל. ומי שעושה את זה כמה פעמים ברציפות, גמור מבחינה אמנותית. אפילו שירותים שהפכתי מספר אמנים לנכסי צאן ברזל, לא מפרגנים לי. גם עכשיו אני בא ואומר שיש לי משהו נהדר ביד, לא רוצים לשמוע. יש לגבי קונסנזוס. החברים בברנז'ה אומרים: 'מה הוא כבר יכול לעשות?'"

ברנזון כאמור, הצליח מאוד בראשית דרכו. כשיא ההצלחה פנה להפיק סרט על חיל האוויר הישראלי: "כנפיים". למימון ההשקעה קיבל הבטחות ממשקיעים אמריקנים. במהלך ההסרטה התחרטו האמריקנים ויצאו מהפרוייקט. ברנזון, מסוחרר מעצמו ושבוי בידי כוחות לא רציונליים, החליט להשקיע בהפקה את כל מה שהיה לו הרבה כסף, שלא נשאר ממנו שריד לרפואה. כדי להציל את המוניטין שעוד היה לו, ניסה ברנזון להפיק מופעי ראווה, שלמרות הצלחה קופתית, לא הביאו לו את הכסף המצופה, רק העמיקו את הבור. בשלב הזה בחייו, כשהוא שבור ומרושש, מנודה ומוחרם על־ידי חבריו בברנז'ה, שאגב עד היום מסרבים לפתוח לפניו דלתות, פגש ברנזון את אשתו (השניה) לעתיד, רונית אופיר.

בבית ישן, שכור, במושב בית חרות שבעמק חפר, גרים הברנזונים עם בתם התינוקת בת השנה – נוגה. רונית, ממרחק נגיעה, נראית הרבה יותר קטנה ושבירית מאשר על הבמה. אשה חמה עם מבט נבון בעיניים. יש בה משהו נקי, ישיר מאוד, בלי פוזות.

היא נולדה לפני 36 שנים בקיבוץ המעפיל. ילדה מוסיקלית מוכשרת. ניגנה בחליל צד וחלמה על האקדמיה למוסיקה. "אבל הלכתי ללהקה צבאית. עשיתי בחינה ללהקת פיקוד מרכז והתקבלתי ואז כל המהות שלי התחילה להשתנות. נעשיתי יותר קלילה. השתחררתי קצת לפני מלחמת יום כיפור, וכשפרצה המלחמה גייסו אותי בחזרה ללהקה, למילואים. גמרתי את המילואים צרודה לגמרי. החלטתי שאני חייבת ללמוד פיתוח קול. אחרי חצי שנה אצל כרמלה ינוב (מורה לפיתוח קול), אף פעם לא נצרדתי יותר. כבר עשר שנים.

"כרמלה הציעה לי ללכת ללמוד משחק, שתהיה לי עוד מסגרת. שאם אני אעמוד על במה, שלא רק אשיר. התקבלתי לבית־צבי. הגעתי לשם בלי שום ציפיות אבל פתחתי את עצמי כמו תינוק לעולם, ללמוד ולהבין. עדיין לא הצבתי לעצמי מטרות ברורות אבל זה הלך והתפתח, עוד שנה ועוד שנה. שנה אחת היתה קשה יותר. למדתי אצל פאני לוביץ', מורה בחסד עליון, אישיות בלתי רגילה אבל מורה קשה מאוד. ללמוד אצלה צריך הרבה כוחות נפש. ואז פתאום גיליתי בי את הדבר הזה שלא ידעתי עליו כלום – כשרון משחק.

"במאים התחילו לשים אלי לב ופאני לוביץ' אמרה: 'אני מאחלת לך שלא תעשי שום דבר משמעותי אלא בעוד עשר שנים. אני מאחלת לך שהקריירה שלך תתחיל רק אז'. ואני אז חשבתי, שעלבון יותר גדול לא יכול להיות. איך מורה יכולה לאחל כזה דבר לתלמידה שלה. היום אני יכולה להבין את האמירה הזאת והאמת שזה בעצם מה שקורה. החיים הובילו את זה ככה. אחרי שלוש שנים בבית צבי הלכתי לקאמרי, עם קבוצה שלמה של שחקנים צעירים. לסדנא של חנן שניר. היו לי ציפיות גדולות מאוד מעצמי. הייתי מוכשרת להרבה דברים. הייתי טובה במשחק, בציור, במוסיקה ובשירה.

"כרמלה ינוב, היא המקשרת ביני לבין אמנון. היא עבדה עם שלומית אהרון מ'הכל עובר חביבי', ואמרה לאמנון: 'אתה יודע, ישנה עוד זמרת אחת שהייתי מאוד ממליצה לך לפגוש אותה'. היא ראתה אותי בקאמרי בהצגה של ברכט, 'אדם הוא אדם'. אני התכוונתי להכות שורש בקאמרי. היו להם תוכניות לגבי. במקביל, אמנון הגיע אלי. זה היה בדיוק לפני עשר שנים, עם המופע 'שלושים שנה ושיר'. הוא אמר שהוא רוצה אותי להפקה. אמרתי: 'אבל אני בקאמרי'. הוא בחן אותי כמה דקות ואמר: 'זה מה שאני רוצה, שמעתי עליך הרבה מכרמלה ואני חושב שהיא צודקת. בואי, אני רוצה אותך'.

"אני באותה תקופה הייתי כולי בתיאטרון. הכנתי את עצמי לזה שלוש שנים. לא חשבתי לעזוב את הקאמרי לאיזה הרפתקאה. אבל אמנון לחץ ובסוף החלטנו שאני אעשה גם את זה וגם את זה. מצאו לי מחליפה להצגות מקבילות אבל למעשה, הקשר הזה עם אמנון שנוצר כקשר מקצועי, התפתח לידידות, לא מחייבת בהתחלה אבל זה כבר היטה את הכף יותר ל'שלושים שנה ושיר', כי למעשה זה היה קשור איתו. איכשהו מצאתי את עצמי עם הפנים החוצה מהקאמרי. ניסים אלוני בא אז אלי והציע לי לשחק בהצגה שלו, '[illegible] חי או מת'. לא משנה שההצגה הזאת לא רצה טוב, הוא אמר אז: 'אני רואה אותך בתפקיד הזה'. ואני נקרעתי בתוכי. מה, ניסים אלוני מציע לי תפקיד, זה היה גולת כותרת אז, ומצד שני, המחוייבות ל'שלושים שנה ושיר'. זאת היתה הצלחה, זה לא היה דבר חשוב מאוד, אבל זו היתה הצגה נחמדה מאוד. רצה שנה וחצי, זה מה שנתן את הפרנסה. האמת שלא יכולתי להתקיים מהמשכורת של הקאמרי. היום הצגה שרצה שנה וחצי זה שלאגר היסטורי. במהלך ההצגה הזאת התהדק יותר הקשר עם אמנון.

עדיין מתחשבן

אמנון ברנזון רואה את עצמו בראש ובראשונה כקורבן התיקשורת, שחטאה בעצם הדיווח על הכשלונות או אי הצלחות שלו.

נו באמת, ברנזון.

בפרופיל אישי נמוך מאוד הוא מכוון היום את הזרקורים אל רונית, אשתו. ושוב מתחשבן: "ניסיתי לפרוץ את החומה הזאת לגבי רונית ולא הלך לי. בגללי גם היא סובלת, לא מפרגנים לי. רונית לבד בכלל לא היתה יכולה לפרוץ. אני עושה בשבילה את כל העבודה. אני מרגיש שאני חייב לה. בחלומות הכי פנטסטיים לא חלמתי בגיל כזה שוב להקים משפחה, אבל ראיתי שלרונית זה כל־כך חשוב, אז הלכתי לקראתה.

"היא אשה מפוחדת, חסרת מרפקים. לכל מקום שהייתי שולח אותה, היא היתה חוזרת מופסדת. על הבמה לעומת זאת, יש לה כוחות אדירים. תמיד אמרתי לה 'מה את מחפשת אצלי?' גם החברים המשותפים אמרו לה אותו דבר. אפילו המשפחה שלה היתה נגדה. אמרתי לה, 'לכי, את כל־כך צעירה, מוכשרת, תמצאי לך מישהו שיעשה בשבילך הכל'. אבל היא לא רצתה.

"חשבתי שעכשיו אני עוצר הכל ומטפל ברונית. זה קשה, כי דרך יחסי ציבור או חברות התקליטים, זה לא הלך, לא רצו לשמוע אפילו. בסוף החלטתי לעשות את זה דרך המופע שלנו".

רונית ואמנון במטבח. "זה שיש לי ילדה מכוון אותי נכון ולא מגביל אותי"

אמנון היה אז אחרי ההתמוטטות של הסרט 'כנפיים'. הוא כבר לא היה אמנון ברנזון הידוע, הוא היה אז... אדם אחר במצבו, מקפל את הפקלאות והולך. אמנון הזה אופטימי, מלא שמחת חיים, שמחת חיים במובן של הומור ולקחת את הדברים בקלות, לא לתת ביטוי יומיומי כל דקה וכל שעה למצוקות. לא שהן לא היו, אבל אני מצאתי את עצמי באיזה מעגל כזה שאני הולכת ונקשרת אליו. בזכות התכונות האלה והמציאות הקשה. זה מין דבק כזה שאני חושבת... זה עוד הלך והתפתח, ואני...

"האם אני הקרבתי את הקריירה שלי? אני לא חושבת שאני הקרבתי משהו בשבילו, אבל ככה העניינים התגלגלו. פתאום מה שהיה חשוב זה לצמוח איתו. כשאני פגשתי את אמנון הוא אמר 'אני חושב שאת זמרת גדולה. אני רוצה לקחת אותך ולעשות ממך זמרת גדולה, כמו שעשיתי ממיכל טל ומשלומית אהרון. את כוכב גדול שלך'. ובגלל המציאות הוא לא יכול היה לפרוץ את השטר הזה. אני לא רציתי אחריו ושאלתי אותו כל הזמן נו, נו מה עם הקריירה שלי? אלא איכשהו נקשרתי בגורל שלו. ידעתי שיום יבוא ו... אני לכל־כך האמנתי בו, בכלל, בכל מה שהוא עשה, בעיקר ביכולת שלו לעמוד בקשיים, אחד יותר גדול מהשני. איך שהוא הצליח להתגבר ולהתקדם הלאה, זה נתן לי את הכוח. האמנתי בתוכי שפה יש עסק עם בן אדם מיוחד במינו, רציני מאוד, ועם הרבה מאוד שאר רוח ואני נכרכתי.

"מבחינה כלכלית מצבו היה נואש, לא היה מה לאכול, לא היה אוכל לילדים שלו. הוא כל הזמן יזם דברים. עשה את 'לבי שייך לברודווי', זאת היתה הצלחה גדולה בארץ, אבל זה לא הצליח מסחרית ואחרי־כן עוד הפקה שלא הצליחה ועוד הפקה. נוצרה מציאות קשה מאוד, שממש אין מה לאכול. מישהו היה צריך ... לא שקמתי והלכתי לעבוד בשביל לפרנס אותו, אבל איכשהו זה ככה השתלשל. אני עבדתי והתחלקתי איתו. עבדתי בכל מיני עבודות מזדמנות.

"כל כך האמנתי [illegible]. האמנתי שיש פה בן אדם מיוחד במינו, רציני מאוד ועם הרבה מאוד שאר רוח ונכרכתי"

"פה ושם עשיתי אולי איזה הצגה ואחרי כן היו נסיעות לארה"ב. נסעתי איתו, עבדתי שם בברים בתיאטראות, במכירת משקאות, עסק נהדר, ראיתי את כל ההצגות בברודווי. במקביל למדתי בבית ספר למחול. רציתי לדעת עוד פן אחר. זאת היתה שנה אדירה מבחינתי האישית. הייתי בטריפ. ניו־יורק, המרכז לאמנות העולם. כל מה שעשיתי בעשר השנים האחרונות היה קשור לפרוייקטים שאמנון יזם. כל מה שהיה לי למעשה הכנסתי לענין המשותף שלנו. גם את הנסיעות שלנו מימנתי מחסכונות שהיו לי. אני קצת מערבבת את הזמנים, אבל באחת הפעמים כשחזרתי לארץ, הצטרפתי לקאמרי. הייתי צריכה פשוט להתפרנס. באתי לשם מהדלת האחורית, די, פיספסתי אז את הרכבת, את הצ'אנס שנתנו לי, שלא לקחתי, וזה לא קורה כמעט בתיאטרון בארץ. התחלתי הכל מהתחלה. עשיתי שלוש ארבע הפקות, אחר כך השתתפתי בהבימה ב'מאחורי הגדר'.

"וככה עברו כבר עשר שנים. מה שהחזיק אותי זה אמנון. אני לא חושבת שזה המקום לעשות חשבון, אני בכלל לא רוצה להתחשבן. זה יותר מדי כואב וקשה אבל באמת היתה איזה תופעה, איזה עליהום היסטרי להחליט להרוס בן אדם על לא עוול בכפו. אנחנו עוסקים בתחום כל כך רגיש. במקצוע הזה בעיקר נכשלים ולפעמים מצליחים. לקחת על הבסיס הזה ולהחליט להרוס בן אדם, לא לראות שיש מאחוריו משפחה, לא לראות שום דבר ולא לראות את הדברים הטובים שהוא עשה. זה היה דבר שאי אפשר היה לעמוד. אלה היו מכות כמעט ניצחות. פעם ועוד פעם. אמנון בכלל לא יכול היה להרים את הראש. היינו יושבים לילות שלמים ומדברים על זה. לא רק שלא היה כסף, זה קבר את היכולת להרים את הראש ומשהו לעשות.

"כל החברים שלי, ההורים שלי, אמרו לי שאני מסתבכת, הולכת ושוקעת ולא עושה עם עצמי שום דבר. אבל אני רציתי לתת ליחסים שלנו את משך הזמן ולעשות בשביל זה הרבה. הציגו אותו בצורה מפלצתית. כמה אנשים כאלה בעלי מעוף עוד יש? ובעלי יכולת יישום כל־כך גבוהה אין".

את נשמעת כמו מיסיונרית.

"בשום אופן לא, בכלל לא היתה לי הרגשה של שליחות. זאת היתה אהבה גדולה. נכנסנו למערכת יחסים שכמעט אין ממנה דרך חזרה. לא שלא היו הירהורים כאלה. כי זה היה קשה ללא נשוא. מה זאת אומרת? זה לקום בבוקר ולא לדעת מה אוכלים ואיך נותנים אוכל לילדים שלו ואיך ממשיכים הלאה. בעיקר לאן כל העסק הזה מוביל. טוב, או נעבור עוד יום, נעבור עוד שבוע, אבל לאן העסק הזה בכלל מוביל?

"זה היה נורא, נורא קשה. זה בכלל מין הרגשה שזה הסוף. אני עבדתי כל הזמן: במלצרות, כפועלת ייצור, ניהלתי מסעדה בעירית תל־אביב. כל פעם משהו אחר העיקר שתהיה פרנסה".

את עבדת גם בשביל הילדים שלו?

"לא כל הזמן, אבל זה בהחלט פה ושם היה. לא היתה ברירה. מה שאני הרווחתי בשביל הקיום שלנו, אנחנו הצטמצמנו והתחלקנו. הגיע מצב שאף אחד בכלל לא רצה להתעסק איתו. כתבו בעיתון...

"מה שאני כל הזמן רציתי זה ילד וילד מאמנון. לא יכולתי לחשוב על הקשר הזה בלי שיהיה לזה המשך. לא היה איכפת לי כלום. וזה לא הלך. האמת שזאת הסיבה שהחלטנו להתחתן. אני החלטתי. עניין פורמלי כי בטיפולים יותר קל כשנשואים. אבל דווקא כשהחלטנו להתחתן, נכנסתי להריון, חודש לפני החתונה".

לא היו רגעים של יאוש?

"היה קשה אבל אני ידעתי שבאיזשהו מקום, מהייאוש הזה יום אחד גם אני אצא נשכרת. היו הרבה מאוד מתחים. אבל הילדה שלי, מבחינתי זה היה כמו סגירת מעגל. לי היתה הרגשה שפה נפתח מעגל אחר. חדש. וזה באמת קורה. היא הכניסה בי כל־כך הרבה אור, הילדה הזאת. אני שרה היום יותר טוב, אני יותר חופשיה, יותר משוחררת, יש בי המון הומור וקלילות. אני משוגעת על הילדה. גם אמנון".

המופע שלכם נותן פתרון לבעיות פרנסה?

"גם זה כמובן. לעומת מה שהיה עד היום, זה לא שאנחנו מתעשרים אבל אנחנו מתקיימים בכבוד. עכשיו אנחנו יכולים קצת להרים את הראש. הערב הזה מאפשר לנו להתקיים ולגלגל רעיונות חדשים. דווקא הערב הצנוע הזה, משקף את אמנון ברנזון האמיתי. אצל אמנון, לפעמים היה נדמה, בגלל שדברים יצאו משליטה, שיש איזה בומבסטיות או מגלומניה. אבל הסיבה היחידה שהוא עשה את ההפקות הגדולות האלה אז, היתה כי הוא חשב שאולי יצליח במכה במשהו גדול, יחזיר את הגלגל אחורנית ויצא מכל הצרות הכלכליות שלו. הוא גילה עקשנות שלדעתי לא היתה במקומה אבל הוא חשב אחרת. בכל אופן זה העמיק את הקושי עוד יותר. היתה פניית עורף כללית".

נשארו לכם חברים?

"אני לא יכולה להגיד ממש חברים, אבל אלה אנשים שעזרו לנו להישאר ככה, בעיקר מוראלית. לא הרבה, כמה. זו עבודה פיזית קשה לשמור על קשר, לשמור אמונים לאדם שתקופה כל כך מתמשכת היה בקשיים כל כך גדולים. זה קשה. מי שלא חבר אמיתי לא עומד בזה. מפנה עורף. אני לא הכרתי את אמנון בתקופות המשגשגות שלו. פעם הוא היה מרכז של חבורה שלמה שאחר־כך פנתה לו עורף. כל אחד יש לו את הפקלאות שלו וזה הרבה יותר קל להפנות את הגב, והיו כאלה שממש פנו עורף. אני לא עושה עם אנשים חשבונות, הם פשוט נמחקו, אנשים שהיו בירידות".

אין בך תרעומת?

"לא, להיפך. יכול להיות שזה לא היה צריך להיות, אבל אם אחרי עשר שנים יש לי את נוגה, אז אני מוכנה לשלם את המחיר.

"אני לא מרגישה שהקרבתי. הדבר שאני הכי מאמינה בו זה חיים. בכוח של החיים. הם יוצרים את הדרמות. יכול להיות שאם לא הייתי מכירה אותו הייתי מתפתחת אחרת. ופה נכנס העניין שאמרה לי פאני לוביץ'. נכון שהיה בי אז הרבה זוהר וברק וכשרון, אבל לא היתה בי בשלות. לא ידעתי אז, כאמנית, שצריך לתת איזה מכלול ולא רק את היופי ואת החן, אלא משהו מעבר לזה. אני מוכשרת להמון דברים אבל לא הלכתי עם משהו לעומק, עד הסוף. היו בי המון דברים שיכולתי לעשות ולעשות טוב מאוד, אבל כשרון זה בתחום אחד, עומק ונסיון חיים זה דבר אחר. אני מסוג האנשים שלא מספיק לי קול יפה או איזה מראה נחמד. לא הייתי מספיק מעניינת לפני עשר שנים. אז היתה דרישה לשירה אגרסיבית, לכסאח. אני אז לא הייתי פורצת עם סוג השירה שלי. היום יש שובע מהכסאח ואז יש גם מקום לשירה שלי".

מה הלאה?

"אף פעם לא העזתי לפני כן להגיד את זה, עכשיו אני יכולה להגיד, שאני על סף פריצה. אני שמחה שזה מדבר לאנשים. אני מרגישה שאני מכוונת היום לעבודה רצינית, זה שיש לי ילדה, מכוון אותי נכון ולא מגביל אותי. אין לי פנטזיות גדולות מדי בקשר לאיזה כוכבות היסטרית. אני רוצה לעבוד כזמרת, להתפרנס בכבוד, לגדל את הילדה שלי. זה מה שרציתי. אם יתגלגל ליותר מזה... למרות שאמנון מפיק יוצא מהכלל, אני רוצה להגיע לעצמאות, שאוכל לעמוד בזכות עצמי, להינתק ממנו". ■

שיפודים

בראוו, תערוכת קומיקס בירושלים

תמה אני אם הקורא חש במרירות שחבוייה בכותרת.

אם מכניסים לי את הקומיקס למוזיאון ישראל, עושים לי אותו המוני.

כל האספסוף התרבותי יכיר לי עכשיו קומיקסים. ככה לוקחים לי את מה שאהבתי לחשוב במיוחדות מסויימת שהוא רק שלי. לכל אדם זכות לכמה דברים פרטיים שהוא מצא לבד בלי חוצי הכוונה מרבי־הפקדים של התרבות.

אם הקומיקס קיבל פתק אישור, בסופו של דבר עוד יעשו שם גם תערוכה למוריץ פון שווינד, יגלו מחדש את טיל אולנשפיגל, וכל מנוי תיאטרון יתחיל להתרברב לי שהוא משוגע־משוגע־משוגע על פראנק פראזטה.

בגלל שאמא שלי לא היתה אמונה על כתבי מרים ילן שטקליס וקאדיה מולודובסקה, ילדותי הקלה עברה עלי בהאזנה לקומיקסים שהיא היתה מתרגמת לי.

קומיקס היו קונים בסטימצקי. עד היום אני מסתיר מעיני סטימצקי את העובדה שבהיותי בן שש גנבתי חוברת טרזן. זה היה בירושלים, הייתי יותר נמוך מהקופה, וככה יצא שמצאתי עצמי מחוץ לחנות עם טרזן ביד.

כשהייתי רוכן קרוב לקומיקסים, מאזין לסיפור המיתרגם והולך בקצב מופסקי אופייני, ומביט בתמונות, היה בא ריח הקומיקס באפי. זהו ניחוח של נייר מיוחד מעורב בריח הדפוס הטיפוסי לקומיקס. אם פותחים את החוברת רק לחצאין ותוקעים את האף ושואפים עמוק, הריח מגיע בעוצמה גדולה יותר. הייתי עושה את זה הרבה. עד היום, בעצם. ורק עכשיו בא לי חשד שאולי בצבע הדפוס או בהרכב הכימי של הנייר יש משהו שגורם להתמכרות. מה אני יודע? האמריקנים מסוגלים לעשות הכל בשביל למכור עוד קומיקס לילד מסכן.

קומיקס, אגב, הוא רק אמריקני, ורק מצוייר כמו שצריך, ורק עם הפרדת צבעים מסויימת.

מצידי שיעשו תערוכות לכל דיכפין על קומיקסים צרפתיים עתיקים או ברזילים מודרניים. הם יפים, הם חכמים, אבל הם לא קומיקס.

קומיקס צריך להיות רדוד, ובושה וחרפה בעיני אנין הטעם הממוצע. ראיתם פעם קלאסיקס? זוהי סידרת קומיקס של גדולי הספרות הקלאסיות. כך הכרתי, ולעומק, את יצירות ג'וזף קונראד, אלכסנדר דיומא, ויליאם שייקספיר ואחרים. בציורים ובבלונים.

חוק: מה שנחשב חסר טעם היום, יכנס למוזיאון ולמוספים מחר. אל תתפלאו אם נכדתכם תחזור מתפעלת מתערוכת עיצובי אולמות החתונה של רחוב המסגר, תערוכה שתהיה האירוע הפיין־שמעקרי של שנת 2030.

יש לחוקק חוק שיאסור על אדם לכתוב זכרונות נוסטאלגיים שיכילו למעלה ממאה מלים, לכן אקצר ואספר רק עוד שבכיתה יוד הגיע למשק שלנו ילד מאפיקים שנשלח ללמוד בקיבוצנו מטעמים של באלאגאן שהוא עשה בקיבוצו. הוא צייר אקדוחנים ואצנים עם נעליים מסומרות בצורה שהפילה את כולנו על התחת. אחרי שלושה ימי הערצה גילה לנו את מקור החיקוי שלו, והכיר לנו את "מד", שהוא עצמו הכיר ממתנדב אמריקני.

אבל "מד", נהדר ככל שיהיה לנער בן 16, זה כבר לא קומיקס. מאז קראתי את כל החידושים וההפתעות. אסור להשוות. לא כל מה שמצוייר ומבולן יש לו ריח של קומיקס.

202 הסברים לא נכונים

אני יודע המון הסברים לא נכונים. מצד שני יש המון אנשים שהיו רוצים לקרוא באיזה מקום הסבר לא נכון, והם לא יודעים איפה לחפש. לפי דעתי איש עוד לא ריכז עד היום הסברים לא נכונים בקובץ אחד, נוח להתמצאות. רוב ההסברים הלא נכונים נמצאים באוניברסיטאות, בספריות ובארכיונים, ועל המבקש אותם לטרוח הרבה עד שימצא את ההסבר הלא נכון שהוא צריך. לכן הצבתי לי למטרה להוציא יום אחד לאור ספר שייקרא "202 הסברים לא נכונים", ואחרי הצלחתו עוד ספר בשם "עוד 202 הסברים עוד יותר לא נכונים".

מפני שתוכנית זו לא תצא לפועל (נחמד יותר להגות רעיון מאשר לבצע אותו), אביא כאן טיוטה ותקציר בלבד.

למה תל־אביב התפתחה להיות העיר הגדולה בישראל:

מאמץ ההתיישבות של כל העם היה לכיוון הגליל והנגב. אם השקיעו משהו במישהו, זה היה ביישובים חקלאיים. לומר שאתה תל־אביבי – היה בושה. למעשה לא סיימנו אותה על המפה עד לפירוק הפלמ"ח. מצד שני, האקלים בתל־אביב הוא הגרוע ביותר שניתן למצוא בארץ, וחוף הים עלוב ותקוף מדוזות מנוולות.

נראה, אם כן, שאין ולא היה טעם לבנות עיר בכלל ובמיוחד לא עיר חדשה, ואם עיר חדשה – לא שם. כל זה מתעלם מעובדה אחת והיא שאם מסתכלים טוב רואים שתל־אביב בנוייה באתר שנמצא בקו ישר עם מיצרי גיברלטר, נקודת מפתח בים התיכון מאז ומעולם. יותר מזה, בעזרת טלסקופי הרדיו החדישים נתגלה שתל־אביב נמצאת כל הלילה בקו ישר עם הכוכב הקרוב ביותר לכדור הארץ.

מדוע הכיפות הרוסיות הן בצורת בצל, ואיך בונים אותן:

צורת הכיפות של הכנסיות הרוסיות נובעת משני גורמים: האקלים, והשפעות מן המזרח. כמיבנה, זוהי מעטפה מוצלחת ביותר נגד הקרח המעורב בעלי שלכת המצטבר בחורף הרוסי. העיצוב הוא תרומת סוחרים ממוצול שחצו את אזארביג'אן. לא בכדי נקראת הכיפה הזו כיפת בצל. המבנה של כל כיפה אכן מתחיל בבצל גדול, אותו עוטפים בקליפה נוספת עשוייה מטיט, ועליה עוד קליפה ועוד קליפה, עד שמגיעים לגודל הסופי. שיטת בנייה זו מעניקה לכיפה את חוזקה המיוחד.

לפני תחילת הבנייה חשוב לזכור להשאיר את ציצת השורשים של הבצל בחוץ, כדי שיהיה אפשר להוציא אותו בגמר הכיפה.

מדוע היהודים מבריה"מ נושרים:

כאן אני מוסמך למסור לכם הסבר שהוא לא סתם השערה, אלא פרי שיחות ארוכות שקיימתי עם אלפי נושרים בדרכם לארה"ב. הם אומרים: היינו רוצים לבוא, אבל האקלים חם. אשתי לא יכולה לסבול את החום.

עד שלא נקרר את הארץ לא נהיה מוקד משיכה ליהודי ברית־המועצות.

נסה עכשיו לבד:

למה יש גרגרים בגבינת קוטג', ובתשעה אחוז לא?

למה מפגינים נגד שגריר דרום אפריקה ומתלהבים ממשלחת קונסולרית לברית המועצות ומנסיעות בדרכון ישראלי לסין?

מאיר עוזיאל

המדינה חייבת לך כסף!

בוא וקבל אותו מהמומחים למשכנתאות

אם אתה נמנה על אחת הקבוצות הבאות:

חסרי דיור: זוגות צעירים • עולים חדשים • משפחות חד־הוריות • יחידים מעל גיל 27 • מתיישבים בישובי פיתוח • זכאי מפעל חסכון לבניין.

בעלי דיור: משפחות המתגוררות בצפיפות • בריאות לקויה המחייבת שינוי בתנאי המגורים • מוכרי דירות לפני 1983 • דיירי שכונות שיקום • רוכשי דירה שניה באזורי פיתוח ויש"ע • מחזיקי דירה בשכירות סוציאלית • זכאי מפעל חסכון לבניין.

בנוסף לסכומים אותם "חייבת" לכם המדינה תוכלו לקבל הלוואות משלימות ממקורות הבנק. המומחים למשכנתאות יבדקו את גובה זכאותכם, ידריכו, יכוונו אתכם ויעזרו לכם לקבל את המשכנתא ביעילות ובמהירות אפילו בו ביום. היכנסו עוד היום לאחד מסניפי בנק טפחות ושאלו את המומחים.

בנק טפחות

פנטהאוז
יגאל לב

האיש שלא היה

תעלומת הדירה בקומה החמישית נפתרה בקול צווחה גדול. הדירה היתה תמיד נעו־לת תריסים. דומה שאיש לא גר בה. כאשר ועד הבית היה צריך לגבות כספים נהגו לתחוב מתחת לדלת את הרו"ח האחרון, ובו המצב הכספי, ותוכות כל אחד מהדיירים. למחרת, במעטפה סגורה, היה מקבל אחד מאנשי הוועד את הסכום. לא בצ'ק אלא בשטרות כסף. בלי פתק. כאילו לא אדם גר בדירה הזאת, אלא איזו מכונה המבקשת לבודד את עצמה מדיירי הבית, מאנשי הרחוב, להתעלם מכל מי שמבקש לחדור אל פרטיותה.

ואז נקרע המסך. יד קצרת רוח, שנלאתה מלצפות להופעה, מרטה את המסך, ועל בימת החזיון הופיע הוד מעלתו הדייר הנעלם. וכדי שלא יהיה ספק שהוא מבקש את הבמה רק לעצמו הופיע במונולוג שבו הוא מודיע לכל הדיירים, לכל מי שמעוניין, לכל מי שמאזין במקרה לתחנה האבודה שלו כי "אני עומד להרוג את הילד אם לא תתנו לי מה שאני מבקש".

ברדיו ראינו אותה שעה חולה שדיבר על כך כי הוא וחבריו בבית החולים הפכו בני ערובה, במאבק חסר הפשרה שבין משרד האוצר והרופאים. אנשי החיזבאללה בלבנון הודיעו כי יהרגו את בני הערובה שבידיהם אם הסורים יעיזו לפלוש למערב ביירות. הצרפתים שילמו כמה מיליוני דולרים כדי לפדות את בני הערובה ששוחררו מביירות. בתל־אביב, בבית משותף רב־קומות, ברחוב הומה מאנשים, עמד על המרפסת גבר במכנסיים קצרים, גופיה, שערו הלבן הקצר מתבדר ברוח, פניו אחוזות תימה, והוא מודיע לסקרנות שהוא מעורר ולעובדה שהוא נמצא על במה ויש לו קהל מאזינים.

הילד שלקח כבן ערובה, היה פעוט שהשתעשע במעלית יחד עם כמה מחבריו. תפסו טרמפ ועלו מקומת הקרקע ועד הפנטהאוז במעלית הזוגית. צוהלים. עומדים על קצות אצבעות כדי להגיע לכפתורים ולבסוף, עצרה מעלית בדיוק בקומה החמישית, כאשר הדייר המסתורי פתח בצרור מפתחות את ארבעת המנעולים הסוגרים בככרות על בריחי העכביש של דלתו הכבדה.

מאוחר יותר אפשר היה להציל מפי הילדים המבוהלים שהוא גרר אחד מהם לדירה, וכל השאר מיהרו ונמלטו למטה במעלית, פורצים מבעד דלת הזכוכית אל הרחוב בצעקות. אבל צעקותיהם, כמו המקהלה היוונית בתיאטרון, היו הכנה דרמטית להופעתו של השכן המסתורי על המרפסת כשהוא מכריז שבידיו בן־ערובה והוא יהרוג אותו אם לא...

אנשים עמדו משתאים, מרימים ראשיהם, מתבוננים בהצגה שזימן להם הרחוב. ותיאטרון הרחוב הוא הרי ההצגה האמינה והמסקרנת ביותר שיכולה העיר להגיש לתושביה המשועממים. אדם יוצא לרחוב וכאילו קנה כרטיס לחזיון נעלם. אולי יקרה משהו. תאונת דרכים. אנשים מכים זה את זה. אבל, הרחוב הקמצן מספק תצוגת נערות המסתגיבות את להט הקיץ בחולצותיהן העמוסות פרי בשל וכמה גברברים משועממים המשוטטים אט אט בעקבותיהן.

שעת אחר הצהריים של יום תל אביבי רגיל. האספלט שקלט את להטו של היום מחלחל מבעד לסוליות הדקות של האורחים, מטפס לראשיהם והופך אותם קצרי רוח חסרי סובלנות. ברמזורים נתלות עיניים רצחניות במכוניות העומדות בסמוך, ופנים לחות מזיעה מגירות אט אט את חימתן לצרוב את העיניים הדולקות. עקרות הבית החלו לכנוס את הילדים כתרנגולות מתחת לכנפיהן. על המגרש שיחקו כדורגל. בבית הקפה הסמוך לגמו נשים משקה צונן משתדלות שהאיפור לא ימאס בחום הכבד. ואז, הופיע השכן הנעלם במרפסת, בהצגת יחיד, מושך את תשומת לבן של הנערות ושל הגברברים, של הילדים ושל עקרות הבית.

המרפסת היתה מוארת באור שקיעה אחרון. הגבר נראה כעוף זועף, ראשו הכבד מונח על צוואר דק מקומט חוטמו גדול וחד, דבר שחיזק את התחושה שהוא עיט היורד על הפגרים. בידיו אחז ילד רך, מניף אותו למעלה להניח לכולם להתרשם מבן הערובה ואחר־כך התחיל לשאת מונולוג.

אורי, שהוזעק למקום ממשרדו על ידי גליה, אמר מאוחר יותר, "אדם צריך אופי של פלדה כדי שלא לנאום כאשר יש לו קהל שומעים. שמתם פעם לב איך המציל בחוף הים, שופך את כל חוכמתו ותבונתו אל הרמקול שלו רק משום שהוא ניצב על במה גבוהה". אורי זכר את בסיס הטירונים. כאשר עמדו עם המסטינגים ביד, ממתינים לארוחת הצהריים, בלהט היום, מקשיבים לנאום שנושא הרב"ט. או הפוליטיקאים שמטפסים על כל גבעה רמה, כדי לשאת את מדברותיהם. לעומת כל אלה, היה השכן המסתורי, צנוע. הוא פשוט נשא מונולוג, מתבונן אל הקהל שנאסף למטה, אל מכוניות המשטרה שהחלו להגיע בצפירות אנטנה וחריקות בלמים, ועל פני העיט הקודרות שלו השתפך חיוך.

ככה זה כשאדם צובר בתוכו עלבונות. איש לא מכיר אותו, איש לא אומר לו שלום. אבל, מבעד לחרכי הדלתות הנעולות, כמו עכביש הוא אורג את קורי האינפורמציה שלו, לומד את סודות אנשי הבית המשותף, את סודותיהם של השכנים בבתים ממול, ועכשיו כאשר הוא מחזיק את בן הערובה בידו, ניתן לו לנהל חשבון עם העולם כולו בידיעה שהממזרים האלה לא רק ינהגו בו כבוד אלא, לכל הרוחות, יקשיבו.

השוטרים יצאו מהמכוניות. הבלשים במכנסי ג'ינס וחולצות טריקו. שוטרים במדים. שוטרות. אמבולנסים. הצגה מפוארת, על פי כל הכללים. מאחת המכוניות הורידו ציוד טיפוס. חבלים, ווים, כל הדברים המשובבים את דמיונם של האנשים שהרחוב הבטיח להם הצגה וסוף־סוף הוא מממש את הבטחתו.

הצגת היחיד שזומנה להם, הזכירה את המחזות האולטרה־מודרניים שבהם השחקנים מגדפים את הקהל, יורקים עליו, עושים לעברו תנועות מגונות, והקהל מוחא להם כפיים בהתלהבות.

נקב בשמות דיירים ונכנס לפרטים אינטימיים של חיי המין שלהם. דיבר על הגברים הגרים ממול וסיפר פרשיות נעלמות, שרק מי שחי סמוך לחרכי התריסים יכול לדעת בדיוק מביך את שהם מעוללים.

כמו בתיאטרון טוב, עמדו השכנים ממול גודשים את המרפסות, את הגגות, מציצים מבעד לחלונות, והשכן כוון לעבר כל אחד מהם את אצבעו, קורא בשמו ובשם משפחתו ופורש עלילות מרתקות מחיי המין שלו. כמה חלונות נסגרו בטריקה, רגע לפני שהאצבע הופנתה לעברם ולפני שהקול הרועם סיפר באוזני השכנים המצחקקים את עלילותיהם.

צופה קצר רוח שהבין כי גם תורו יגיע למשחק השכונתי הזה, צעק באוזני קצין המשטרה, "לכל הרוחות תורידו אותו כבר לפני שהוא... אבל המשטרה פעלה לאט ובבטחון. פרשו מזרונים למטה, אם חלילה ינסה להשליך את הילד. שוטרים עלו על הגגות, שוטר אחר התחזה לידידו של השכן וביקש רק לעלות. המלכודת התהדקה אבל הגבר במרפסת, היה עדיין באמצע תנופת נאומו. כן, הוא רואה את הכל. השוטים האלה חושבים שאם הם מכבים את האור אי אפשר להשקיף אל שנעשה מעבר לחלונות. מה עוד, שבלילות הקיץ הלוהטים, הדיירים נמנעים מלסגור את התריסים מחמת החמסין וכל אחת מהמרפסות הופכת לבמה זעירה, הצגה פרטית קטנה, טרף לשכן הבודד האוסף פרט לפרט תמונה לתמונה, כדי להכין את ההצגה הגדולה.

העובדות הידועות עליו היו פשוטות. פנסיונר. חשוך ילדים. עבד במשרד קבלנים. בעצם הוא "האיש שלא היה". אדם שאין לו עבר. הוא כל כך שקוף, כל כך מתמזג עם צבעי הסביבה, עד שלא היה פרט קטן אחד בביוגרפיה שיכול היה להזכיר אותו למישהו. שילם את מיסיו ולכן מס־הכנסה לא העלה אותו בראש שמחתו. שילם במזומן לכן הבנקים לא טרחו לברר למה חוזרים צ'קים. שילם מסיו לעירייה בזמן. אדם אפור, אלמוני, שצבר עלבון אחר שלא ייסלח, עלבון על היותו אלמוני. יש אנשים שכותבים את שמם באותיות גדולות על קירות בתי שימוש ואילו הוא אסף פרטים על חיי השכנים כדי שיום אחד, ינציח את עצמו בזכרון הקולקטיבי של השכונה ושוב לא ישכחו את הגבר העייף הכפוף, שיש לו צוואר קמוט ומעליו מתנשא ראש גדול, חוטם כמו מקור של עיט וכמה קמצוצי שיער לבן.

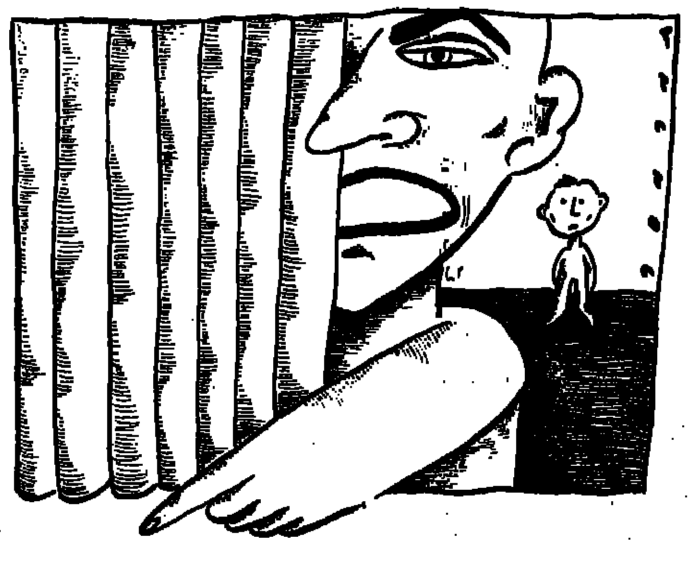

השוטרים שפרצו לדירה מצאו אותו מאכיל את בן הערובה הקטן ממתקים. הוא הלך אחריהם צייתן. מחייך. כל מה שרצה היא הזדמנות להופיע על הבמה. לא להיות אלמוני, כמו שחקן, הוא עורך "היציאה שלו" בהדרת כבוד, פוסע בין השכנים שלא ישכחו לעולם את המונולוג המפואר שלו מתביישים להתבונן זה בעיניו של זה. עכשיו כשעולמם האינטימי נחשף לעיני כל, בידי האיש שלא היה...

חיים ואוהבים

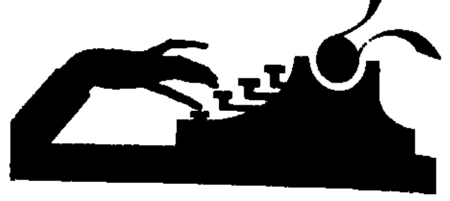

התחילו את המאה ה־21 בלעדי

לפני שנתיים קנה לי בעלי מתנת הפתעה ליום ההולדת: מעבד תמלילים. הייתי זקוקה לו אז והיום כשם שאני זקוקה לחור בראש. אלא שגייסתי אז את כל כשרון המשחק שלי: קפצתי משמחה.

מאז כמעט שלא נגעתי במעבד התמלילים הטכנית, ולמרות כל מיני נסיונות־נפל ולמרות שכבר פעמיים למדתי בקורס להפעלת מעבדי תמלילים – אני חוזרת ואומרת: יש אנשים שנולדו עם פגם מוחי מסויים המונע מהם שימוש בכל מה שרק מזכיר מחשבים.

ראיתם בסרט "וולסטריט" את העובד הקשיש הנאלץ לפנות את מקומו (בעברית צחה: הוא מפוטר) לאחר שאינו מצליח להשתלט על המסופים המזרימים אינפורמציה מן הבורסה? ראיתם איך הברוקרים הצעירים מנגנים בווירטואוזיות על קלידי המסופים שלהם? – וזהו שורש הבעיה. העובדים הוותיקים והמנוסים, השקולים, עתירי הידע – מול האנשים הצעירים שכאילו נולדו עם מחשב בראש. מדוע הם תופשים את העניין בקלי־קלות ואילו אנו, בני דור הוריהם שלהם – מגלים, במקרה הטוב, רק הבנה למה שקורה על המסך שלהם?

כאשר בני מספרים את נפלאות המחשב שלהם –

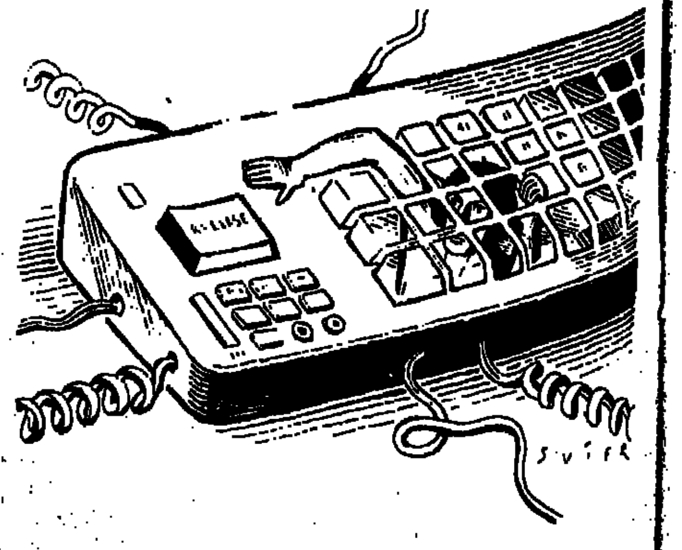

אני מעזה להפסיק אותם ולומר: בחייכם, לא מבינה ונא לא להסביר לי. אבל כאשר אנשים זרים מספרים לי בדיחות מעולם המחשב שלהם – אני בושה לגלות את בורותי, מחייכת במקומות הלא נכונים ולא מעזה, כמובן, לשאול אף שאלה. מדברים איתי על תוכנות חדשות – כאילו היה לי מושג בתוכנות הישנות – ואני משימה עצמי כמבינת עניין, פעם אחר פעם, ואומרת לעצמי: ומה יקרה אם פשוט תאמרי את האמת – שאת לא נוערת לעסק הזה ושיתחילו את המאה ה־21 בלעדייך. מה נורא כל כך? והרי את יודעת כל מני דברים מן המאה ה־19 שהם אינם יודעים: לאפות לחם, להכין אטריות־בית, לתפור שמלות, לרקום ריקמה תימנית, להבעיר מדורה בשדה, לשיר שירי־ים ולהאכיל תינוק סרבן־אכילה.

דואר / זמן

לתמר אבידר שכתבה בעיתון
במאמר "זמן יקר" – שהופך לאבדון.
עונה אני ומצטט איש חכם
שכתב והאיר את עיני העולם

בני אנוש באשר הם שם
טוענים שהזמן אץ רץ ותמיד הוא תם.
אך שאלתם, ידידי, מה דעתו של הזמן?
הוא קובע: האנשים עוברים – ואני קיים!

יגאל שן

אז מה אם אינך משתלטת על המחשב? קראתי ב"וושינגטון־פוסט" לפני כמה ימים מאמר מעודד של פרופסור למתמטיקה באוניברסיטה אמריקנית בנושא: "בורות המחשב". הנה לפניכם אדם אקדמי (וזה בשבילי סימן של איש חכם) המודה כי אינו מסוגל לעשות שום דבר יצירתי הקשור במחשב – למרות שהוא הקדיש לזה הרבה זמן. הפרופסור הנפלא הזה, שהתאהבתי בו מבלי שאכירו לעולמים, אמר שהוא הרבה יותר מודאג מן הבורות התרבותית של תלמידיו מאשר מבורות המחשבים. "לאחר ככלות הכל, הרי יש המון אנשים הנוהגים במכוניות מבלי שיהיה להם צל של מושג מה קורה שם, מתחת למכסה המנוע, מעבר לנהיגה". מאז קראתי זאת אני עוברת ליד מעבד התמלילים שלי בלב הרבה יותר קל.

כאן המקום להודות שכל מכשיר טכני הביא לי טראומה חדשה: את המיקסר למדתי להפעיל רק לאחר שנה. כנ"ל ביחס למעבד המזון (פוד פרוססור). את רשיון הנהיגה קיבלתי לאחר 105 שעורים ואת הווידיאו אני מפעילה עד היום בעזרת לוח קרטון עליו רשם לי בני באותיות גדולות "הוראות למפגרים". כמובן שאין לנו מיקרוגל בבית – מפני שאיני יכולה להרשות לעצמי בזיון נוסף בפני בני המשפחה.

אותו פרופסור למתמטיקה סבור כי אין זה אלא מגוחך ללמד בבית־הספר הפעלת מחשב כל עוד הילדים מגלים בורות שכזו בשפה האנגלית.

כל מה שכתבתי עד כאן לא היה אלא תואנה והקדמה לספר את הסיפור הבא: מנת ההפתעה בארוחת־ערב בבית ידידים בלוס־אנג'לס היתה תוכנת מחשב חדשה של בעל הבית העוסק בנכסי־דלא־ניידי. לאחר הקפה הוא הציג בפני אורחיו תוכנה – פרי המצאתו של ישראלי – המגלה על המסך את מצב הנכסים של תושבי קליפורניה. המפתח הוא שמו של התושב, או איזור מגורים, או רחוב, או השד־יודע־מה. לא זוכרת. ואז, לאחר הלחיצות המתאימות, מופיעות על צג המחשב כל נכסי הדלא־ניידי של האדם, המחיר ששולם בעבור הנכס בשעת הקנייה (עם תאריך מדוייק), המחיר ששולם בשעת המכירה, כמה נכסים נוספים יש לו וכן הלאה.

כך ניתן ל"הציץ" אל מצבו הפיננסי של כל אחד, לדעת אם עשה באחרונה עיסקה טובה או גרועה, מה שנוגד את חוקי שמירת הפרטיות שבה מקפידים לשמור עליהם באמריקה. אבל זו כבר אופרה אחרת לגמרי באמת.

אותו מכר שלי, המשלם 50 דולר לחודש בעבור שימוש בתוכנה, נעשה ממש מכור אליה, שלא לדבר על הסיוע שהאינפורמציה הזורמת הזו תורמת לעסקיו. אומרים לי שגם אצלנו, במשרדי ה"טאבו" – האינפורמציה מן הסוג הנ"ל גלויה ופתוחה בפני הציבור.

לא, תודה. מאז ביקורי האחרון במשרדי ה"טאבו" (כשעוד היו ברחוב יפו תל־אביב), אינני מוכנה ללכת לשם אלא באילוצי החוק. אבל לשבת בסלון הממוזג ולקרוא הכל בשוטפת על המסך הקטן – זה כבר בחזקת בילוי. למי שאוהב זאת, כמובן.

כמה מלים לאהובי המת

כאשר במשרד מבקשים להיזכר בשמו הפרטי של הפילדמרשל מונטגומרי, מי שהיה מפקד המחנה השמיני במדבר המערבי בקרבות מלחמת העולם השניה – לא מבקשים את עזרת הארכיון אלא שואלים אותי, ואני משיבה ללא היסוס: ברנרד ל. מונטגומרי.

כאשר רוצים לדעת מה היה שמו הפרטי של מגלה נסיוב החיסון נגד מחלת שיתוק ילדים, פונים אלי ואני צ'יק־צ'אק נזכרת: שמו היה יונה. יונה סאלק. כי אני חזקה בשמות ואם תעירו אותי באמצע הלילה ותבקשו לדעת מה שמה הראשון של אשת נשיא הפיליפינים המודח – אענה מתוך שינה: אין בעיה. אימאלדה. אימאלדה מרקוס. זה מה שיש לי בראש. שמות. שמות. שמות.

ומה שמו האמצעי של ממציא נורת החשמל? אלווה. נו פרובלם. תומס אלווה אדיסון... ושמו הראשון של גנרל אייזנהאואר? דוויט. ושל רוזוולט, נשיא ארה"ב? אני שולפת מיד: פרנקלין דלאנו. מה יש לדבר. אגף השמות במוחי אולי עלול להתפוצץ יום אחד מעומס־יתר. וכך אני מסוגלת להפליג בכרכורים על אנשים בעלי שמות נשכחים מכאן ועד הודעה חדשה. הדבר כבר נהפך למין תחביב.

אבל כאשר אני שואלת את עצמי: ומה היה שמך – איני זוכרת. למרות כל מה שהיה. העפר כיסה גם את זכרונותינו. הה, המנגנון המופלא של הזכרון והשיכחה. מה הייתי עושה בלעדיו.

ובכל זאת: מה היה שמך אותו נהגתי להגות בקול מתפנק בדממת הלילה? לעזאזל, מדוע מותר רק לכם לשכוח את שמותינו?

מעשה בקפה

בעניין הנס־קפה, שאני מעדיפה אותו על כל סוג אחר של קפה (ונא להסיר את חיוכי הבוז. ככה זה) – יש לי סיפור: מאחר שבבתי־קפה ובבתי־מלון בחו"ל קשה מאוד להשיג נס־קפה (למה? כובע), עשיתי לי למנהג ליטול עמי למסעותי צלוחית ובה נס־קפה אותה אני נושאת בתיקי. כאשר המלצר משיב לי "אין לנו נס", אני מזמינה ספל מים רותחים, שולפת מן התיק את הצלוחית, הבעייה נפתרת ואני מסוגלת להמשיך לתפקד גם בתנאים של עייפות.

פעם לקח אותי יחד עם קבוצת אורחים נספח העתונות בשגרירותנו ברומא לבית־קפה, שלדבריו מגישים בו את הקפה הכי טוב באיטליה. לא שמתי לב שלאחר שהזמנתי שם כוס מים רותחים ועירבבתי בתוכה את הנס־קפה הפרטי שלי – התייצב לידי בעל המקום, ונתן בי מבט מוזר וממושך. קיבלתי זאת כמח־מאה עד שלאחרונה דווחתי כי מיד לאחר ביקורי חדל נספח העתונות שלנו מלהביא לשם יותר את אורחיו מפני שלא יכול היה לשאת את עיניו מחמת הבושה שעשיתי לו. לא נשמע כחילול הקודש הזה מאז הובא הקפה לרומא. נס־קפה בהיכל הקפה! הסיפור עשה לו כנפיים.

וכך חיבלתי במאמצי ההסברה הישראלית באיט־ליה, באמת בלי כוונה.

תמר אבידר

למעריב לנוער

נולד אח צעיר

צ'ופר

עיתון צעיר וצבעוני

פוסטרים

כתבות וראיונות

חידות וקומיקס

ירחון גדול לילדים בגיל 7־11

עוד עיתון של "מעריב כתבי־עת"

משרד החינוך והתרבות קבע:
"עיתון מומלץ ע"י משרד החינוך והתרבות... מאחלים לכם הצלחה בעבודתכם העתונאית־החינוכית המבורכת"
(מתוך המלצת משרד החינוך לשנים תשמ"ז־ח)

מחיר מנוי שנתי (12 גליונות) — 45 ש'.
העיתון ישלח למנויים בדואר

מתנה לכל מנוי:
בובת "ברבי" או:
3 קופסאות "לגו"

הגליון העצמאי הראשון
מופיע ב־24 באוגוסט

תלוש חתימה
לכב' צ'ופר ("מעריב" כתבי־עת), מחלקת המנויים ת.ד. 20000, תל־אביב 61200
הריני מעביר לכם צ'ק לפקודת "צ'ופר" על סך 45 ש"ח כדמי מנוי לשנה אחת על "צ'ופר" (המחיר כולל מע"מ)
שם משפחה ______ שם פרטי ______ תאריך לידה מלא ______
כתובת ______ מיקוד ______
אני מעוניין/ת בפרס למנויים (סמן את המבוקש)
☐ בובת ברבי ☐ משחק הרכבה של "לגו" (3 יחידות)

אסטרולוגיה

במדור זה עונה האסטרולוגית רות אלי למיקבץ (המועלה בגורל) שאלות אישיות של קוראי "סופשבוע" בתחומים שונים. קוראים מעוניינים מוזמנים לשלוח שאלות מודפסות במכונת־כתיבה או בכתב־יד ברור על צידו האחד של הנייר בלבד, לכתובת: רות אלי, מערכת "סופשבוע", "מעריב", ת.ד. 20010 תל־אביב, מיקוד 61200. לשאלות יש לצרף את תאריך הלידה המדוייק של השואל/ת: שנה, יום ושעה, וכן את מקום הלידה.
בין מכתבי הפונים תיערך הגרלה, ומדי פעם יתפרסמו המכתבים שעלו בגורל בצירוף תשובת האסטרולוגית. המערכת תכבד בקשות קוראים שלא לפרסם שמות ופרטים מזהים אחרים.

התאמה

לבעלי ולי יש בעיות בנשואים בגלל חוסר התאמה, אבל יש לנו גם רצון להיות ביחד, אם כי זה לפעמים קשה מאוד. חשבנו על גרושים, וחזרנו בנו. מה דעתך על הסיכויים שלנו?

ש.ג. (השם, הכתובת, תאריך ושעת הלידה של הקוראה שמורים במערכת).

לא ניפקת לי את שעת לידתו של בעלך, ולכן חסר לי נתון חשוב: כל הצד הרגשי של אופיו לא ניתן לניתוח וכמו כן לא ניתן לקבוע באילו תחומים באים כישוריו לידי ביטוי. לכן אתייחס אליך בלבד.

את אידאליסטית, פרפקציוניסטית, פגיעה ונוטה לקחת על עצמך אחריות מיותרת. כשצריך לעשות משהו – את עושה זאת; כשאת נתקלת בקשיים – את מפשילה שרוולים ומתגברת. את הטיפוס שעל שכמו נערמת האחריות כלפי המשפחה כולה. זהו מצב בלתי נסבל שכן, עם הזמן, תחול בך שחיקה העלולה לרוקן אותך מכוחותיך.

כפרפקציוניסטית, את נוטה לדרוש גם מהמקורבים אליך שיעמדו בקריטריונים שלך של אחריות ושלמות, וכשאינך נענית – את נפגעת, מתמלאת תחושת חוסר אונים וכתוצאה מכך גם כעס. גם לרגשות אלה השפעה שותקת. כלפי חוץ את חביבה, חייכנית וקלה. בתוך תוכך – קשה לך.

נרמה לי (ואיני יכולה להיות בטוחה בגלל היעדר שעת הלידה) שבעלך נוטה לפינוק מה. מצד אחד הוא רוצה להיות החזק במשפחה, הקובע והחכם. אך מצד שני הוא נוטה להתעלם מאחריות מעשית, פרט לעבודה ופרנסה, כך שהכל נופל על שכמך.

עצתי לך: ראי את בעלך כמות שהוא ונסי לקבלו כפי שהוא. בניגוד לאמונתן המוטעית של נשים בכל הזמנים – בעלים לא ניתן לשנות ולא לחנך: החליטי אם את יכולה להיות אתו כמות שהוא, או לא. אם כן – שני משהו בעצמך: רדי מהפרפקציוניזם! אל תקחי על עצמך אחריות לא לך! העולם לא יתמוטט גם אם דברים יהיו פתות מסודרים, פחות מושלמים. את נוטה לחלק את החיים למשימות ולבצע אותן עד תומן ובצורה מושלמת. חשבי על מה את יכולה לוותר ומה ניתן לנוח מבלי שיגרם נזק של ממש – ועשי זאת. את מבזבזת אנרגיה רבה על דברים מיותרים, ואחרי־כן מרגישה מנוצלת. אם תוותרי על הבקורת והלחץ, מכל הלב ולא רק כלפי חוץ, תגלי שינוי גם בבעלך.

בכל מקרה, אני רוצה להזהירך מפני התקופה הקרובה. החל מדצמבר 88', את עלולה למצוא עצמך במצב של עצבנות, תחושת לחץ, בדידות וחוסר אונים. בתקופה זו (הנמשכת כשנה, עם עליות וירידות), חשוב לשמור על איזון, ולא לומר או לעשות בלהט הרגע דברים שאחרי־כן תצטערי עליהם. שכן בתום התקופה, יחזרו דברים לקדמותם (בתנאי שלא קבלת החלטות נמהרות) והקושי יעלם כלא היה. את אשה חכמה. יישמי את חכמתך.

רוצה לדעת הכל

ברצוני להפנות למדור כמה שאלות: 1. מהם מזלות השעה, היום, החודש והשנה שלי? 2. ממה עלי להישמר כדי להיות בריא? 3. מה התחזית שלי לעתידי? 4. מה הזהות העצמית שלי? 5. אלו מקצועות מתאימים לי? 6. מה צפוי לי בתחום הרומנטי ואיזו בת זוג תתאים לי. אנא עני לי, לא בעתון, אלא במכתב תשובה.

ר.ג. (השם, הכתובת, תאריך ושעת הלידה של השואל שמורים במערכת).

לצערי, אין ביכולתי לנהל התכתבויות אישיות עם הפונים, אלא להשיב – במדור זה – על שאלות שיש בהן עניין גם לכלל קוראי העתון.

מה שאתה מבקש, למעשה, הוא ניתוח יסודי של מפת לידתך – וגם זאת לא אוכל לעשות, שכן לכך יידרשו שעות עבודה רבות. אנסה להשיב לך על קצה המזלג. לקבלת ניתוח יסודי יותר וייעוץ אישי תוכל לפנות לאסטרולוג מקצועי.

1. מזל השעה שלך הוא בתולה, מזל החודש – סרטן. מזל שנה קיים רק באסטרולוגיה הסינית, ובמקרה שלך הוא "נחש". מזל סימפטי מאוד למרות השם הארסי. מזל יום אינו קיים כלל.

2. כדי להיות בריא, עליך להשמר מחרדות וממתחים פנימיים. כאשר אדם מרוכז בנושא של מחלות – גוברים הסיכויים שהגוף אכן יגיב במחלה. הקפד לשמור על תזונה נכונה, על מנוחה מספקת ועל רגיעה נפשית סבירה – ותהיה בריא.

3. באשר לעתידך – איני נוטה לתת תחזיות. ארועים גורליים מתרחשים בחיי כל אדם – אך החלק הארי של עתידנו מוכתב לפי אופיינו, כוח הרצון שלנו וההחלטות שאנו מקבלים. אומר רק דבר אחד: אתה נמצא בלחצים ועומד בפני אילוץ (פנימי או חיצוני) לשנות משהו בסיסי בחייך, בתחום הבית, המשפחה ו/או העיסוק. הלחצים יחלפו תוך חצי שנה ותמצא עצמך הולך בדרך חדשה. עם זאת ייתכן שהשינוי לא יהיה סופי, ושינוי נוסף ייעשה בספטמבר־אוקטובר 1989. במשך תקופה זו תהיינה הזדמנויות חדשות בתחום העבודה. כדאי לנצלן.

4. אתה טיפוס רגיש ופגיע, המתנדנד בין הרצון לכבוש את העולם לבין תחושת חוסר ערך עצמי, בין "זרימה" אינטואיטיבית לבין מעצורים של הגיון, בין התעלות ליאוש. מצב זה גורם למתחים קשים ולחרדות תקופתיות. אתה תמיד מחפש – אך אינך יודע מה, וטוב שכך, שכן החיפוש עצמו יגרום לך להשתנות ולהתפתח. בסופו של דבר תמצא עצמך רק דרך פעילות חברתית.

5. כל מקצוע הכרוך בקשר עם אנשים, מתוך עמדת שליטה או הנהגה – יתאים לך (ניהול כוח אדם, מכירות וכו').

6. אם תתגבר על הפרפקציוניזם, הציפיות המוגזמות והפגיעות הגדולה – תוכל למצוא בת זוג טובה ומתאימה. עליה להיות רגישה ותומכת, אחראית ונאמנה, ומעל לכל – אוהבת בית ומשפחה. בנוסף, עליה להיות אינטליגנטית ובעלת חוש פסיכולוגי מפותח.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 19 ל־25 באוגוסט

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
בזירה הביתית המצב הולך ומשתפר. מריבה עם קרוב משפחה תבוא השבוע לקצה. ייתכן שתצטרכו לבצע שינויים בתוכניות לנסיעה, אך ההתפתחויות הבלתי־צפויות יהיו חיוביות. אין זה זמן טוב לארח.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
השבוע מתאפשר לכם לבטא את הכשרונות שלכם בדרכים חדשות. אתם מדברים בבטחון עצמי ובסמכותיות. בתחום הרומנטי יש עכשיו עליות וירידות. השימוש שלכם בענייני כספים, ובמיוחד אשראי, אינו במיטבו השבוע.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
בימים אלה תמצאו דרכים להגדיל את הכנסתכם ואת המעמד שלכם, אך אתם מנסים כל הזמן להתחרות עם השותפים – וזה לא מומלץ עכשיו. אתם עשויים להכיר השבוע אנשים חדשים, או לשמוע חדשה מפתיעה.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
אתם מגבשים עכשיו תוכניות לנסיעה ונפגשים עם חברים בעלי אינטרסים משותפים לשלכם. הזדמנות חדשה בתחום הקריירה תעלה בקרוב. הישמרו מפני הוצאות בלתי צפויות ואל תיכנסו לחובות מיותרים.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
אתם מאוד רגישים בימים אלה ונוטים להתפרץ בגלל כל דבר קטן. ייתכן שיהיו לכם רגשות מעורבים לגבי אירוע חברתי כלשהו, אל תתערבו בעסקי הזולת. עכשיו תמצאו תשובה לבעיה שהעסיקה אתכם.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
ייתכן שתצטרכו עכשיו לשמש בתפקיד של מתווך ומשכין־שלום, היות שהסובבים אתכם ירבו להסתכסך. אין זה זמן מומלץ לאירועים חברתיים. חבר יודע להעריך את הנאמנות שלכם. אל תוטרדו בשל בעיה ביתית.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
השיפוט שלכם אינו במיטבו בענייני עסקים, ופגישות שתקיימו בימים אלה לא יניבו תוצאות רבות. בן הזוג רוצה לבלות איתכם זמן רב יותר. ביחסים עם שותפים לעבודה ייתכנו חילוקי דעות קלים.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
סיכוי לעיסוק חדש יוצע עכשיו. אתם מיטיבים לעבוד עם שותפים, אך הנטיה שלכם לרכוש חפצים יקרים עלולה לגרור אתכם לבזבזנות. אין זה זמן טוב להשיא עצות או להיוועץ במישהו. האטו את הקצב.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
בימים אלה כדאי לקבל החלטות בעניין נכסים משותפים. מתיחות ביתית תוכל להתפזר באמצעות יציאה משותפת לבילוי. מגיים ופגישות עשויים להכיר אנשים מעניינים. צפויים רגעים מרגשים בתחום החברתי.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
נסו להתגבר עכשיו על רגשות הקנאה שלכם; מוטב לשוחח על העניין ולשחרר קיטור. מן הבחינה הרומנטית ימשיכו להיות רגעים יפים. שותפים עובדים עכשיו היטב בצוותא. זה גם זמן טוב לחפש דירה חדשה.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
אתם ממשיכים לקצור הצלחות במקום העבודה. זה הזמן לנצל את רווחי האחוז. מחלוקת קטנה עלולה לפרוץ עם ידיד בענייני כספים, אך אל תעשו מזה עניין. בתחום הרומנטי צפויים רגעים נעימים.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
טיפול בילדים ועיסוקים יצירתיים יסבו לכם אושר השבוע. הזדמנות לעסקים חדשים עשויה לצוץ פתאום. לא כדאי להתקנא בהצלחות הזולת. אין זה הזמן לערב עסקים עם בילויים, ויש להיזהר מבזבוזים.

מעריב לילדים

19 באוגוסט 1988 ח' באלול תשמ"ח גליון 354
עריכה בת דורה בר עריכה גראפית חווה עילם

גם אני הייתי ילד

אריק לביא

"הייתי פרא אדם", מספר על תקופת ילדותו הזמר ה"ארצישראלי" אריק לביא. "ביני לבין המורה שלי בכפר ברוך שררו יחסי איבה הדדיים... עד שבכתה ז' התנה: "או שאני או שאתה". וויתרתי לו והפסקתי ללמוד.

"הלכתי לעבוד. אני לא מאותם הילדים שהיה להם בית טוב וחם. הורי מתו עוד כשהייתי צעיר וגרתי אצל דודים. הם לא השתדלו למעני מעל ומעבר למה שהצטרכו לעשות, אף אני לא שופט אותם לא בזעם ולא בנועם. לארץ עליתי בשנת 1927 מגרמניה. "גרתי בכפר יהושע בעמק יזרעאל.

"גבור ילדותי היה אז השומר האגדי אלכסנדר זייד. הוא היה מגיע למושב רכוב על סוסתו הלבנה ושומר בלילה על העמק. גם טרזן היה אז גבור.

"כמו צל ליוו אותי מעשי קונדס לכל מקום שהגעתי אליו. מכפר יהושע נזרקתי בגיל 10, לאחר שתפסו אותי עושה את צרכי אל תוך מגדל המים של המושב בשעה שהיה מהנה שם. לאחר תחנונים החזירו אותי. זמן רב הייתי עם מועקה קשה שאין לי הורים כמו לשאר חברי, והרגשתי כילד עזוב. אולי כתוצאה מכך הייתי פרוע.

"למנהל בית־הספר בחיפה, שהיה מסתיר את קרחתו ע"י מגבעת רחבה, באחת ההפסקות שפכתי לתוך המגבעת את כוס החלב שלי, אותה חלקו כל יום לילדים. עם תחלת השעור, משהבחין המנהל בכובע הנוטף חלב, פנה הישר אלי: "אריה! גש אליו".

עד היום בחור אמן וכאדם אני שובב. לא רציתי לעבוד ואף לא כיום להשתייך למסגרת או למוסד כלשהו. רציתי שיניחו לי לעשות כרצוני, מתי שאני רוצה ואיך שאני רוצה. להיות "פרילנס" (אמן עצמאי). זה נותן את החופש שאני צריך בשביל האמנות. הנטיה לאמנות בילדות התבטאה אצלי בשירה. תמיד זמרתי.

"בפלמ"ח הכרתי את השחקן גומבה צור, שהציע לי להצטרף ללהקת ה"כרמל" – שם הלהקה הצבאית שלי במלחמת השחרור – בתור תאורן. עם הזמן נהייתי בה "הזמר" ומאחר יותר הפך הענין למקצועי.

"הספורט האהוב עלי היא ריצה. מדי יום ביומו אני קם לפנות בקר ו"דגלף" (הולך ורץ לסרוגין על־פי שפתו של אריק) לאורך חוף הים בתל־אביב כ־4 קילומטרים. האוכל האהוב עלי היה ועודנו חביתות, נקניק, פיצה, גלידה ושוקולד...

"עם שתי בנותי בנות ה־19 וה־16, נעה ויעל, אני מבלה, מתווכח, רב ומשלים כמו חבר אמתי".

דניאל סטוקלין

אריק לביא

גבע חובב טבע

מה עושות הצפרים בימים החמים

כאשר חם לנו אנו פושטים בגדים, ובבגד־ים מתרוצצים בין הממטרות או קופצים לברכה.

אף מה יעשו הצפרים?

יש להן כסות נוצות. הלבוש הזה שומר על חום הגוף של הצפרים. זה לבוש חם מאד. הצפרים אינן מזיעות (הזעה לא מצננת אותן).

אז מה הן עושות?

ראשית, יש צפרים המשירות חלק מהנוצות שלהן. אבל לא את כלן – כדי שיוכלו להמשיך לעוף. הצפרים פוערות מקור ומתנשמות במהירות – כך מתאדים מים מן המקור וזה מצנן אותן. אבל רב הצפרים בורחות מהחום.

בשעות הצהרים החמות הן מסתתרות בצל. יש גם המשכשכות במי ברז מטפטף או משחקות בין זרמי הממטרות.

כדאי להעמיד קערה מלאה מים בצל עץ בחצר, וגם לפזר מעט פרורי לחם ולצפות. תראו איך יגיעו ל"קיוסק" שלכם צפרים צמאות.

עמוס בר

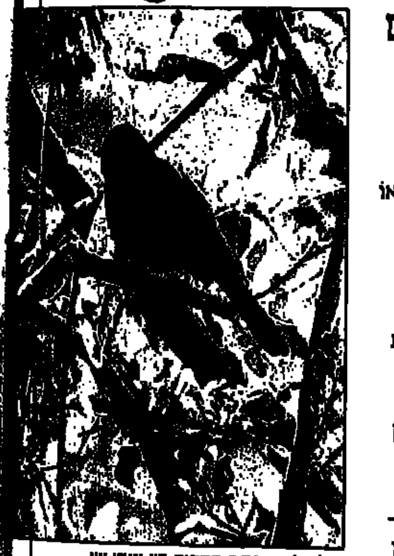
בולבול מסתתר מהחום בין נופי עץ.
צילום: נ' אלדד

תזמרת בגן החיות

תזמרת, שהובאה לגן החיות בלונדון, בחנה את תגובותיהם של "הדיירים" המקומיים. הקהל הנלהב ביותר היה, במפתיע, קהל התנינים. אלה יצאו מן הברכה שלהם, הרימו את ראשיהם והקשיבו למנגינה השקטה והעצובה שהשמעה בחוץ. האוחלים הגדולים נראו "מהופנטים" ממש...

אותה מנגינה עצובה עוררה תגובה אחרת אצל הקרנף, שהתקף זעם איום ורצה להתנפל על הנגנים. הציטה, לעומתו, היתה אדישה לכל הענין, אבל כשהתחילה התזמורת לנגן מוסיקת־פופ קצבית, התלהבה הציטה ופסעה לכאן ולשם בדלוגים עליזים...

רוני לרנר

חשוב לי מחשב

שלום!

בוודאי נתקלתם לא פעם בתכנית ו/או משחקים הפועלים על פי זמן קצוב ובהם נעשות פעולות שונות בו בזמן: חללית משוגרת, בו בזמן מטוס נוסק ויורה טיל שגם הוא נע. זוהי דוגמא אופיינית לשילוב תנועות מספר. מה, אם כן, מאפשר בשפת הבייסיק ליצור שילוב של תנועות? ובכן, המכנה המשותף הוא תיזמון. למחשב ישנו שעון פנימי, ובשפת הבייסיק ישנה פקודה היוצרת גישה אליו. הפקודה משולבת הפעם בתוכנית קטנטונת לדוגמא. בפעמים הבאות נפתח נושא זה, ולבסוף נוכל, בעזרתכם, ליצור משחקון נחמד. הפעם ניצבע את המסך בזמן קצוב. העתיקו את התוכנית לצג, הפעילו ותראו.

עידו

```
10 TIME$="0":CLS
20 T=3-VAL (RIGHT$ (TIME$,2))
30 LOCATE 12,40: PRINT T
40 IF T=0 THEN GOTO 1000
50 GOTO 20
1000 PRINT "END"
1010 PAINT (150,150),7
```

תוכניות שלכם שתשלחו למדור יתקבלו בברכה והטובות מביניהם יפורסמו בנחת.
שלחו לכתובת: "מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א

משתעשעים

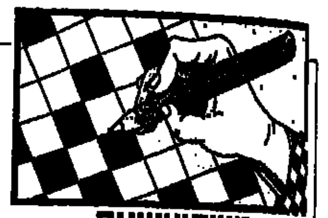

קצצו פעמים בזנב

לפניכם הגדרות למלים, החסירו את האות האחרונה שלהן (זנב) ותקבלו מלה חדשה, שגם הגדרתה נתונה. החסירו שוב את האות האחרונה שלה ותקבלו מלה חדשה שגם הגדרתה נתונה.

1. רב כח – באו לקחת כסף המגיע להם – נמצא מאחורי הגוף
2. אמיר – שער הכבשים – לא אכל ולא שתה
3. כוכב לכת בעל זנב – מעבר בארץ אויב – חור
4. מכלי עבודתו של הסנדלר – כח ומשי – אדון
5. ראש הממשלה – הכנוי שלי – בן נח
6. מקחת – ממנו יוצאים מים בבית – תבואה

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס
פתרונות יש לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א

תשבץ האבטיח

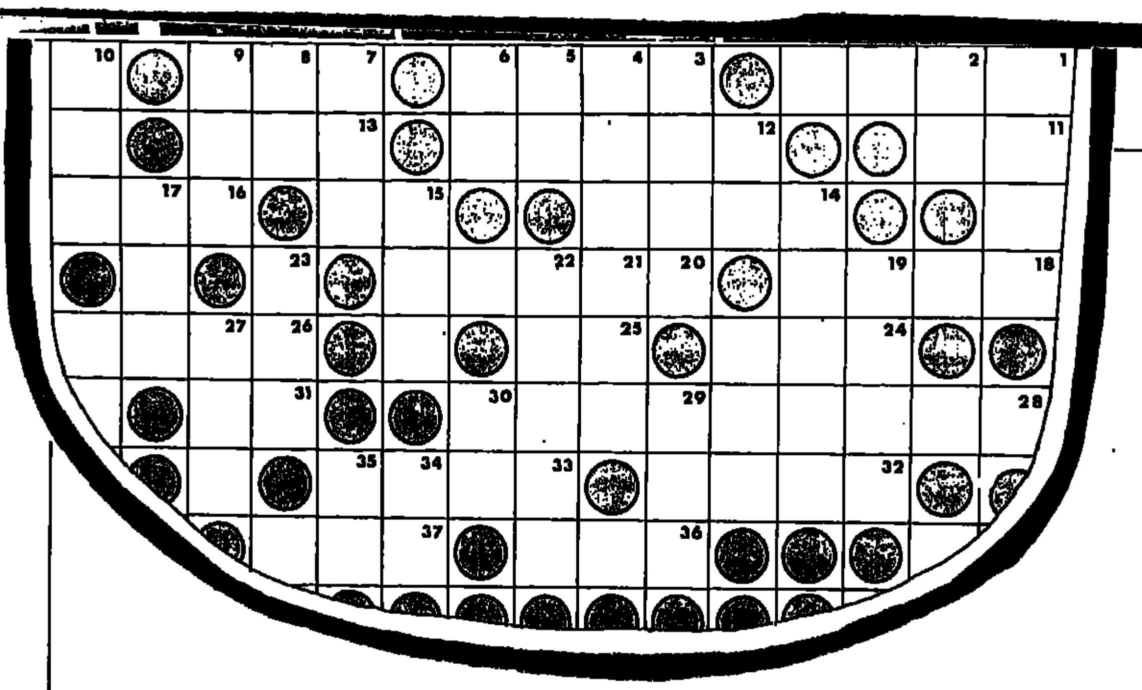

מאוזן: 1. פרי הגדל במקשה, 3. חודש קיצי, 7. שיח קוצני שהוא גם כנוי לילד הארץ, 11. חזה, 12. עץ פרי בעל גרגרים משבעת המינים, 13. כלי מאור, 14. עובד אדמה, 15. זז, 16. חוח 18. פרי קיצי, 20. דג החי בימים ובנהרות, 24. נתיב, 25. שנון, 26. חומר לבן המתקבל משרפת אבני גיר, 28. מיץ של פרי, 29. חית טרף קטנה בעלת רגלים קצרות הטורפת עכברים, 31. צוגן, 32. תוחלת, אמונה בדבר מה שיבוא, 33. סכום כסף הנתון לעני במתנה, 36. לא שמן, 37. האיר.

מאונך: 1. פרי קיצי בעל גלעין המשמש למשחק ילדים, 2. מרכז, 3. תבואת קיץ, 4. אות ב א־ב, 5. קרס, 6. מין, סוג, 7. נחש ארסי, 8. ילד, 9. פרי שמרסק לחתיכות, 10. עונה בשנה, 12. לא קשה, 14. פרי קיצי בעל גלעין, 15. גמד, 17. שיח נוי קוצני, 19. חלק בכלי שאוחזים בו, 21. מזון חיוני, 22. ארץ, 23. פרי קיצי, 27. כלל העשבים למיניהם, 28. טס באויר, 29. נחל גדול, 30. בת קול חוזרת, 34. עוף טורף, 35. מקום גבוה.

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

מימי

מה הולך

הפסנתר המתרסק

לפעמים יש לאנשים עשירים מאד תשוקות משונות מאד. אמריקני עשיר ושמו פון קאמרון יאנג, אשר נפטר לפני שלש שנים בהיותו בן 44, השאיר בצוואתו סעיף שקים הגשם: לשמוע קול של פסנתר המתרסק על הקרקע מגבה רב.

יאנג, איש עסקים, שהיה גם יזמאי וטיס והתגורר ברבע אמיד של סאן־פרנציסקו, הקציב בצוואתו 15,000 דולר מתוך עזבון של 800,000 דולר, לעריכת מסבה לחבריו, בה יפל פסנתר על הקרקע מגבה רב.

חבריו הרבים, שהתכנסו למסבת אזכרה, שכרו מסוק, אשר הרים לשחקים מעל מגרש ריק פסנתר אנגלי במשקל של 135 ק"ג ואחר כך הפיל אותו. 300 באי המסבה הריעו בקול כאשר התרסק הפסנתר על הקרקע ברעש אדיר.

הפסנתר התפוצץ לרסיסים והקהל פרץ קדימה כדי לאסף מזכרות, קלידי שנהב וחלקי פסנתר.

"זו אכן היתה אזכרה מתאימה ליאנג. החיים בשבילו היו נסיון מטרף אחד גדול", אמר ידידו גרי ריד.

רחל שי

את הפסל שבתמונה פיסלה מירית כספי כהן. מה לדעתכם מביע הפסל שבתמונה? כתבו אלינו לפי הכתובת: "מעריב לילדים" קרליבך 2 ת"א.

בשלב מאוחר יותר נשאל את הפסלת מה היתה כוונתה בעיצוב פסל זה ונראה ביחד האם תשובותיכם אכן מתאימות.

הרפתקאות מלפפון פרק 2 כתב וצייר אורי פינק